

DIAGNOZA POTRZEB I POTENCJAŁU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W ZAKRESIE USŁUG SPOŁECZNYCH

GMINY DALESZYCE

Zlecający:

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach

ul. Sienkiewicza 11

26-021 Daleszyce

Wykonawca:

Izabela Wikar Consulting

Słupnice 861

34-615 Słupnice

Autorzy raportu: Izabela Wikar, Lena Skałba

Spis treści

1. WSTĘP.....	5
1.1 CEL I ZAKRES DIAGNOZY.....	5
1.2 CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	7
2. METODOLOGIA.....	9
2.1 ANALIZA DESK RESEARCH.....	9
2.2 ANKIETA CAWI I PAPI.....	10
2.3 ZOGNISKOWANE WYWIADY GRUPOWE (FGI).....	12
2.4 INDYWIDUALNE WYWIADY POGŁĘBIONE (IDI).....	12
3. WYNIKI DIAGNOZY.....	13
3.1 POLITYKA PRORODZINNA.....	13
3.2 WSPIERANIE RODZINY.....	15
3.2.1 Charakterystyka rodzin.....	15
3.2.2 Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	18
3.2.3 Przemoc domowa.....	22
3.2.4 Dożywianie.....	23
3.2.5 Dzieci i młodzież.....	24
3.2.6 Funkcjonowanie rodzin – ocena mieszkańców.....	30
3.3 SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ.....	32
3.4 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE I SPRAWY SENIORÓW.....	32
3.5 POMOC SPOŁECZNA.....	38
3.5.1 Skala korzystania z pomocy społecznej.....	38
3.5.2 Bezdomność.....	40
3.5.3 Osoby opuszczające zakłady karne.....	41
3.5.4 Mniejszości narodowe.....	41
3.6 PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA.....	42
3.6.1 Problemy zdrowotne.....	42
3.6.2 Uzależnienia.....	45
3.6.3 Promocja i ochrona zdrowia – ocena mieszkańców.....	49
3.7 WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ.....	50
3.8 EDUKACJA PUBLICZNA.....	56
3.8.1 Wychowanie przedszkolne.....	56
3.8.2 Edukacja na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym.....	56
3.8.3 Edukacja publiczna – ocena mieszkańców.....	60
3.9 PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU.....	60

3.9.1 Bezrobocie i jego struktura.....	60
3.9.2 Ubóstwo.....	66
3.9.3 Sytuacja na lokalnym rynku pracy – ocena mieszkańców.....	67
3.10 KULTURA.....	67
3.11 KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA.....	73
3.12 POBUDZANIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ.....	75
3.13 MOCNE STRONY I ZASOBY.....	81
3.14 BARIERY W DOSTĘPIE DO USŁUG SPOŁECZNYCH.....	83
3.15 NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY.....	84
3.16 KLUCZOWE POTRZEBY SPOŁECZNOŚCI.....	86
4. REKOMENDACJE.....	89
4.1 POTENCJALNE KIERUNKI DZIAŁANIA.....	89
4.2 PROPOZYCJE DZIAŁAŃ NA RZECZ POPRAWY JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH.....	92
4.3 ZALECENIA DOTYCZĄCE WSPÓŁPRACY MIĘDZYSEKTOROWEJ I ZAANGAŻOWANIA MIESZKAŃCÓW.....	93
5. SPIS TABEL.....	95
6. SPIS WYKRESÓW.....	97
ANEKS.....	101
FORMULARZ ANKIETY DLA DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY DALESZYCE.....	101
FORMULARZ ANKIETY DLA UCZNIÓW KLAS V-VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH Z TERENU GMINY DALESZYCE.....	106

1. Wstęp

1.1 Cel i zakres diagnozy

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych gminy Daleszyce opracowana została na zlecenie **Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach**. Diagnoza jest brana pod uwagę przy opracowywaniu programu usług społecznych. Opracowywanie programu usług społecznych należy do zadań własnych gminy o charakterze fakultatywnym. Realizatorem programu jest centrum usług społecznych. Zgodnie z zapisami *Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych* (Dz.U. 2019 poz. 1818) diagnoza zawiera w szczególności informacje dotyczące:

- potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych;
- jednostek organizacyjnych gminy, organizacji pozarządowych i podmiotów, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz osób fizycznych i prawnych, wykonujących usługi z zakresu usług społecznych na obszarze działania centrum wraz ze wskazaniem wykonywanych przez nie usług.

Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych jest przeprowadzana na okres 5 lat. Może podlegać aktualizacji w przypadku istotnej zmiany wniosków wynikających z rozeznania potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych.

Zdefiniowane **problemy badawcze** dla niniejszej diagnozy to:

- Jakie są potrzeby mieszkańców w zakresie usług społecznych i działań wspierających?
- Jakie są zasoby organizacji pozarządowych służące zaspokajaniu potrzeb w zakresie usług społecznych i działań wspierających?

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej gminy Daleszyce w zakresie usług społecznych opracowywana została z uwzględnieniem następujących zasad – zgodnie

z wytycznymi broszury pt. *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, przygotowanej przez Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej¹:

- **wieloaspektowość** – uwzględnienie różnorodnych uwarunkowań;
- **kompleksowość** – uwzględnienie szerokiego zakresu usług organizowanych przez gminę, tj. takich obszarów jak:
 - polityka prorodzinna;
 - wspieranie rodziny;
 - system pieczy zastępczej;
 - pomoc społeczna;
 - wspieranie osób niepełnosprawnych;
 - edukacja publiczna;
 - przeciwdziałanie bezrobociu;
 - promocja i ochrona zdrowia;
 - edukacja publiczna;
 - kultura;
 - kultura fizyczna i turystyka;
 - pobudzanie aktywności obywatelskiej;
 - mieszkalnictwo;
 - reintegracja zawodowa i społeczna;
- **zróżnicowanie metod badawczych** – łączenie analiz jakościowych z ilościowymi, danych zastanych z wywoływanymi, stosowanie różnego rodzaju technik;
- **partycypacja** - uczestnictwo reprezentantów kadry Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach i innych przedstawicieli gminy w diagnozie, zastosowanie metod i technik umożliwiających włączenie społeczności lokalnej w opracowywanie diagnozy;
- **praktyczność** - dostarczenie władzom gminy informacji o potrzebach mieszkańców w zakresie usług społecznych z zestawem rekomendacji.

¹ D. Bazuń, J. Frątczak-Müller, M. Jaskulska, M. Kwiatkowski, A. Mielczarek-Żejmo, *Diagnoza potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych*, Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020

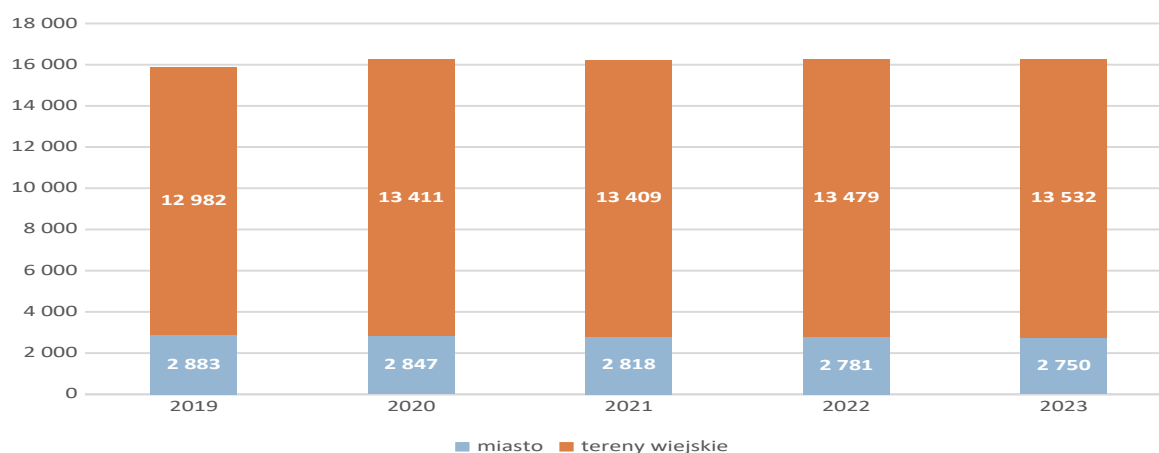
1.2 Charakterystyka społeczności lokalnej

Gmina Daleszyce to gmina miejsko-wiejska zlokalizowana w powiecie kieleckim, w województwie świętokrzyskim. Siedzibą władz gminy jest miasto Daleszyce. Gmina zajmuje **powierzchnię 222 km²** (samo miasto Daleszyce – 15 km²), co stanowi 9,9% powierzchni powiatu kieleckiego. Gmina graniczy z innymi gminami powiatu kieleckiego: wiejską Bieliny, wiejską Górno, miejsko-wiejską Łągów, miejsko-wiejską Morawica, miejsko-wiejską Pierzchnica i wiejską Raków oraz z miastem Kielce.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 roku gminę Daleszyce zamieszkiwało **16 282 osób**, co stanowiło 7,7% populacji powiatu kieleckiego i 1,4% populacji województwa świętokrzyskiego. 50,2% mieszkańców stanowiły kobiety, 49,8% - mężczyźni.

Liczba ludności przyjmuje trend wzrostowy – w 2023 roku liczba mieszkańców zwiększyła się o 2,6% w relacji z rokiem 2019. Warto wspomnieć, że w tym samym okresie populacja całego powiatu kieleckiego wzrosła o 0,2%, a województwa świętokrzyskiego - zmalała o 5,3%. Miasto Daleszyce zamieszkiwało na koniec 2023 roku 2 750 osób – o 4,6% mniej niż w 2019 roku, z kolei tereny wiejskie gminy zamieszkiwały 13 532 osoby – 4,2% więcej niż w 2019 roku. Można zatem odnotować, że **populacja terenów wiejskich gminy zwiększa się, a miasta – maleje**. Więcej na temat demografii i trendów w tym obszarze (przyrost naturalny, struktura wiekowa ludności itp.) w dalszych częściach opracowania.

Wykres 1. Liczba ludności gminy Daleszyce w latach 2019-2023 w podziale na miasto Daleszyce i tereny wiejskie gminy [os.]

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wizja gminy, zawarta w najważniejszym gminnym dokumencie definiującym kierunki strategiczne rozwoju jednostki - *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030* - brzmi: „Równowaga wysokiej jakości życia i gospodarki bazująca na lokalnych zasobach naturalnych oraz unikatowym dziedzictwie kulturowym”. Z kolei misja sformułowana jest następująco: „Wzmacnianie potencjału społeczno-gospodarczego oraz pobudzanie aktywności lokalnej społeczności gminy do równomiernego i stabilnego rozwoju”².

² Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030, s. 19-20.

2. Metodologia

W celu spełnienia **wymogu łączenia metod i technik badawczych** podczas opracowywania *Diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w zakresie usług społecznych gminy Daleszyce* zastosowano następujące metody i techniki badawcze:

2.1 Analiza desk research

Przeprowadzono weryfikację i przetwarzanie różnego rodzaju danych wtórnych z materiałów źródłowych. Analizie zostały poddane następujące źródła:

- **dane statystyczne pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach, Wykaz Organizacji Pożytku Publicznego;**
- **dane pozyskane z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach** na temat realizacji gminnej polityki społecznej, w tym pochodzące z takich opracowań jak:
 - *Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok;*
 - *Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023;*
- **oficjalne gminne dokumenty strategiczne:**
 - *Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030;*
 - *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Daleszyce na lata 2021-2030;*
 - *Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024;*
 - *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025;*
 - *Raport o stanie Gminy Daleszyce za rok 2023;*
- **ogólnodostępne materiały zamieszczone w internecie, w tym na stronach internetowych i profilach w mediach społecznościowych instytucji i organizacji pozarządowych.**

Analiza desk research realizowana była w celu dostarczenia informacji o:

- zdiagnozowanych w innych dokumentach strategicznych problemach społecznych na terenie gminy Daleszyce;
- skali wsparcia ze strony pomocy społecznej i powodach tego wsparcia;
- sposobach, w jakie różne podmioty funkcjonujące w gminie odpowiadają na problemy społeczne.

2.2 Ankieta CAWI i PAPI

Na potrzeby diagnozy zrealizowano **badanie ankietowe** na dwóch grupach mieszkańców gminy Daleszyce:

- **dorosłych mieszkańcach gminy;**
- **uczniach klas V-VIII szkół podstawowych zlokalizowanych na terenie gminy.**

Oba badania ankietowe zostały przeprowadzone w dniach 17.02-17.03.2025 z wykorzystaniem dwóch technik - PAPI (ang. *Paper & Pen Personal Interview*), a zatem z wykorzystaniem ankiety papierowej oraz CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*), a zatem z wykorzystaniem ankiety elektronicznej.

Ankieta dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce została wypełniona przez 110 osób. Ich strukturę prezentuje tabela poniżej.

Tabela 1. Struktura respondentów ankiety przeprowadzonej wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

Kryterium	Opcje	Liczba respondentów	Udział procentowy
Płeć	Kobieta	82	74,5%
	Mężczyzna	28	25,5%
Wiek	18-25 lat	8	7,3%
	26-40 lat	41	37,3%
	41-59 lat	33	30,0%
	Powyżej 60 lat	28	25,5%

Obecność określonych osób w gospodarstwie domowym*	dziecko w wieku do 6 lat	23	20,9%
	dziecko w wieku szkolnym	40	36,4%
	osoba powyżej 60 lat	26	23,6%
	osoba z niepełnosprawnością	30	27,3%
	żadne z powyższych	29	26,4%

*pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Z kolei ankieta dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce została wypełniona przez łącznie 393 osoby. Ich strukturę prezentuje tabela poniżej.

Tabela 2. Struktura respondentów ankiety przeprowadzonej wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce

Kryterium	Opcje	Liczba respondentów	Udział procentowy
Płeć	Kobieta	179	45,5%
	Mężczyzna	214	54,5%
Klasa	V	105	26,7%
	VI	89	22,6%
	VII	103	26,2%
	VIII	96	24,4%

Źródło: ankieta wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce.

Dotarcie do respondentów nastąpiło poprzez:

- kampanię informacyjną o realizacji badania, realizowaną w internecie z wykorzystaniem social mediów, grup zrzeszających mieszkańców oraz fanpage'y instytucji gminnych i organizacji działających w gminie (główne źródło pozyskania odpowiedzi);
- umieszczenie linku do kwestionariusza na stronach internetowych gminnych instytucji, w tym Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach;
- umieszczenie ankiet papierowych do dyspozycji osób odwiedzających instytucje/organizacje związane z pomocą społeczną w gminie;
- przekazanie ankiet do wypełnienia uczniom w szkołach podstawowych w terenie gminy Daleszyce.

Załącznikiem do diagnozy są formularze ankiet skierowanych do dorosłych mieszkańców gminy oraz do uczniów klas V-VIII szkół zlokalizowanych na terenie gminy Daleszyce.

Odpowiedzi mieszkańców w ankiecie miały dostarczyć informacji o:

- ocenie poszczególnych aspektów życia w gminie związanych z obszarem pomocy społecznej;
- najważniejszych w opinii mieszkańców problemach;
- usługach społecznych o największym zapotrzebowaniu wśród mieszkańców;
- aktywności społecznej mieszkańców.

2.3 Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

Przeprowadzono **2 zogniskowane wywiady grupowe (FGI)**:

- **wywiad ze środowiskiem seniorów i osób w niepełnosprawnością** – wywiad zrealizowano 4.03.2025 z wykorzystaniem formy zdalnej – videokonferencji [FGI 1];
- **wywiad ze środowiskiem rodzin** – wywiad zrealizowano 5.03.2025 z wykorzystaniem formy zdalnej – videokonferencji [FGI 2].

Wywiady grupowe zrealizowano dla dostarczenia informacji o:

- najważniejszych problemach społecznych w gminie z punktu widzenia osób działających na rzecz wspólnoty samorządowej;
- zgłaszanych potrzebach mieszkańców w zakresie wsparcia społecznego;
- doświadczeniach współpracy z Miejsko-Gminny Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Daleszycach i potencjale dla jej rozwoju.

2.4 Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

Dla dostarczenia dodatkowych informacji jakościowych zrealizowano **3 indywidualne wywiady grupowe**:

- z **przedstawicielką środowiska organizacji pozarządowych**, zrealizowany 12.03.2025;
- z **przedstawicielką środowiska seniorów**, zrealizowany 12.03.2025;
- z **przedstawicielką środowiska edukacyjnego** zrealizowany 19.03.2025.

Wywiady indywidualne zrealizowano dla pogłębienia informacji uzyskanych w ramach wywiadów grupowych. Wnioski z nich zostały oznaczone w raporcie jako [IDI].

3. Wyniki diagnozy

3.1 Polityka prorodzinna

Diagnozę sytuacji w obszarze polityki prorodzinnej rozpoczęto od podstawowych danych statystycznych na temat dzietności w gminie Daleszyce. Gminę cechują niemal rokroczne (za wyjątkiem roku 2019) **ujemne wartości przyrostu naturalnego** w ostatnich 5 latach. W latach 2019-2023 średnio w gminie rodziło się rocznie 139 dzieci, a umierało 157 osób (w mieście było to przeciętnie odpowiednio 29 urodzeń i 30 zgonów, a na terenach wiejskich 110 urodzeń i 127 zgonów). Na tle ogółu województwa świętokrzyskiego gminę cechuje **relatywnie wysoka dzietność**, mierzona jako liczba urodzeń żywych w przeliczeniu na 1 kobietę w wieku 15-49 lat.

Tabela 3. Dane statystyczne na temat dzietności w gminie Daleszyce w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Średnia 2019- 2023
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców [‰]						
Woj. świętokrzyskie	-3,5	-6,5	-8,1	-6,5	-6,1	-6,1
Powiat kielecki	0,7	-1,9	-3,5	-2,0	-2,1	-1,8
Gmina Daleszyce	2,7	-2,0	-3,5	-2,1	-0,8	-1,1
Gmina Daleszyce - miasto	1,7	-2,5	-0,7	1,8	-3,3	-0,6
Gmina Daleszyce – tereny wiejskie	2,9	-1,9	-4,0	-2,9	-0,3	-1,2
Liczba urodzeń żywych w danym roku w przeliczeniu na 1 kobietę w wieku 15-49 lat [os.]						
Woj. świętokrzyskie	0,037	0,036	0,034	0,032	0,029	0,034
Powiat kielecki	0,042	0,039	0,037	0,036	0,032	0,037
Gmina Daleszyce	0,045	0,038	0,033	0,035	0,030	0,036
Gmina Daleszyce - miasto	0,045	0,042	0,057	0,051	0,027	0,044
Gmina Daleszyce – tereny wiejskie	0,045	0,037	0,029	0,031	0,030	0,034

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wobec ujemnego przyrostu naturalnego istotne staje się zapewnianie usług, które mogą sprzyjać zmianie negatywnych trendów demograficznych. Wymienić wśród nich można

efektywny **system opieki żłobkowej**. W gminie Daleszyce działa jeden żłobek - **Miejsko-Gminny Żłobek w Daleszycach** z 47 miejscami (wszystkie są wykorzystywane). Żłobek jest dostosowany do potrzeb dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, a prowadzi go Gmina Daleszyce³. Obserwuje się wzrost odsetka dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową w analizowanej jednostce – w 2019 roku wartość tego wskaźnika wynosiła 9,8%, w 2023 roku – 13,5%. Dostępność opieki żłobkowej na tle województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego w gminie Daleszyce jest jednak mniejsza, na co wskazuje wartość wskaźnika liczby miejsc w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 000 dzieci w wieku do lat 3. Można zatem skonkludować, że **coraz większy odsetek dzieci do lat 3 w gminie Daleszyce jest objętych opieką żłobkową, ale dostęp do tego typu usług nie jest jeszcze satysfakcjonujący**, zwłaszcza w kontekście braku opieki żłobkowej na terenach wiejskich gminy.

Tabela 4. Dane statystyczne na temat opieki na dziećmi do lat 3 w gminie Daleszyce w latach 2019-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1 000 dzieci w wieku do lat 3 [szt.]					
Woj. świętokrzyskie	92	101	130	151	173
Powiat kielecki	82	88	102	126	141
Gmina Daleszyce	98	92	103	119	135
Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową [%]					
Woj. świętokrzyskie	8,5%	8,8%	11,6%	13,7%	15,3%
Powiat kielecki	7,8%	8,2%	10,2%	11,9%	13,8%
Gmina Daleszyce	9,8%	8,8%	10,3%	11,4%	13,5%

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Według *Raportu o stanie gminy Daleszyce 2023* liczba dzieci oczekujących na miejsce w żłobkach wynosiła 9 (w tym 4 spoza Gminy Daleszyce), co obrazuje skalę braków w dostępie do opieki nad dziećmi do lat 3 w analizowanej jednostce⁴.

Ankietowani mieszkańcy gminy Daleszyce dostali do oceny spektrum sytuacji w gminie – w tym dostępność żłobków i przedszkoli - i oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią

³ <https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/rodzina/d3/rejestr-zlobkow-i-klubow>, dostęp: 7.03.2025.

⁴ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 79.

z ocen respondentów. Mimo wskazanych wcześniej danych statystycznych, **dostępność żłobków i przedszkoli jest jednym z najlepiej ocenianym przez respondentów ogółem aspektem życia w gminie Daleszyce**. Jednocześnie jednak można zauważyć, że osoby, w których gospodarstwie domowym jest dziecko w wieku do 6 lat, nieco słabiej oceniającą ten aspekt niż ogół badanych.

Tabela 5. Średnia ocena dostępności żłobków i przedszkoli wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	Ogółem	Osoby, w których gospodarstwie domowym jest dziecko w wieku do 6 lat
dostępność żłobków i przedszkoli	3,34	3,00

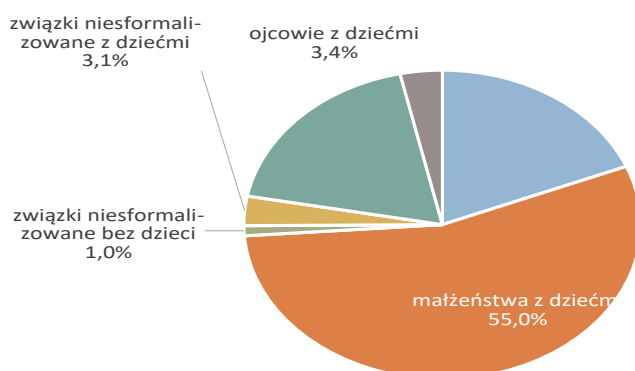
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.2 Wspieranie rodziny

3.2.1 Charakterystyka rodzin

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku w gminie Daleszyce funkcjonowało 4 587 rodzin – 820 w mieście Daleszyce i 3 767 na terenach wiejskich. **Ponad połowa z nich (55,0%) to małżeństwa z dziećmi**. Drugą największą grupę stanowią małżeństwa bez dzieci (18,9%), a następnie matki z dziećmi (18,6%). Udział związków niesformalizowanych w ogóle rodzin w ogóle rodzin wyniósł w omawianej gminie 4,1% – dla porównania w województwie świętokrzyskim to 5,6%, a w powiecie kieleckim – 4,8%.

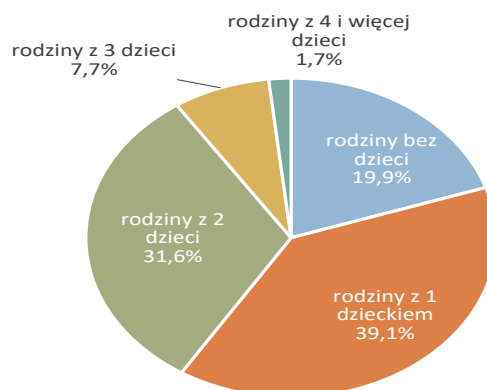
Wykres 2. Struktura rodzin w gminie Daleszyce w 2021 roku według typów [%]

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2021.

Największa część rodzin w gminie Daleszyce w 2021 roku posiadała jedno dziecko (39,1%), a następnie 2 dzieci (31,6%). Odsetek rodzin wielodzietnych (3 dzieci i więcej) wynosił 9,4% - dla porównania w ogóle województwa świętokrzyskiego to 7,5%, a w ogóle powiatu kieleckiego – 9,9%. **Udział rodzin wielodzietnych w strukturze można uznać za znaczący**, o czym świadczy także przeciętna liczba dzieci w rodzinie (1,66 w gminie, 1,69 w powiecie, 15,9 w województwie).

Wykres 3. Struktura rodzin w gminie Daleszycy w 2021 roku według liczby dzieci [%]

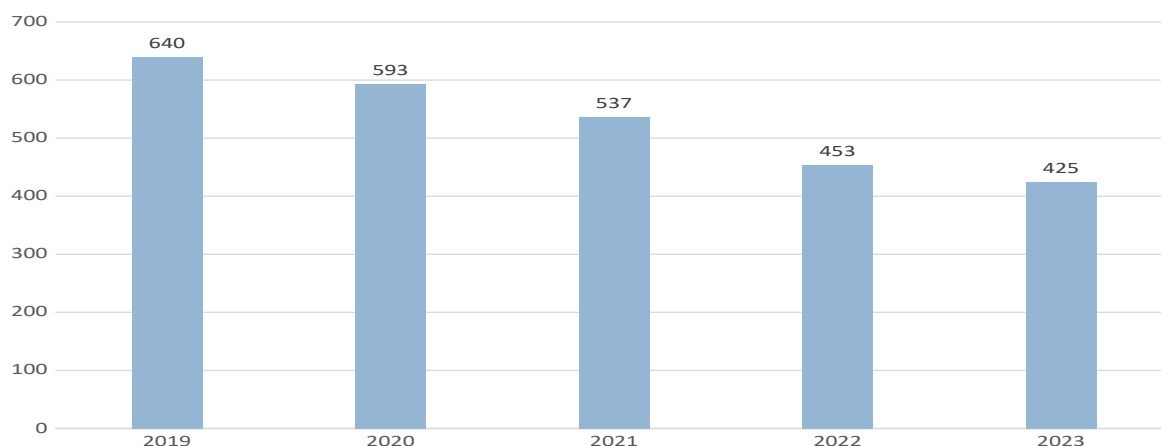
Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2021.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach wspiera rodziny wielodzietne w postaci **Karty Dużej Rodziny**, wydawanej rodzicom oraz małżonkom, mającym na utrzymaniu co najmniej 3 dzieci (przez rodzic rozumie się także rodzica zastępczego). Karta Dużej Rodziny umożliwia korzystanie ze zniżek oferowanych przez firmy działające m.in. w sektorze spożywczym, paliwowym, bankowym oraz rekreacyjnym. W 2023 roku wydano 465 Kart Dużej Rodziny⁵.

Z roku na rok **spada liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej** w gminie Daleszycy – w 2019 roku było ich 640, w 2023 roku – 425. Jest to tendencja ogólnokrajowa.

⁵ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 4. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [szt.]

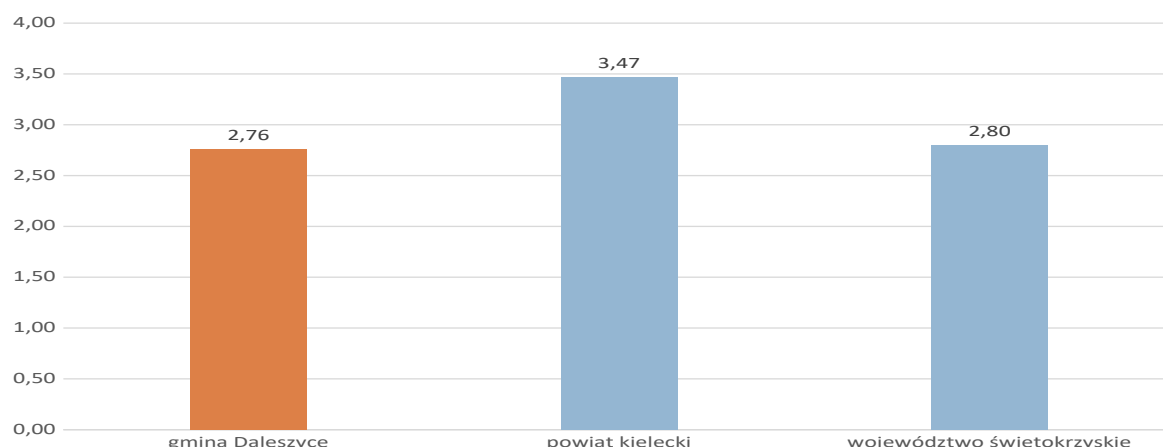
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3.2.2 Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Jednymi z powodów udzielania pomocy społecznej dla rodzin jest **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego**. W 2023 roku z tego powodu z pomocy społecznej w gminie Daleszyce korzystało 45 rodzin ze 130 osobami w tym rodzinach, w tym: 6 rodzin wielodzietnych z 34 osobami, 31 rodzin niepełnych z 86 osobami oraz 8 pozostałych rodzin z 10 osobami⁶. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest porównywalna co w ogóle województwa, ale mniejsza niż w powiecie kieleckim.

⁶ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podczas badań jakościowych wskazano, że widoczna jest **bezradność wychowawcza rodziców w obszarze stawiania granic** (np. korzystanie z komputera, telefonu) oraz **niedostatki w umiejętnym inspirowaniu dzieci w życiu [IDI]**.

Podmiotem wysuwającym się na pierwszy plan w kontekście wspierania rodzin jest **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach**. Wspieranie rodzin realizowane jest przy wykorzystaniu szeregu narzędzi, wśród których wymienić można **pracę socjalną** - narzędzie pozamaterialnego wspierania klientów pomocy społecznej w zakresie m.in. zapewnienia/uzyskania niezbędnych środków materialnych, warunków mieszkaniowych, przeciwdziałania bezrobociu, poprawy stanu zdrowia, zapewnienia opieki osobom starszym i z niepełnosprawnością, poprawy funkcjonowania rodzin z problemem zaburzeń psychicznych, uzależnień czy motywowania do zdrowego stylu życia.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach realizuje ponadto wsparcie materialne rodzin, wydając decyzje o przyznaniu **zasiłków i świadczeń** dedykowanych rodzinom. Wśród nich wymienić można zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych, w tym jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia dziecka, świadczenia rodzicielskie,

świadczenia z funduszu alimentacyjnego, jednorazowe świadczenia w ramach Programu „Za życiem” czy zasiłki celowe.

Rodziny w kryzysach mogą korzystać w gminie Daleszyce ze wsparcia w **postaci asystentury rodziny**. W 2023 roku z takiego wsparcia skorzystało 12 rodzin⁷. Rodziny, z którymi pracują asystenci to często rodziny z osobami z niepełnosprawnością (w tym głównie umysłową) wielodzietne, z problemem alkoholowym. Jak unaoczniono podczas badań jakościowych, praca asystenta to w zdecydowanej większości praca z matkami – ojcowie często nie angażują w problemy rodzinne [FGI 2].

W gminie Daleszyce działa także **Ośrodek Mediacji**, prowadzonych przez wykwalifikowaną kadrę (pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach, Policji, szkoły, ochrony zdrowia). Funkcjonuje także **poradnictwo specjalistyczne** (radca prawny, psycholog, terapeuta), a także **daleszycki telefon zaufania**⁸. **Brakuje z kolei rodzin wspierających**⁹.

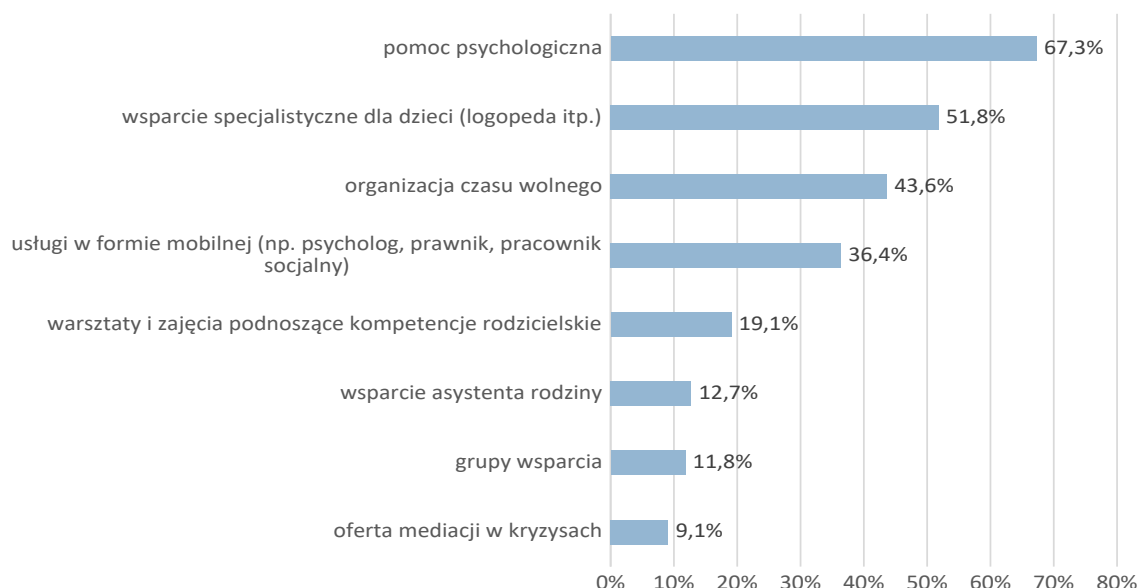
W badaniu ankietowym wśród dorosłych mieszkańców gminy na pierwszy plan w zakresie potrzeb wsparcia rodzin w gminie Daleszyce wysunął się aspekt **wsparcia psychologicznego** (67,3% respondentów wskazało tę odpowiedź), a następnie **wsparcia specjalistycznego dla dzieci** (51,8%) oraz **organizacji czasu wolnego** (43,6%). Wśród odpowiedzi samodzielnie wpisywanych przez respondentów znalazła się także fizjoterapia/rehabilitacja.

⁷ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 13.

⁸ Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024, s. 6-7.

⁹ Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2022-2024, s. 6.

Wykres 6. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych RODZINOM jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

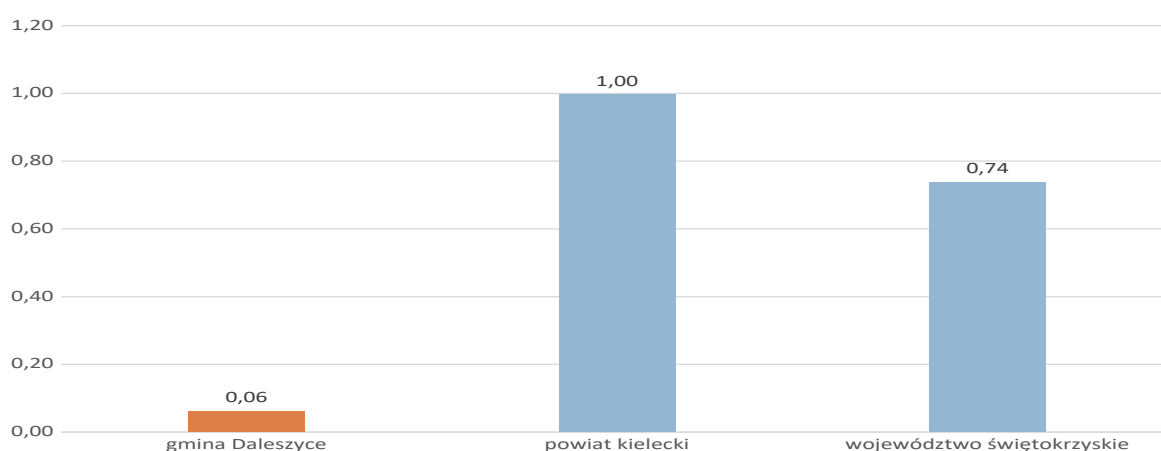
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Ponadto podczas badań jakościowych unaoczniono potrzeby realizacji **warsztatów dla rodzin/rodziców**, korzystnie z zaproszeniem kogoś z zewnątrz z uwagi na rolę autorytetu (np. terapeuty) [FGI 2, IDI]. Tematami mogłyby być np. trening umiejętności społecznych, trening autoprezentacji, rozwiązywania konfliktów, uzależnienie od internetu etc. [IDI]. Dobrze, by podczas realizacji warsztatów dla par, dziećmi zajmowali się animatorzy w sali obok. Dobrze oceniono także **mediacje pozasądowe**. Pracownicy społeczni na co dzień prowadzą nieformalne mediacje, ale gdyby je sformalizować, mogłoby to jeszcze bardziej zachęcić do rozmów. Wskazano także, że **rodziny są otwarte na pomoc psychologiczną**, chętnie współpracują, nawet same wykazują oddolne zainteresowanie takimi formami wsparcia, więc na pomoc psychologiczną zdecydowanie jest popyt w gminie, zwłaszcza **prowadzoną w miejscu zamieszkania**. Korzystne byłoby **wsparcie kompetencyjne rodziców za pośrednictwem szkół**, np. spotkania z psychologiem po wywiadówkach (tematyczne: np. uzależnienie od Internetu, przemoc, stawianie granic w wychowaniu, inspirowanie w wychowaniu etc.). [FGI 2].

3.2.3 Przemoc domowa

Informacji o potencjalnej skali popytu na wsparcie w problemie przemocy domowej dostarczać może **liczba rodzin, korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej, która w 2023 roku wyniosła 1 (5 osób w tej rodzinie)**¹⁰. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej w gminie Daleszyce jest znacznie niższa niż w ogóle powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego.

Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

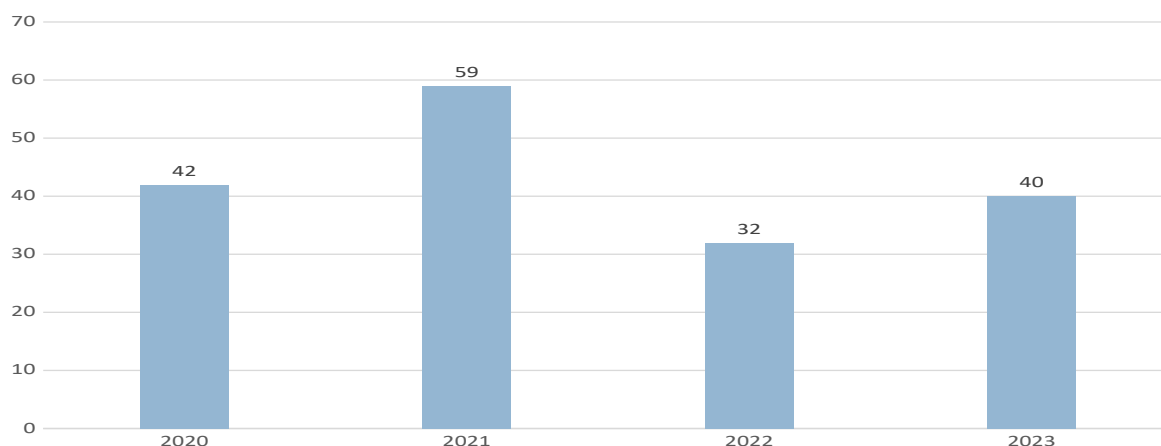
Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dokładniejszy obraz skali przemocy domowej dają statystyki na temat procedury **Niebieskie Karty**. W 2023 roku w gminie Daleszyce założono 40 takich kart – 32 przez funkcjonariuszy Policji i 8 przez pracowników socjalnych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach¹¹. Nie odnotowuje się wyraźnego trendu spadkowego w tym zakresie na przestrzeni ostatnich lat.

¹⁰ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8.

¹¹ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 8. Liczba Niebieskich Kart zakładanych przez Policję i inne służby w gminie Daleszyce w latach 2020-2023 [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 15.

Wsparcie rodzin w zakresie radzenia sobie z problemem przemocy w rodzinie realizowane jest przede wszystkim poprzez **Miejsko-Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**. Wspierany jest on przez szereg innych podmiotów jak np. **Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariat Policji w Daleszycach**, a także spoza terenu gminy Daleszyce – **Centrum Interwencji Kryzysowej w Kielcach, Ośrodek Terapii i Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia w Kielcach** czy **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej w Kielcach**¹².

3.2.4 Dożywianie

W ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” dożywianiem objęto 131 dzieci z gminy Daleszyce, a dodatkowo wypłacono świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności dla 363 osób¹³.

¹² Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2022-2025, s. 5-6.

¹³ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

3.2.5 Dzieci i młodzież

Według statystyk Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Daleszyce mieszka **3 573 osoby w wieku do 19 lat**, z czego 561 w mieście Daleszyce, a 3 012 - na terenach wiejskich gminy.

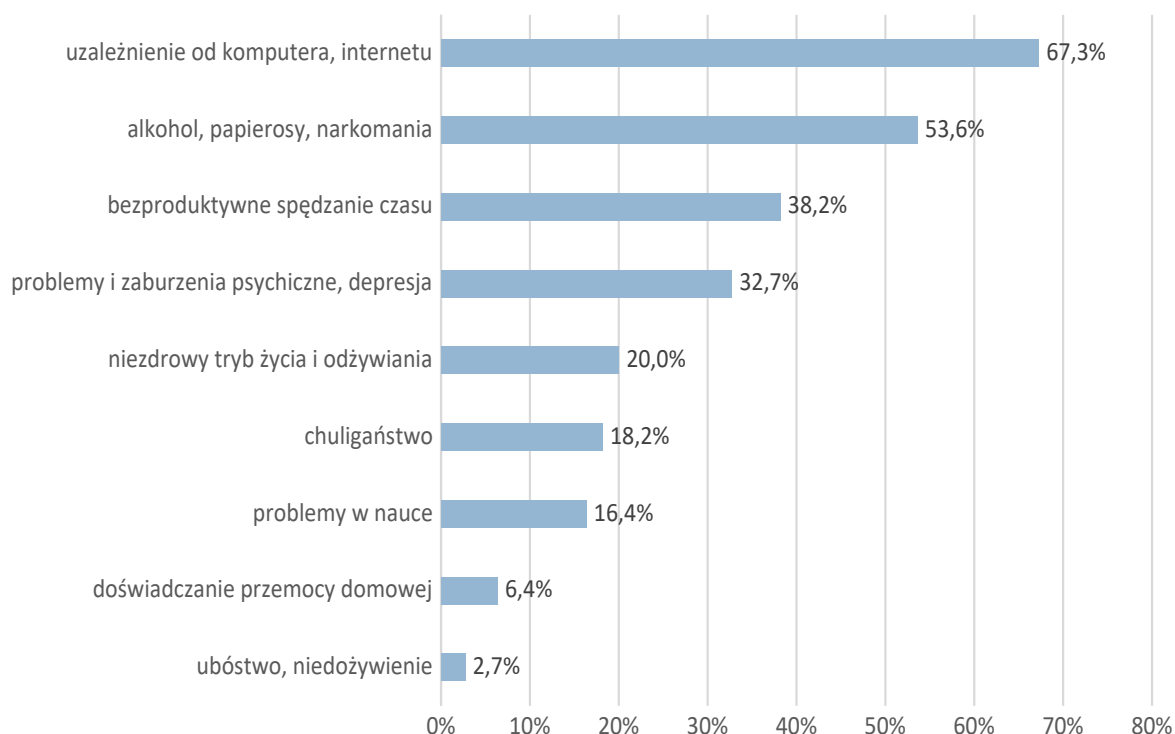
Tabela 6. Liczba dzieci i młodzieży w gminie Daleszyce [os.]

	0-4 lata	5-9 lat	10-14 lat	15-19 lat	OGÓŁEM
Miasto Daleszyce	124	136	158	143	561
Tereny wiejskie gminy	567	832	867	746	3 012
OGÓŁEM	691	968	1 025	889	3 583

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Odnosząc się do sytuacji dzieci i młodzieży w gminie Daleszyce, spytano respondentów ankiety realizowanej na potrzeby diagnozy o najczęstsze negatywne zjawiska, jakie dotyczą tej części populacji gminy. Wśród najczęściej zaznaczanych odpowiedzi były: **uzależnienie od komputera i internetu** (67,3% respondentów wskazało tę odpowiedź), **alkohol, papierosy, narkomania** (53,6%) oraz **bezpłoduktywne spędzanie czasu wolnego** (38,2%).

Wykres 9. Odpowiedzi na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży są w Pana/Pani opinii najczęstsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

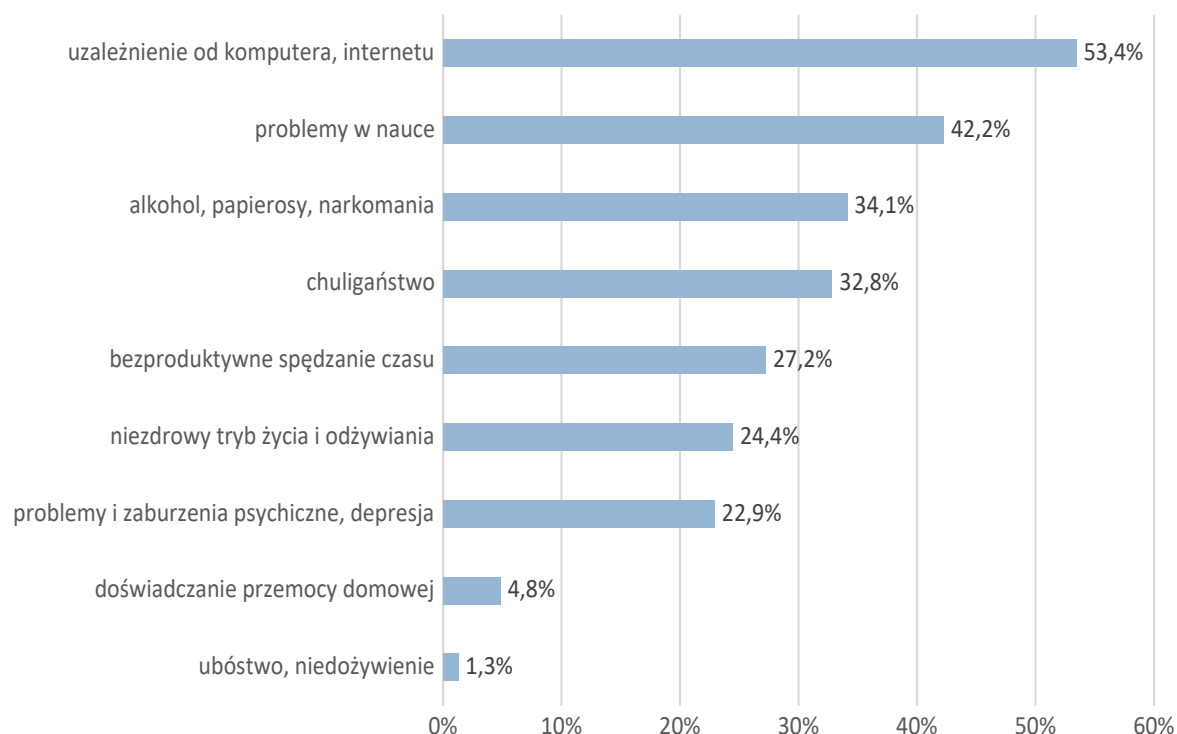

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Warto przyrzeć się odpowiedziom na wskazane pytania z perspektywy dzieci i młodzieży, którzy odpowiadali w ankiecie im dedykowanej (uczniowie klas V-VIII). Oni także wskazują na **uzależnienie od komputera, internetu** jako najważniejszy problem swojej grupy wiekowej (zaznaczone przez 53,4% respondentów). Niemniej jednak na drugim miejscu pojawiły się **problemy w nauce** (42,2%), a dopiero później **alkohol, papierosy i narkomania** (34,1%). Znacznie wyżej niż w przypadku dorosłych respondentów znalazło się **chuligaństwo** (32,8%), a znacznie niżej - **bezpłoduktywne spędzanie czasu** (27,2%). Wśród własnych odpowiedzi, wpisywanych przez uczniów pojawiły się: **handel nielegalnymi substancjami - narkotykami, dopalaczami, wyzywanie się, korzystanie z e-papierosów, okradanie, dręczenie, stres i presja oraz mała aktywność fizyczna**.

Wykres 10. Odpowiedzi na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży są w Pana/Pani opinii najczęstsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

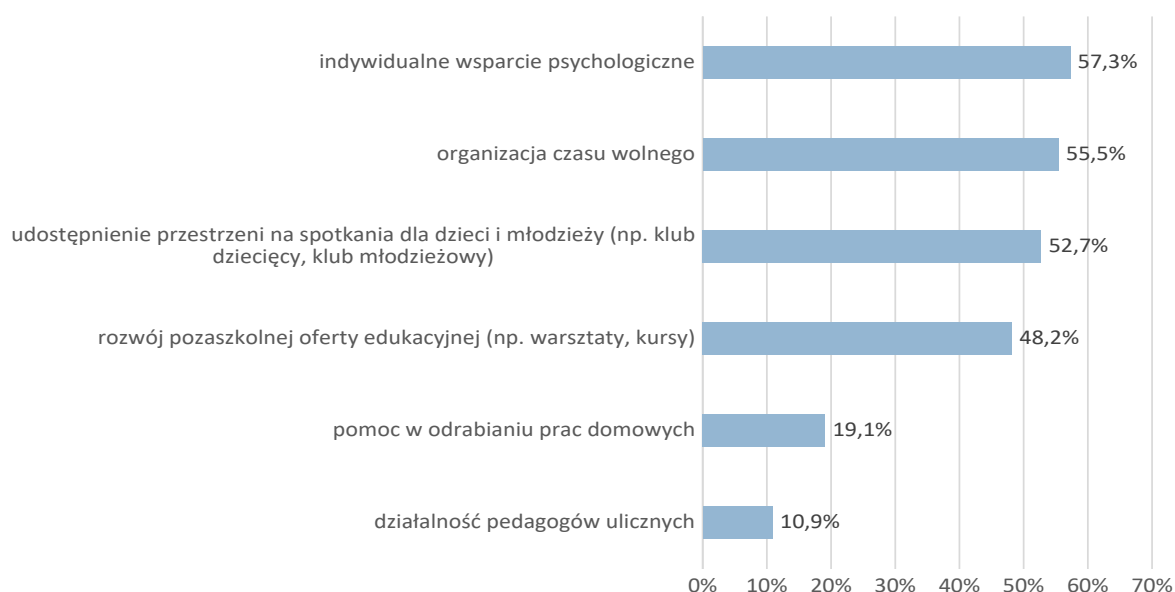
Źródło: ankieta wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce.

Problemy dzieci i młodzieży były podnoszone także podczas badań jakościowych, realizowanych na potrzeby diagnozy. Wskazano, że **w gminie niezagospodarowana jest młodzież i jej czas wolny. Młodzież ukierunkowuje swoją energię na używki, wandalizm**, co dodatkowo stwarza poczucie zagrożenia np. w u seniorów, starających się omijać grupy młodych ludzi [FGI 1]. Podkreślono, że istotnie, **uzależnienie dzieci i młodzieży od urządzeń cyfrowych i internetu jest kluczowym problemem**, a idzie za nim **nieumiejętność samoorganizacji czasu wolnego, brak inwencji wynikający z przebodźcowania (trudności w znalezieniu interesujących/angażujących zajęć), spadek umiejętności psychospołecznych w wyniku ograniczania kontaktów w świecie rzeczywistym na rzecz wirtualnego, nieśmiałość, fobie społeczne, ostracyzm, hejt**, [IDI].

Podczas badania ankietowego zadano dodatkowe pytanie o zapotrzebowanie na usługi dla dzieci i młodzieży. Po ponad połowie dorosłych respondentów wskazywało

na **indywidualne wsparcie psychologiczne** (57,3% odpowiedzi), **organizację czasu wolnego** (55,5%) oraz **udostępnianie przestrzeni na spotkania dla dzieci i młodzieży** (52,7%). W odpowiedziach w pytaniu otwartym o możliwe działania, które należałoby podjąć, by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie gminy Daleszyce znalazła się kwestia **stworzenia przestrzeni dla młodzieży – klubów młodzieżowych**, gdzie będzie mogła ona się spotykać, rozwijać swoje pasje, a miejsca zapewnią poczucie bezpieczeństwa i opiekę, korzystnie nie tylko w Daleszycach, ale także na terenach wiejskich gminy. Podniesiono także kwestię **edukacji i wprowadzania do społeczeństwa dzieci z mniejszych środowisk**, które uczą się na co dzień w małych klasach, a później potencjalnie mają trudność w znalezieniu się dużej grupie w szkole średniej. Korzystne mogłoby być także stworzenie **młodzieżowej rady gminy**.

Wykres 11. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych DZIECIOM I MŁODZIEŻY jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

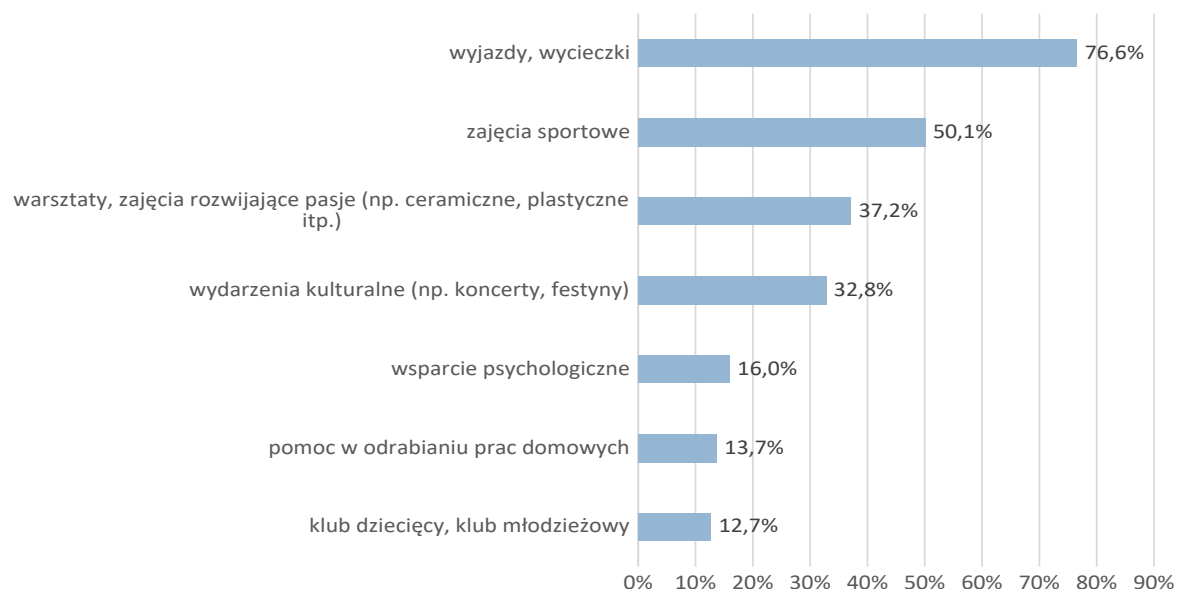
*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Z kolei jak wynika z badania ankietowego wśród uczniów klas V-VIII szkół podstawowych, **dzieci i młodzież wysoko ceni sobie możliwość korzystania z bogatej oferty spędzania czasu wolnego** – 76,6% wskazało **wyjazdy i wycieczki** jako usługę, jaką byliby zainteresowani, 50,1% - **zajęcia sportowe**, 37,2% - **warsztaty i zajęcia rozwijające pasje**, a 32,8% - **wydarzenia**

kulturalne. Jedynie 16,0% byłoby zainteresowanych wsparciem psychologicznym. Wśród odpowiedzi samodzielnie wpisywanych przez uczniów pojawiały się **basen, zajęcia kulinarne, gaming i kółka np. teatralne.**

Wykres 12. Odpowiedzi na pytanie „Którymi z wymienionych usług byłbyś/abyś zainteresowana?” w ankiecie dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce.

Podczas badań jakościowych także pojawiały się pomysły odnośnie wspierania dzieci i młodzieży w gminie Daleszyce, takie jak: **zajęcia kompensacyjne dla dzieci i młodzieży** np. jako rozwinięcie oferty świetlic, **pomoc w odrabianiu prac domowych** (podobny projekt projekt był już wcześniej realizowany i spotkał się z dużym zainteresowaniem, ponieważ dzieci często nie otrzymują w domu wystarczającego wsparcia edukacyjnego, a ich rodzice nie dysponują odpowiednimi kompetencjami ani umiejętnościami pedagogicznymi) oraz **indywidualne wsparcie psychologiczne dzieci i młodzieży** (byle poza szkołą, bo tam jest to kojarzone z karą), a także **grupowe wsparcie w formie zajęć terapeutycznych dla określonej grupy wiekowej/płci**, korzystnie w wielu punktach gminy, a nie tylko w samych Daleszycach [FGI 2]. Dobrym pomysłem byłyby także **warsztaty profilaktyki zdrowia psychicznego/społecznego** prowadzone przez osoby zewnętrzne, dedykowane dzieciom i młodzieży o takiej tematyce jak trening umiejętności społecznych, trening autoprezentacji,

rozwiązywania konfliktów, uzależnienie od internetu etc. W kontekście wspierania dzieci i młodzieży podkreślono, że **pedagogom, ale i szerzej - kadrom ze wszystkich szkół z gminy Daleszyce potrzebne jest podniesienie kompetencji w obszarach merytorycznych**, np. w obszarze pozyskiwania dofinansowań/pisania wniosków.

Na terenie gminy Daleszyce funkcjonuje placówka wsparcia dziennego z 25 miejscami - **Świetlica Integracyjno-Wspierająca „Promyczek” w Daleszycach** – miejsce zajęć dla dzieci i młodzieży od lat 5 do 16. Uczęszczają o niej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, ale i funkcjonujących prawidłowo korzystających z systematycznej pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach¹⁴. W badaniach jakościowych zwrócono uwagę na duże zainteresowanie placówką „Promyczek”. Korzystają z niego nie tylko dzieci z rodzin z problemami, co jest korzystne z uwagi na dużą wartość integracji społecznej i mieszania środowisk, choć pracownicy uwzględniają dzieci z rodzin dysfunkcyjnych w sposób priorytetowy. Formuła zajęć otwartych dla wszystkich sprawia, że chętnie korzystają z nich rodziny z trudnościami wychowawczymi czy materialnymi, gdyż nie czują się wówczas stygmatyzowane ani wykluczone. Wśród **barier uczestnictwa dzieci z rodzin w kryzysach z oferty Świetlicy wskazano zabranianie dzieciom mówienia o problemach rodziny, a także brak transportu zorganizowanego popołudniami** [FGI 2].

Planuje się rozwój oferty **pedagogów ulicznych**. Podczas badań jakościowych wskazano, że usługi pedagogów ulicznych są bardzo trudne w realizacji – **potrzeba do tego charyzmatycznego lidera społecznego**. Ponadto wskazano, że **aktualnie trudniej znaleźć młodzież „na ulicy” - zbyt dużo czasu spędzają w internecie** [FGI 2].

Niedawno powstał w gminie **Klub Pedagoga**, mający na celu organizację spotkań sieciujących (wymiana wiedzy i doświadczeń) wśród pedagogów ze wszystkich szkół gminy Daleszyce. Widać duże zainteresowanie, ale brakuje wsparcia zewnętrznego – nie tylko finansowego (które umożliwiłoby zatrudnienie specjalisty, celem podniesienia kompetencji), ale i organizacyjno-promocyjnego, aby Klub był organem formalnym, ze wsparciem gminy [IDI].

¹⁴ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 18.

3.2.6 Funkcjonowanie rodzin – ocena mieszkańców

Ankietowani dostając do oceny spektrum sytuacji w gminie oceniali także aspekty związane z funkcjonowaniem rodzin. Oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Ze wskazanych obszarów mieszkańcy najlepiej oceniają bezpieczeństwo publiczne, najłabiej – dostępność komunikacyjną.**

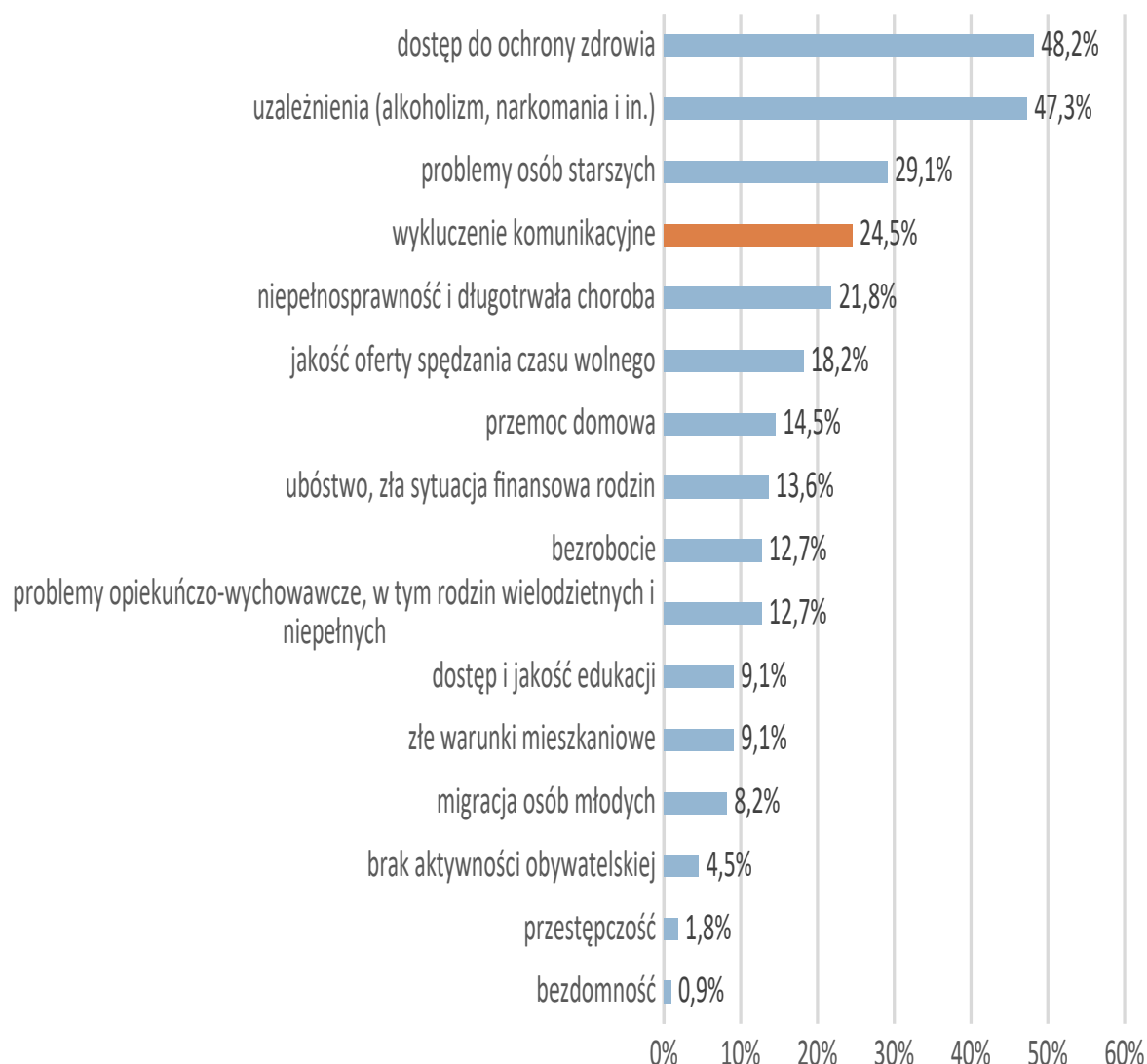
Tabela 7. Średnia ocena dostępności doradztwa psychologicznego, bezpieczeństwa publicznego i dostępności komunikacyjnej wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem	osoby, w których gospodarstwie domowym są dzieci
dostępność doradztwa psychologicznego	2,75	2,63
bezpieczeństwo publiczne	3,20	3,06
dostępność komunikacyjne	2,62	2,52

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Wykluczenie komunikacyjne znalazło się na 4. miejscu najczęściej wskazywanych problemów w gminie Daleszyce, zaznaczone przez 24,5% respondentów. W odpowiedziach w pytaniu otwartym o możliwe działania, które należałoby podjąć, by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie gminy Daleszyce znalazła się **poprawa jakości komunikacji**, odpowiadająca na ten problem.

Wykres 13. Miejsce wykluczenia komunikacyjnego wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

W odpowiedzi na problem wykluczenia komunikacyjnego warto wskazać, że gmina Daleszyce otrzymała blisko 1,4 miliona złotych dofinansowania z Rządowego Funduszu Przewozów Autobusowych na utrzymanie czterech linii autobusowych o łącznej długości 163 kilometrów. Linie te obsługują trasy: Sieraków – Niestachów (Kielce), Trzemosna – Marzysz – Suków (Kielce), Widełki – Słopiec (Kielce) oraz Borków – Daleszyce – Kranów (Kielce)¹⁵.

¹⁵ <https://ckinfo.pl/transport-publiczny-z-dofinansowaniem/>, dostęp: 28.03.2025.

3.3 System pieczy zastępczej

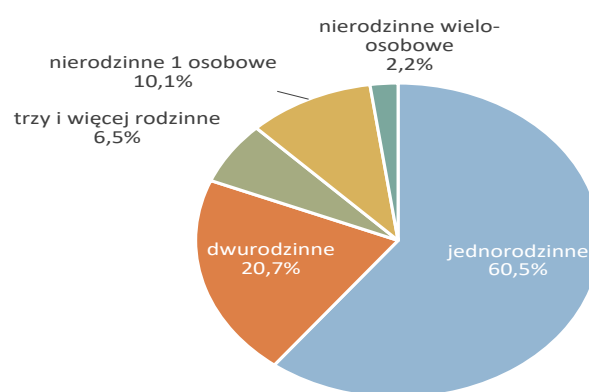
Nie odnotowano w gminie Daleszyce instytucjonalnych placówek pieczy zastępczej.

Na terenie gminy ma siedzibę **Fundacja Centrum Marzeń**. Wspiera ona dzieci m.in. z placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu Kielc i powiatu kieleckiego¹⁶. W Daleszycach siedzibę ma **Fundacja "Przystanek - Dziecko"**, która powstała by wspierać oraz pomagać wszelkim formom rodzicielstwa zastępczego¹⁷.

3.4 Wyzwania demograficzne i sprawy seniorów

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego w gminie Daleszyce funkcjonowało w 2021 roku 3 736 gospodarstw domowych 683 w mieście Daleszyce i 3 053 na terenach wiejskich gminy. Największą część z nich stanowiły gospodarstwa jednorodzinne – 60,5%, a następnie dwurodzinne (20,7%) i nierodzinne jednoosobowe (10,1%). Udział gospodarstw dwurodzinnych oraz trzy i więcej rodzinnych w ogóle gospodarstw w gminie Daleszyce wyniósł 27,2% - dla porównania w ogóle województwa świętokrzyskiego to 14,3%, a w ogóle powiatu kieleckiego - 22,6%. W omawianej gminie zatem **częściej spotyka się sytuację mieszkania kilku rodzin w jednym gospodarstwie domowym** (np. rodziny wielopokoleniowe).

Wykres 14. Struktura gospodarstw domowych w gminie Daleszyce w 2021 roku według składu rodzinnego [%]

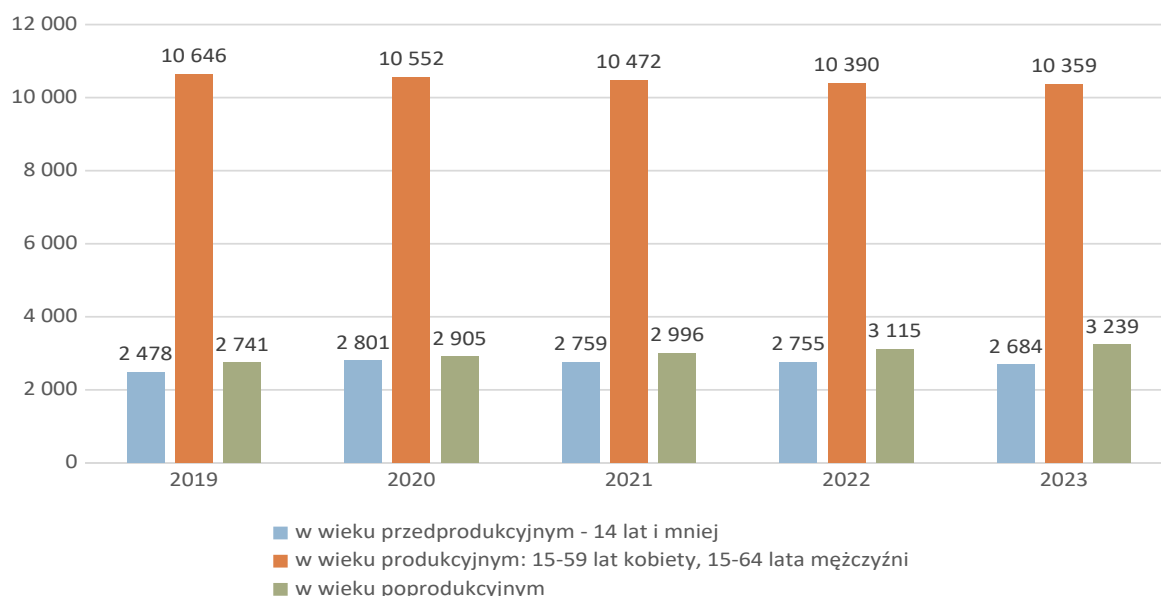
Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2021.

¹⁶ <https://centrummarzen.weebly.com/>, dostęp: 18.03.2025.

¹⁷ https://www.facebook.com/FundacjaPrzystanekDziecko?locale=pl_PL, dostęp: 18.03.2025.

W kontekście pomocy społecznej i potencjalnych zmian w potrzebach w tym zakresie przyjrano się **zmianom liczby ludności ze względu na wiek** w gminie Daleszyce. Można zauważyć **stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym**.

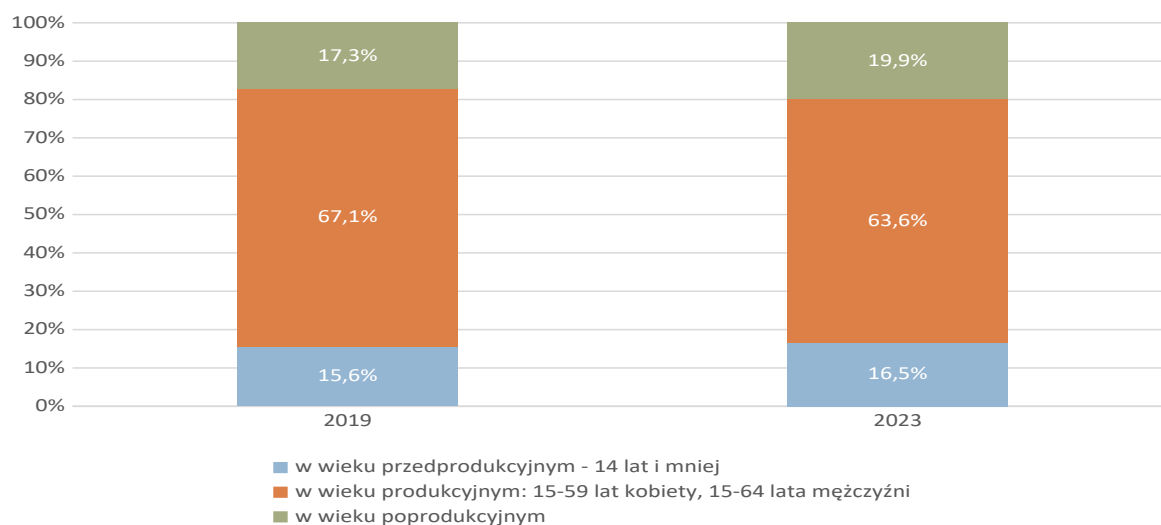
Wykres 15. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [os.]

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Takie tendencje pociągają za sobą **zmiany w strukturze ludności**. W 2019 udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności wynosił 17,3%, w 2023 roku – już 19,9%. Warto wskazać, że to zmiana na przestrzeni zaledwie kilku ostatnich lat, a ujemny przyrost naturalny nie sprzyja zmianie tej tendencji. Tym samym w **gminie Daleszyce będzie coraz więcej osób starszych**. Dla porównania jednak warto wskazać, że udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w całym województwie świętokrzyskim wynosi 26,1%, zatem **sytuacja demograficzna w gminie Daleszyce w kontekście starzenia się społeczeństwa nie jest jeszcze na zaawansowanym poziomie w porównaniu z całym województwem**. Ponadto korzystnym jest obserwowany wzrost udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogóle ludności – z 15,6% w 2019 roku do 16,5% w 2023 roku.

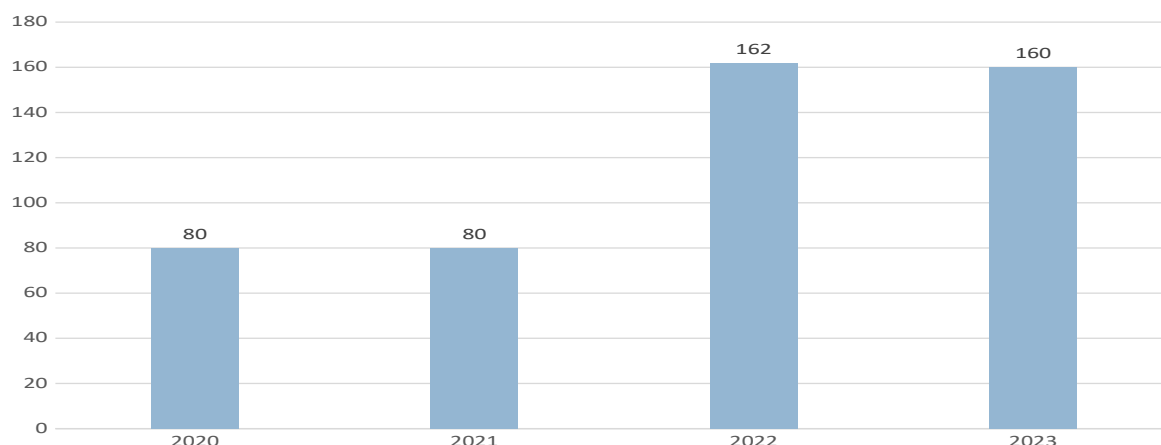
Wykres 16. Struktura ludności ze względu na wiek w gminie Daleszyce w 2019 i 2023 roku [%]

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Seniorzy w gminie Daleszyce aktywizowani są w szczególności przez **Kluby Seniora**, których na terenie gminy funkcjonuje 10 – w Brzechowej, Niestachowie, Marzyszu, Mójczy, Słopcu Cisowie, Daleszycach, Komórkach, Sukowie i Smykowie. W 2020 roku z klubów seniora korzystało 80 osób, w 2023 roku – już dwa razy więcej, bo 160 osób.

Wykres 17. Liczba uczestników klubów seniora w gminie Daleszyce w latach 2020-2023 [os.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 11-12.

Ponadto w 2023 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach realizował Rządowy Program „**Korpus Wsparcia Seniorów**”, zapewniający wsparcie w miejscu

zamieszkania 51 osobom. Z usług **teleopieki** korzystało 7 seniorów. Realizowany był także Program „**Opieka 75+**”, w ramach którego usługami opiekuńczymi objęto 6 osób¹⁸.

Na terenie gminy funkcjonuje niepubliczny **Dom Pomocy Społecznej „Dom Seniora Zielone Niwy”** prowadzony przez Przedsiębiorstwo „Natoł” Andrzej Nawrot w Kielcach z 30 miejscami¹⁹. Zapewnia on całodobową opiekę osobom z niepełnosprawnością, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku. Podmiot ten zapewnia opiekę wykwalifikowanych pielęgniarek, opiekę duszpasterską, indywidualny plan zajęć rehabilitacyjnych, profesjonalną rehabilitację poudarową, pourazową, poszpitalną, zajęcia terapeutyczne, możliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, rekreacyjnych, wycieczki do ciekawych zakątków regionu oraz przyjemne leśne otoczenie. Dom Opieki Zielone Niwy jest Laureatem I miejsca w rankingu na najlepszy Dom Seniora Regionu Świętokrzyskiego, przeprowadzony przez Instytut Promocji Regionu Świętokrzyskiego²⁰.

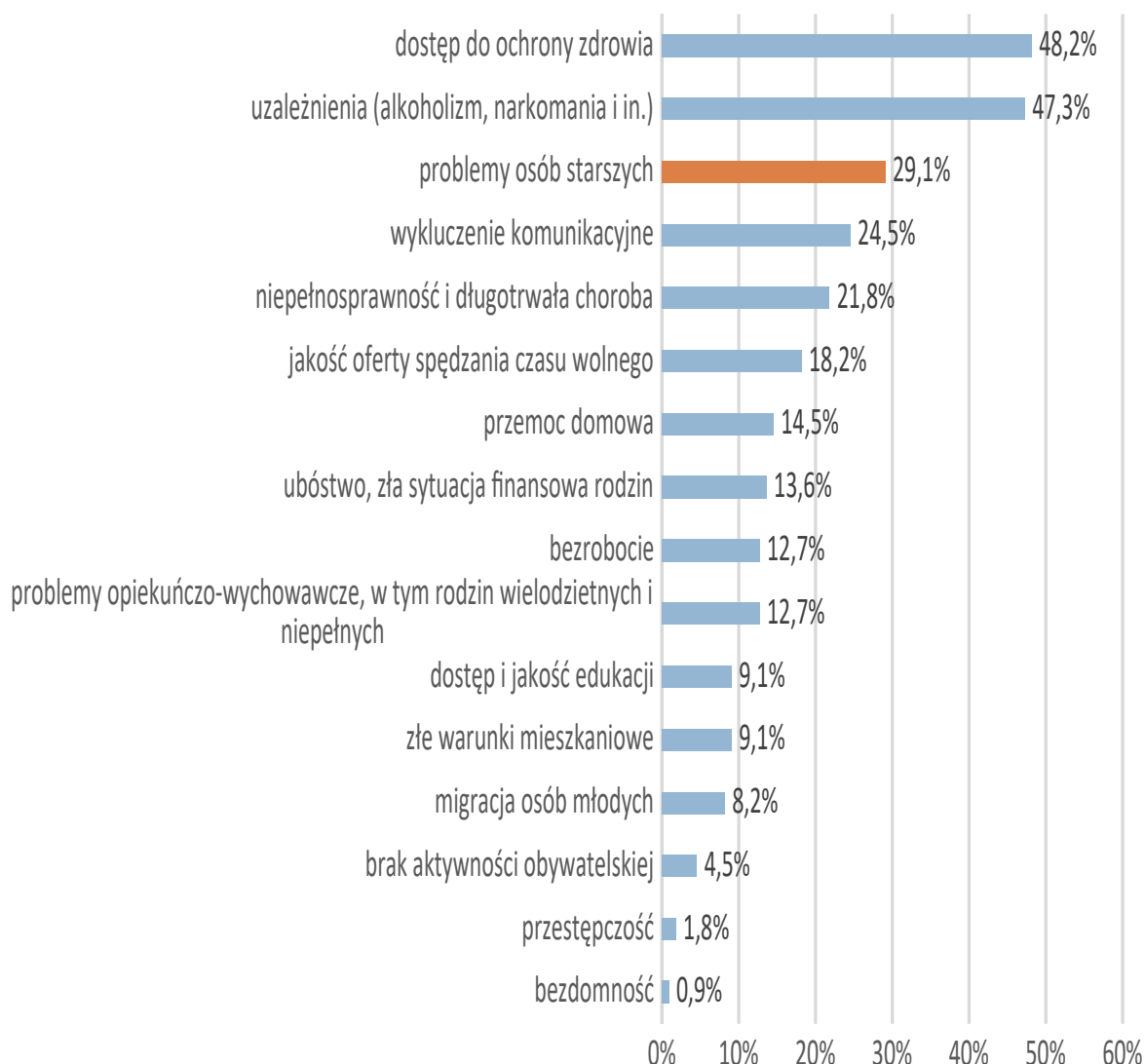
Problemy osób starszych znalazły się na 3 miejscu najczęściej wskazywanych problemów w gminie Daleszyce, zaznaczone w ankiecie realizowanej na potrzeby niniejszej diagnozy przez 29,1% respondentów.

¹⁸ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 4.

¹⁹ Rejestr Domów Pomocy Społecznej funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, s. 5.

²⁰ <https://www.zieloneniwy.pl/>, dostęp: 19.03.2025.

Wykres 18. Miejsce problemów osób starszych wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Mimo wielu możliwości integracji osób starszych w gminie, nadal problemem jest **samotność osób starszych**. Z dostępnych możliwości aktywizacji korzystają głównie osoby cechujące się pewną postawą: otwarte, aktywne, zaangażowane. Problemem dla uczestnictwa innych osób są **bariery mentalne po stronie osób samotnych lub w potrzebie**

(z niepełnosprawnością, schorowanych), które potrzebują bodźca do aktywizacji. Te bariery to:

- **wstyd** - wstyd, że się jest chorym, że się potrzebuje pomocy, że zgłasza się swoje potrzeby do Ośrodka Pomocy Społecznej;
- **nieświadomość, że usługi Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach są bezpłatne;**
- **niechęć do wpuszczenia do domu osoby z zewnątrz** (asystenta, sąsiadów);
- **marazm** - postawa np. „nie chce mi się ubrać by wyjść do ludzi, a jednocześnie zazdroszczę sąsiadkom z klubów seniora, że jeżdżą na baseny, wycieczki, gotują wspólnie” [FGI 1].

Problemem jest także **niższa aktywność społeczna mężczyzn-seniorów** – ocenia się, że nie jest to ogólna niechęć, a raczej niechęć do bycia jedynymi mężczyznami w środowisku kobiet. Ich aktywizacja jest równie istotna – potrzebują okazji do integracji, wspólnego spędzania czasu i zaangażowania w działania społecznościowe [FGI 1].

Problemem klubów seniora jest ich **zróźnicowanie jakościowe wynikające z hermetyczności pewnych środowisk** (zdarza się, że grupa w pewnym sensie odrzuca nowych członków - jest im niechętna - jeśli nie bezpośrednio, to pośrednio). Z problemem powinni sobie poradzić **opiekunowie klubów seniora**. Warto ich wzmacniać poprzez **określone procedury działania oraz szkolenia zewnętrzne** (np. proces grupowy, praca z grupą). Jest to o tyle ważne, że to opiekunowie powinni wyznaczać kierunek działalności klubów seniora [IDI].

Podczas badań jakościowych zgłoszono potrzebę **większego dofinansowania do klubów seniora**, aby częściej można było organizować wycieczki, wyjścia do teatru etc. Brakuje środków i uczestnicy spotykają się często własnym sumptem - pieką ciasta, piją herbatę, rozmawiają [FGI 1].

Ankietowani dostając do oceny spektrum sytuacji w gminie oceniali także wsparcie seniorów. Oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Badani dobrze**

oceniają poziom wsparcia dla seniorów w gminie, a jeszcze lepiej oceniają go same osoby w wieku 60 lat i więcej.

Tabela 8. Średnia ocena wsparcia dla osób starszych wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem	osoby w wieku 60 lat i więcej
wsparcie dla osób starszych	3,20	3,73

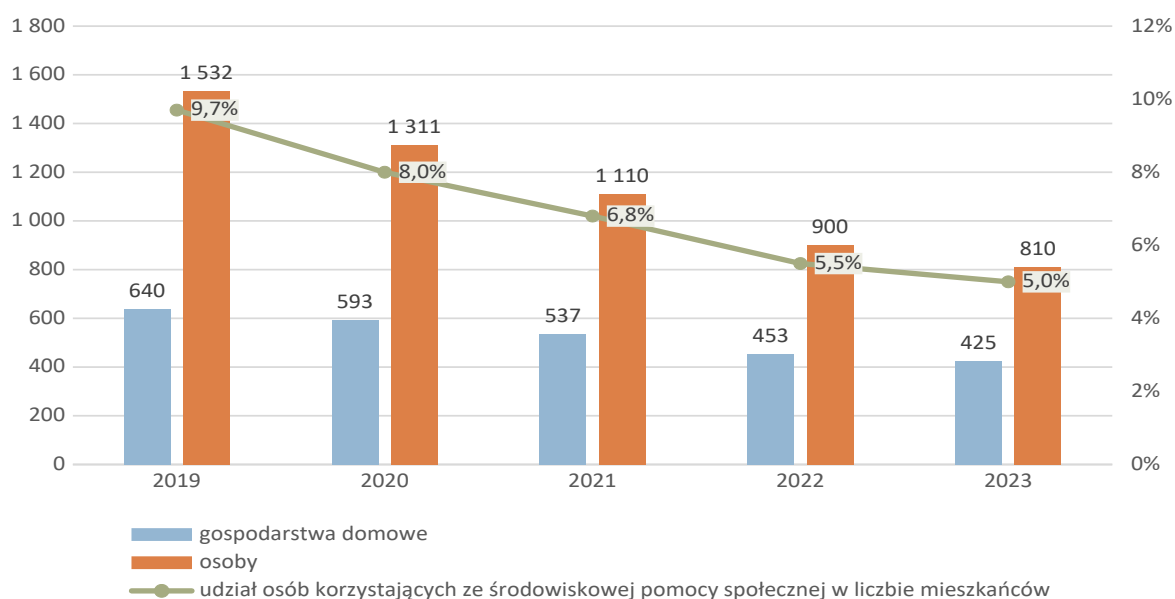
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.5 Pomoc społeczna

3.5.1 Skala korzystania z pomocy społecznej

Według danych GUS w 2023 roku ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Daleszyce korzystało 425 gospodarstw domowych i 810 osób w tych gospodarstwach. Udział korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności spadł według statystyk publicznych z 9,7% w 2019 roku do 5,0% w 2023 roku. Dla porównania w województwie świętokrzyskim wynosi on 4,5%, a w powiecie kieleckim – 4,4% - wynik gminy Daleszyce jest zatem nieznacznie wyższy niż dla całego województwa i powiatu.

Wykres 19. Liczba gospodarstw domowych [szt.] i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [os.] oraz udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców [%] w gminie Daleszyce w latach 2019-2023

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Daleszyce na lata 2021-2030 wskazuje **wyszkoloną i doświadczoną kadrę Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach, dostosowanie oferty Ośrodka pod kątem potrzeb mieszkańców i deinstytucjonalizację** usług jako mocne strony gminy Daleszyce²¹.

Pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach pracują nie tylko w ośrodku, ale w terenie z wykorzystaniem **samochodu m-gopsik**, realizując m.in. wyjazdy do rodzin²².

²¹ o *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Daleszyce na lata 2021-2030*, s. 38.

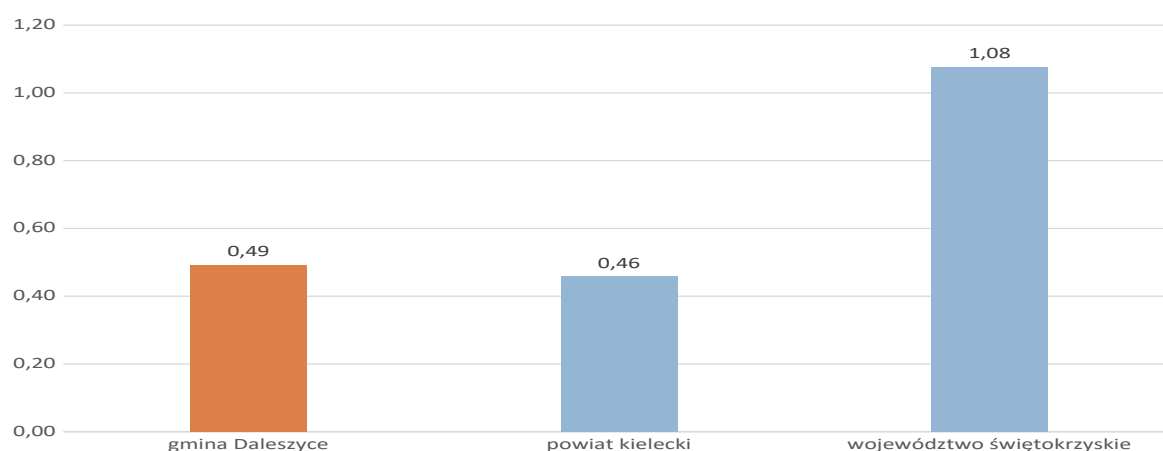
²² Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 16.

3.5.2 Bezdomność

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach udzielił w 2023 roku wsparcia z powodu bezdomności 8 osobom²³, co nakreśla skalę bezdomności w analizowanej jednostce.

Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu bezdomności jest mniejsza w relacji z liczbą mieszkańców niż w całym województwie świętokrzyskim.

Wykres 20. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na terenie gminy funkcjonuje **Stowarzyszenie MONAR Centrum Pomocy Bliźniemu MARKOT w Komórkach** - schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczym prowadzone przez **Stowarzyszenie MONAR**²⁴. Schronisko dysponuje 45 miejscami dla osób wymagających schronienia, zapewniając podopiecznym wyżywienie, odzież, środki czystości i higieny osobistej, opiekę pracownika socjalnego i pielęgniarstwa, rehabilitację i terapię uzależnień (w schronisku co tydzień odbywają się mityngi AA)²⁵.

²³ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

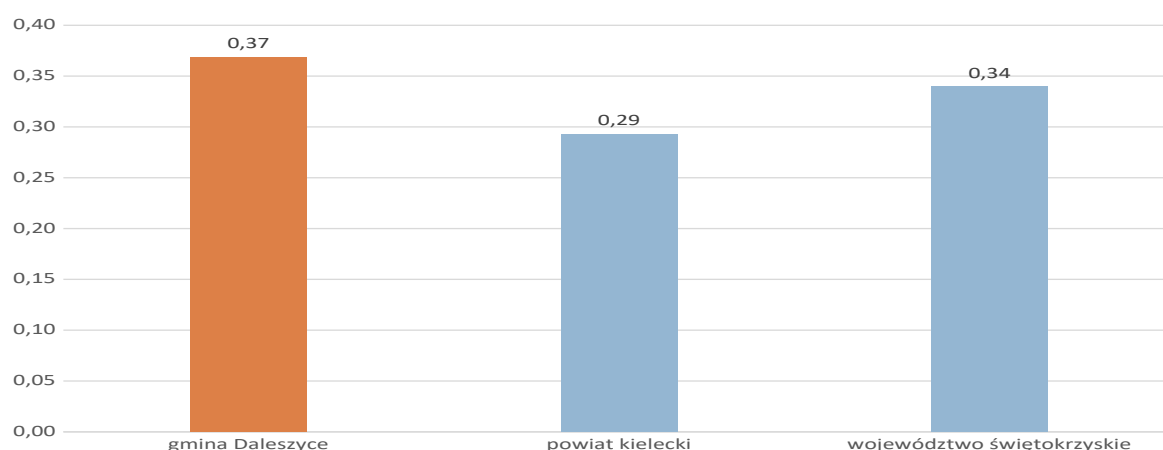
²⁴ Rejestr miejsc, w których gmina udziela tymczasowego schronienia w schroniskach dla osób bezdomnych, schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, noclegowniach oraz ogrzewalniach, Świętokrzyski Urząd Wojewódzki w Kielcach, s. 4.

²⁵ <http://www.komorki.monar.org/>, dostęp: 19.03.2025.

3.5.3 Osoby opuszczające zakłady karne

Pomocą społeczną obejmowane są także **osoby po opuszczeniu zakładów karnych**. W 2023 roku wsparciem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach w tej sytuacji objętych zostało 6 rodzin z 7 członkami²⁶. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego w gminie Daleszyce jest wyższa niż w ogóle powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego.

Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

3.5.4 Mniejszości narodowe

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku **w gminie Daleszyce mieszkało 21 osób z niepolskim obywatelem**: 5 z Ukrainy, 4 z Bangladeszu, 3 z Wielkiej Brytanii, 2 z Indii, z Egiptu, 1 z Grecji, 1 z Nepalu, 1 z Rosji, 1 ze Stanów Zjednoczonych, 1 ze Szwajcarii oraz 1 z Włoch. Informacje te należy jednak zaktualizować o **dynamiczną zmianę w zakresie mniejszości narodowych wskutek konfliktu na Ukrainie**, który wybuchł w lutym 2022 roku. Fala uchodźców z tego kraju znalazła się w Polsce, także w gminie Daleszyce. Sytuacja związana z wojną na Ukrainie wymogła uruchomienie szeregu narzędzi

²⁶ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8.

wsparcia dla przybywających. Od 24.02.2022 roku Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wypłaca **świadczenie osobom zapewniającym zakwaterowanie i wyżywienie obywatelom Ukrainy**, którzy przybyli na terytorium RP bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa. W roku 2023 wpłynęło 24 wnioski o pomoc dla obywateli Ukrainy²⁷.

3.6 Promocja i ochrona zdrowia

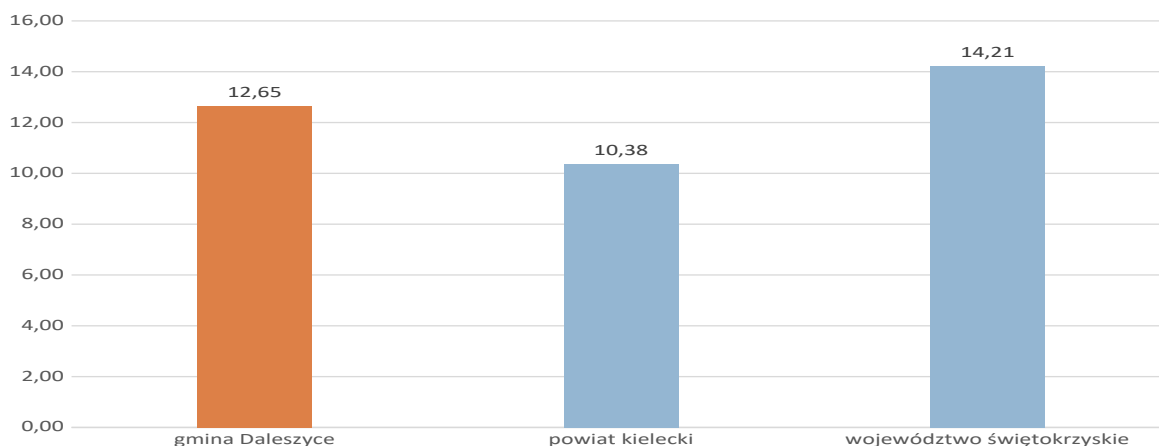
3.6.1 Problemy zdrowotne

Obraz popytu na wsparcie dla **osób o trudnościach zdrowotnych** zarysowują dane o liczbie osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z powodu **długotrwałej lub ciężkiej choroby**. W 2023 roku ze wsparcia pomocy społecznej z tego powodu otrzymało 206 rodzin z 335 osobami w tych rodzinach²⁸. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w gminie Daleszyce jest większa niż w całym powiecie kieleckim, ale mniejsza niż w całym województwie świętokrzyskim. **Długotrwała lub ciężka choroba to najczęstszy powód udzielania pomocy społecznej w gminie Daleszyce.**

²⁷ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 11.

²⁸ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 22. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na terenie gminy Daleszyce działają **3 ogólnodostępne apteki oraz 3 przychodnie**²⁹:

- **Przychodnia dla Rodziny GALUS w Sukowie;**
- **NZOZ Centrum Przychodnia nr 6 Daleszyce w Daleszycach;**
- **NZOZ Centrum Przychodnia nr 7 Szczecno w Szczecnie**³⁰.

Gmina Daleszyce realizuje:

- **Program szczepień profilaktycznych przeciwko meningokokom w Gminie Daleszyce na lata 2023-2027** – w 2023 roku zaszczepionych zostało 61 dzieci;
- **Program szczepień przeciwko grypie na lata 2018-2025** - program jest kontynuacją programów z lat 2009-2013, 2014-2017 oraz 2018-2025, w czasie realizacji których zaszczepiono 3 206 osób, a w 2023 roku zaszczepiono 189 osób;
- **Szczepienia przeciwko pneumokokom w populacji osób starszych w Gminie Daleszyce** – w 2023 roku zaszczepiono 17 osób³¹.

Mając do wskazania maksymalnie 3 najważniejsze problemy w gminie Daleszyce, wśród najczęściej wskazywanych znalazły się te związane z aspektem ochrony zdrowia –

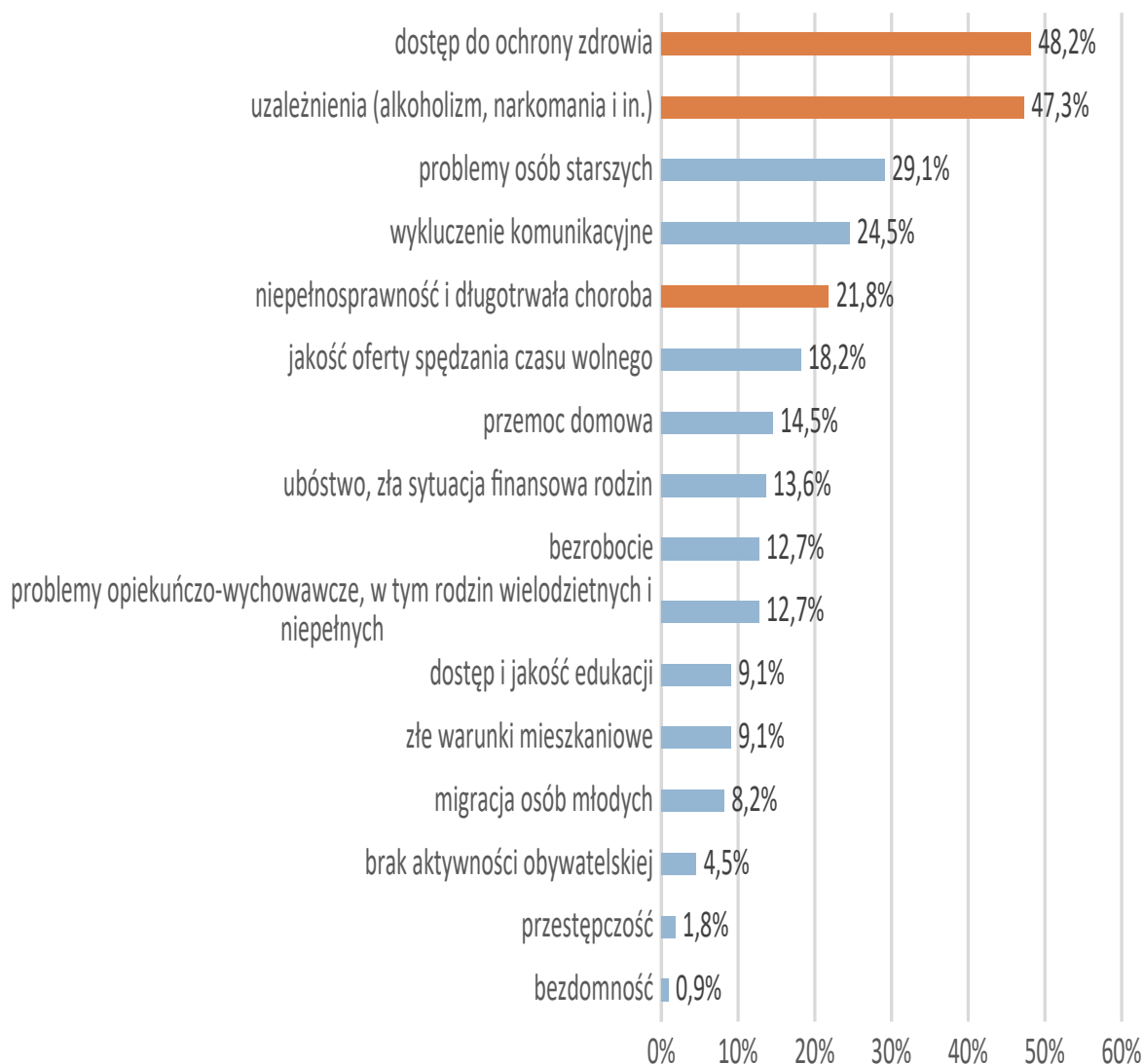
²⁹ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030, s. 9.

³⁰ <https://daleszyce.pl/index.php/dla-mieszkancow/ochrona-zdrowia/osrodki-zdrowia>, dostęp: 18.03.2025.

³¹ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 20-21.

dostęp do opieki zdrowotnej (wskazany przez 48,2% respondentów), **uzależnienia** (47,3%) oraz **niepełnosprawność i długotrwała choroba** (21,8%).

Wykres 23. Miejsce dostępu do ochrony zdrowia, uzależnień oraz niepełnosprawności i długotrwałej choroby wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

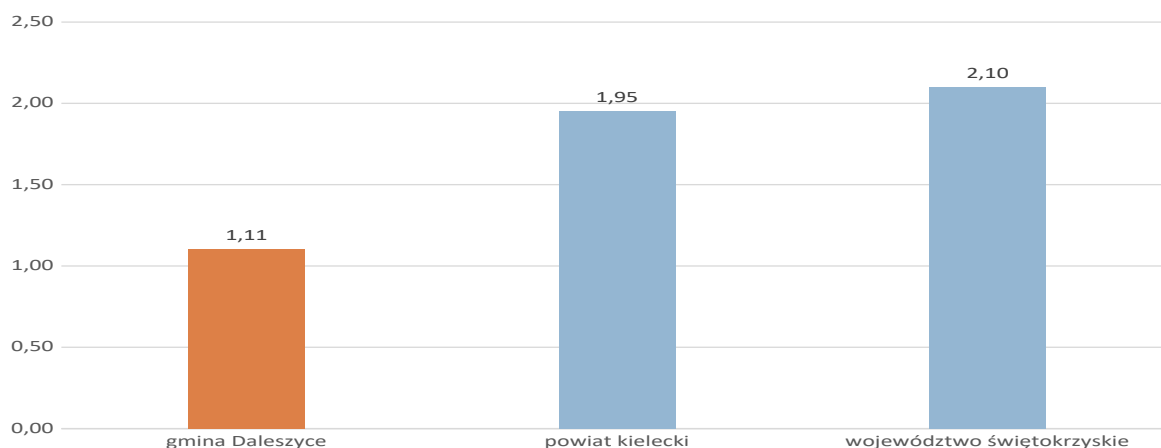
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.6.2 Uzależnienia

Zagrożeniem dla stanu zdrowotnego mieszkańców gminy Daleszyce są m.in. **uzależnienia**. W 2023 roku **z powodu alkoholizmu korzystało z pomocy społecznej w gminie Daleszyce**

18 rodzin z 29 osobami w tych rodzinach³². Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu jest mniejsza w relacji z liczbą mieszkańców niż w całym powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim.

Wykres 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

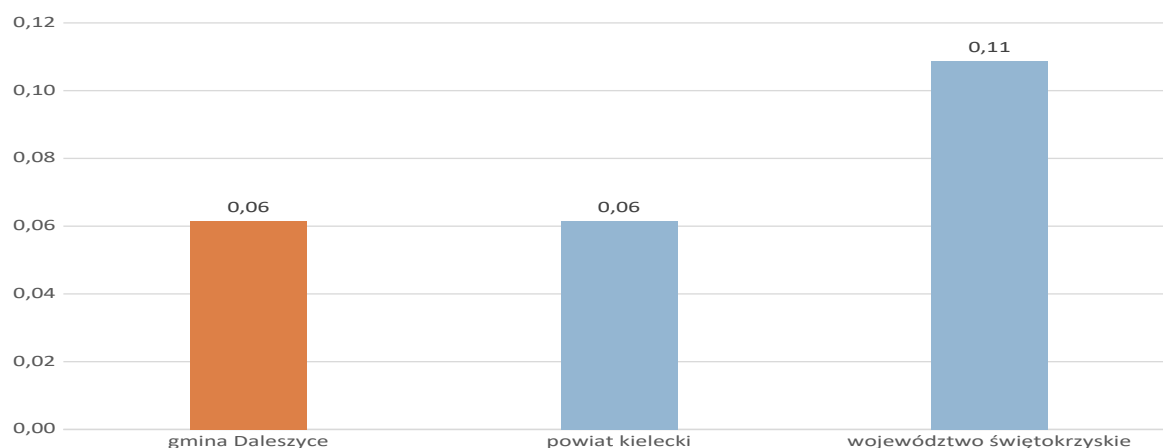
Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W odniesieniu do innych uzależnień warto nadmienić, że w 2023 roku **wsparcia z przyczyny narkomanii Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach udzielił 1 osobie**³³. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu narkomanii w gminie Daleszyce jest porównywalna co w całym powiecie kieleckim, ale wyraźnie mniejsza niż w całym województwie świętokrzyskim.

³² Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

³³ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 25. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wsparciem uzależnionych zajmuje się **Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Daleszycach**, która w 2023 roku odbyła 36 posiedzeń, w efekcie których podjęta działania w związku z przyjęciem wniosków o leczenie odwykowe lub rozpoznanie sytuacji dotyczącej poziomu uzależnienia, których wnioskodawcami byli: członkowie rodzin, Policja, Prokuratura Rejonowa w Kielcach, pracownicy socjalni MGOPS w Daleszycach i kuratorzy zawodowi Sądu Rodzinnego w Kielcach. Przeprowadzono 109 rozmów motywujących, w tym: z 65 osobami zgłoszonymi i z 44 członkami ich rodzin. Do Sądu Rejonowego w Kielcach w sprawie zastosowania zobowiązania do leczenia odwykowego skierowano sprawy 12 osób. W 28 przypadkach Miejsko-Gminna Komisja wystąpiła do Komisariatu Policji w Daleszycach o sporządzenie opinii o osobach nadużywających alkoholu. 16 osób, wobec których zachodziło podejrzenie choroby alkoholowej, skierowano na badania specjalistyczne celem wydania opinii psychiatryczno-psychologicznej w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania zakładu leczenia odwykowego. W wyniku przeprowadzonych badań: 3 osoby zostały skierowane celem odbycia leczenia w warunkach stacjonarnych, 8 osób zostało skierowanych na odbycie terapii w warunkach ambulatoryjnych, wobec 5 osób została wydana opinia, iż nie wymagają zastosowania leczenia odwykowego. Członkowie Zespołu podczas wykonywania zadań posługują

się narzędziem pod nazwą **dialog motywacyjny**. W wyniku przeprowadzonych przez MGKRPA rozmów motywujących 6 osób z własnej inicjatywy podjęło leczenie farmakologiczne, a 4 osoby leczenie odwykowe w warunkach stacjonarnych w Świętokrzyskim Centrum Psychiatrii w Morawicy³⁴.

W gminie Daleszyce funkcjonuje ponadto **Punkt konsultacyjno-terapeutyczny dla osób uzależnionych i współuzależnionych**, świadczący usługi w wymiarze 3 godzin tygodniowo. Obejmuje on pracę w grupie edukacyjno-motywacyjnej oraz w kontakcie indywidualnym z osobami uzależnionymi od alkoholu, współuzależnionymi, ale też osobami stosującymi przemoc. W 2023 roku zrealizował on 41 dyżurów oraz udzielił wsparcia w postaci 88 konsultacji dla 15 osób uzależnionych, 6 osób współuzależnionych i 1 osobie z powodu przemocy³⁵.

W 2023 roku **terapię z powodu uzależnień** podjęło w gminie Daleszyce 12 osób. 30 osób skorzystało z oferty **grup wsparcia dla osób uzależnionych**, a 44 osoby - **grup wsparcia dla osób współuzależnionych**.

Tabela 9. Dane na temat korzystania z usług wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin w gminie Daleszyce w latach 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Liczba osób, które podjęły terapię	17	23	13	23
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	16	28	8	12
Liczba osób biorących udział w spotkaniach grup wsparcia dla osób uzależnionych	8	8	6	30
Liczba osób biorących udział w spotkaniach grup wsparcia dla osób współuzależnionych	50	70	30	44

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 17.

Gmina Daleszyce współpracuje z organizacjami pozarządowymi w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym. W 2023 roku zadania w tym zakresie realizowały następujące podmioty:

³⁴ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 71.

³⁵ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 18.

- **Miejsko-Gminny Klub Sportowy SPARTAKUS Daleszyce** z zadaniem „Realizacja programu profilaktycznego poprzez organizację obozu szkoleniowo-rekreacyjnego dla dzieci z terenu gminy Daleszyce”;
- **Uczniowski Klub Sportowy „Sparta” Daleszyce** z zadaniem. „Sport i rekreacja alternatywą wobec uzależnień 2023”;
- **Świątokrzyska Fundacja Sportu** z zadaniem „Organizacja obozu szkoleniowo-rekreacyjnego o charakterze edukacyjnym z elementami profilaktyki w miejscowości Bobrza”.

Działaniami zostało objętych łącznie 59 osób³⁶.

W odpowiedziach w pytaniu otwartym o możliwe działania, które należałoby podjąć, by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie gminy Daleszyce znalazła się kwestia **osób z problemem alkoholowym przy sklepach w mieście, którzy – według respondenta – pośredniczą w zakupie alkoholu i papierosów dla nieletnich**. Zasygnalizowano także **potrzebę działalności pedagogów ulicznych i terapeutów**, aby ograniczyć do minimum liczbę uzależnionych od alkoholu, którzy przebywają w grupach w miejscach publicznych.

Kwestia **dostępności alkoholu, narkotyków, nikotyny dla młodzieży, często jeszcze niepełnoletniej** została podniesiona także podczas badań jakościowych. Zdaniem uczestników tych badań **niezbędne jest większe zaangażowanie Policji w sytuację w gminie - patrole, kontrola młodzieży, reakcja na przypadku wandalizmu** [FGI 1].

³⁶ Raport o stanie gminy Daleszyce, s. 75.

3.6.3 Promocja i ochrona zdrowia – ocena mieszkańców

Mieszkańcy w przeprowadzonej na potrzeby diagnozy ankiecie dostali do oceny spektrum sytuacji w gminie – także dotyczące ochrony zdrowia - i oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. Mieszkańcy **bardzo słabo oceniają dostęp do placówek i specjalistów opieki zdrowotnej – to najgorzej oceniany obszar życia w gminie Daleszyce**. Można zauważyć, że osoby posiadające w gospodarstwie domowym osobę z niepełnosprawnością oraz osoby pow. 60 lat i posiadające w gospodarstwie domowym osobę pow. 60 lat nieco lepiej oceniają ten obszar niż ogół respondentów badania. **Wsparcie dla osób z niepełnosprawnością jest z kolei jednym z trzech najlepiej ocenianych obszarów**.

Tabela 10. Średnia ocena oferty pomocy dla osób uzależnionych, dostępu do placówek i specjalistów opieki zdrowotnej oraz wsparcia dla osób z niepełnosprawnością wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem	osoby posiadające w gospodarstwie domowym osobę z niepełnosprawnością	osoby pow. 60 lat oraz osoby, w których gospodarstwie domowym są osoby w wieku 60 lat i więcej
oferta pomocy dla osób uzależnionych	3,00	-	-
dostęp do placówek i specjalistów opieki zdrowotnej	2,39	2,46	2,64
wsparcie dla osób z niepełnosprawnością	3,22	3,17	-

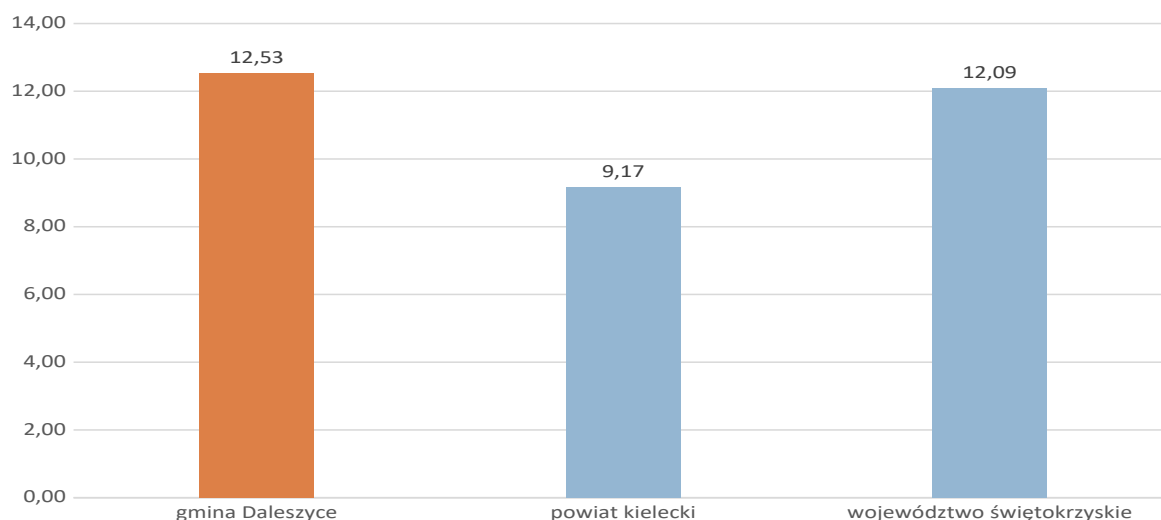
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.7 Wspieranie osób z niepełnosprawnością

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 roku w gminie Daleszyce mieszkało 2 206 osób z niepełnosprawnością – 1 050 mężczyzn i 1 156 kobiet. 1 644 było osobami z niepełnosprawnością stwierdzoną prawnie, a 562 – jedynie biologicznie. Osoby z niepełnosprawnością stanowiły w 2021 roku 13,6% mieszkańców gminy.

Liczba rodzin, którym Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach udzielił wsparcia z powodu niepełnosprawności w 2023 roku wyniosła 204 (304 osoby w tych rodzinach)³⁷. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w gminie Daleszyce jest znacznie wyższa niż w ogóle powiatu kieleckiego i nieznacznie wyższa niż w całym województwie świętokrzyskim. Niepełnosprawność to drugi najczęstszy powód udzielania pomocy społecznej w gminie Daleszyce.

Wykres 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Osoby z niepełnosprawnością, ale także osoby borykające się z trudnościami życia codziennego z powodu podeszłego wieku czy innych przyczyn, korzystają w gminie Daleszyce

³⁷ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, a także ze wsparcia **asystentów osobistych osoby niepełnosprawnej**. Szczególnie ten ostatni wymiar opieki, realizowanej w środowisku szybko się rozwija w analizowanej jednostce – w 2020 roku korzystało z niego 46 osób, w 2023 roku – ponad 2 razy więcej, bo 102 osoby. Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej wspiera w wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym (pomoc w zakupach, załatwianiu spraw urzędowych, korzystaniu z dóbr kultury i wydarzeń kulturalno-rozrywkowych³⁸). Osoby wymagające całodobowej opieki znajdują pomoc w **Domu Pomocy Społecznej czy Zakładzie Opiekuńczo-Lecznicznym**. Rodziny osób z niepełnosprawnością wspierane są poprzez **opiekę wytchnieniową** – kolejną usługę, która rozwija się dynamicznie w gminie Daleszyce – w 2020 roku korzystało z niej 25 rodzin, w 2023 roku – ponad 2 razy więcej, bo 55 rodzin: 40 w ramach opieki dziennej w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością oraz 15 w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Opieka wytchnieniowa kierowana jest do członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnością w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad osobą z niepełnosprawnością³⁹. Osoby z niepełnosprawnością z gminy Daleszyce mają także możliwość brać udział w **Warsztatach Terapii Zajęciowej**, jednakże nie odnotowano funkcjonowania takich podmiotów na terenie gminy.

³⁸ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 5.

³⁹ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 5.

Tabela 11. Dane na temat korzystania z usług wsparcia dla osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych w gminie Daleszyce w latach 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi	41	39	17	18
Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi	41	37	38	48
Liczba osób biorących udział w programie „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”	46	47	86	102
Liczba rodzin biorących udział w opiece wytchnieniowej	25	35	50	55
Liczba osób umieszczanych w Domu Pomocy Społecznej	26	24	22	23
Liczba osób umieszczanych w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym	5	7	3	5
Liczba osób biorących udział w Warsztatach Terapii Zajęciowej (liczba warsztatów/pracowni)	5	8	8	8

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 12.

Dzieci i dorośli z niepełnosprawnością lub w podeszłym wieku z gminy Daleszyce mają możliwość korzystania z usług transportowych, realizowanych od 2023 roku przez samochód przystosowany do przewozu osób na wózkach inwalidzkich. Usługa transportowa odbywa się 5 razy w tygodniu od poniedziałku do piątku w godzinach 7:00-20:00. Zgłoszenie przyjmowane są telefonicznie lub bezpośrednio w Miejsko-Gminnych Ośrodku Pomocy Społecznej w Daleszycach przez koordynatora ds. transportu. W 2023 roku objętych tym wsparciem zostało 256 osób, najczęściej dowożonych na wizyty w placówkach ochrony zdrowia na terenie Kielc. Ponadto 12 dzieciom z niepełnosprawnością zapewniany jest dowóz do szkół samochodami specjalnie przystosowanymi do tego celu⁴⁰. Usługi transportowe są pozytywnie oceniane przez mieszkańców [FGI 1, IDI] – według nich potrzeba je jedynie bardziej nagłośnić, rozpropagować [FGI 1].

⁴⁰ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 12-14.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizowane są w gminie Daleszyce przez **Przychodnię dla Rodziny „Galus” w Sukowie**⁴¹.

W gminie Daleszyce nie funkcjonują mieszkania chronione ani wspomagane⁴².

Mocną stroną gminy jest funkcjonowanie **Grupy Wsparcia dla Rodzin Osób Niepełnosprawnych „TACY SAMI”**⁴³. To grupa, która powstała przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Daleszycach i aktualnie stanowi autonomiczny podmiot – grupę samopomocy. Ośrodek aktualnie tworzy kolejną tego typu grupę.

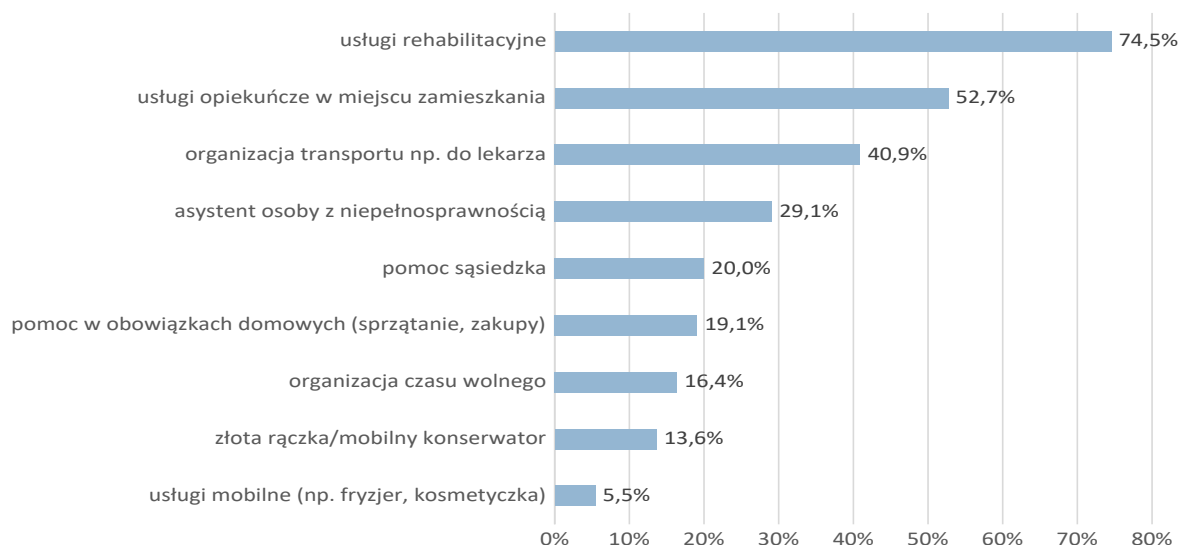
Respondenci badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców gminy są zdania, że osobom starszym i z niepełnosprawnością najbardziej potrzeba **usług rehabilitacyjnych** (wskazane przez 74,5% badanych), a następnie **usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania** (52,7%) oraz **organizacji transportu do np. lekarza** (40,9%).

⁴¹ Gminny Program Wsparcia Rodziny na lata 2022-2024, s. 7.

⁴² Gminny Program Wsparcia Rodziny na lata 2022-2024, s. 6.

⁴³ Gminny Program Wsparcia Rodziny na lata 2022-2024, s. 6.

Wykres 27. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

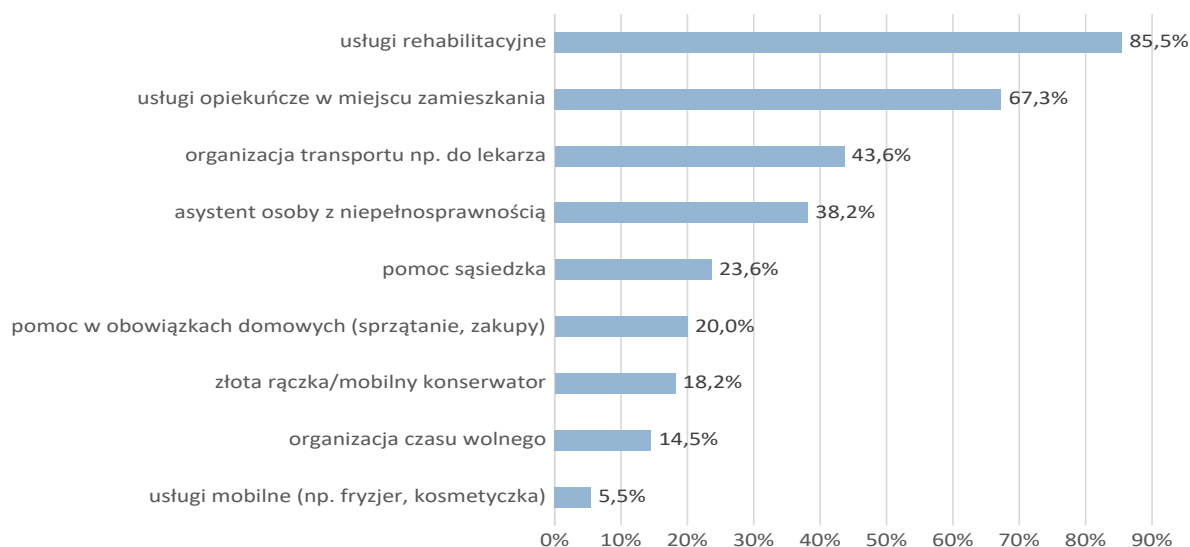

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Zbadano odpowiedzi na to pytanie w grupie samych osób w wieku 60 lat i więcej oraz osób, które mają osobę w takim wieku w swoim gospodarstwie domowym i osób, które mają w gospodarstwie domowym osobę w niepełnosprawnością. Odpowiedzi tych osób pokrywają się w dużej mierze z odpowiedziami ogółu respondentów z jeszcze większym zaznaczeniem zapotrzebowania na usługi rehabilitacyjne, opiekuńcze czy transportowe. Większe znaczenie ma także **asystent osoby z niepełnosprawnością**.

Wykres 28. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce – odpowiedzi osób w wieku 60 lat i więcej oraz osób, które mają w gospodarstwie domowym osobę w tym wieku i/lub osobę z niepełnosprawnością

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Także podczas badań jakościowych podkreślano, że istotnym problemem jest **dostęp do lekarzy i usług rehabilitacyjnych**. Tym samym bardzo pozytywnie odebrano pomysł świadczenia usług rehabilitacyjnych w ramach usług Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach [FGI 1, IDI]. Wskazano, że powinno się rekrutować osoby do korzystania z tych usług przede wszystkim z uwagi na stan zdrowia i zdolności finansowe [IDI]. Równie chętnie widziano by **wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego** [FGI 1].

W badaniach jakościowych podkreślano ponadto wysokie zapotrzebowanie na pomoc w postaci **asystentury osoby niepełnosprawnej, usług pomocy sąsiedzkich, usług rehabilitacyjnych w miejscu zamieszkania**. Obecna pomoc jest oceniana bardzo pozytywnie - warto więcej godzin przeznaczyć na taką opiekę. Oczekuje się ponadto wprowadzenia **usług sąsiedzkich** (np. pomoc w paleniu w piecu zimą, w zakupach) [FGI 1]. Wskazano jednak, że należy sprawować nad nimi odpowiednią kontrolę, gdyż zdarzają się „umowy wewnątrz rodziny” (celem podrasowanie budżetu domowego zatrudnia się matka/ brat/córka etc. [IDI 1]. Tego typu sytuacje są na bieżąco kontrolowane.

3.8 Edukacja publiczna

3.8.1 Wychowanie przedszkolne

Realizację przez dzieci wychowania przedszkolnego w gminie zapewnia **przedszkole, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych i punkty przedszkolne**. Łącznie wychowaniem przedszkolnym objętych było w 2023 roku 622 dzieci – 406 w jednostkach prowadzonych przez gminę Daleszyce oraz 216 w jednostkach prowadzonych przez Stowarzyszenia⁴⁴.

Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego dostarcza informacji na temat stopnia objęcia dzieci w wieku 3-6 lat wychowaniem przedszkolnym – według tego źródła **odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Daleszyce w 2023 roku wyniósł 79,2%**. Dla porównania w całym województwie świętokrzyskim to 93,0%, a w powiecie kieleckim - 84,8%. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie rośnie od 2020 roku, gdy przyjmował wartość 74,9%.

3.8.2 Edukacja na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym

Na terenie gminy Daleszyce funkcjonuje **10 szkół podstawowych** – 4 szkoły podstawowe i przedszkole, których organem prowadzącym była Gmina Daleszyce oraz 6 szkół podstawowych prowadzonych przez stowarzyszenia. Były to:

- **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Daleszycach**, w skład którego wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa im. płk. Mariana Sołtysiaka „Barabasha” w Daleszycach z Punktem Przedszkolnym w Widełkach i Punktem Przedszkolnym w Cisowie;
 - Przedszkole w Daleszycach;
- **Szkoła Podstawowa im. Partyzantów Armii Krajowej Ziemi Kieleckiej w Sukowie** z Oddziałami Przedszkolnymi i Punktem Przedszkolnym;
- **Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Niestachowie** z Oddziałami Przedszkolnymi i Punktem Przedszkolnym;
- **Szkoła Podstawowa im. Generała Tadeusza Buka w Mójczy** z Oddziałem Przedszkolnym i Punktem Przedszkolnym.
- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Sierakowie** prowadzona przez **Towarzystwo Ekorozwoju Sierakowa i Smykowa** oraz Oddział Przedszkolny i Punkt Przedszkolny;

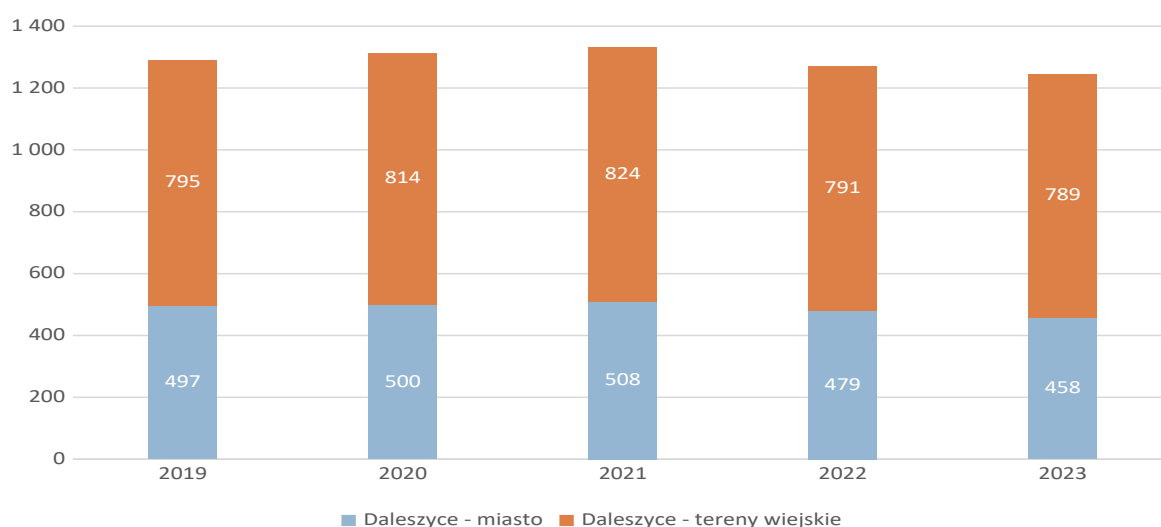
⁴⁴ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 120.

- **Publiczna Szkoła Podstawowa w Szczecnie** prowadzona przez **Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Szczecna** oraz Oddziały Przedszkolne i Punkt Przedszkolny;
- **Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Michalczyk ps. Wyrwicz w Marzyszu** prowadzona przez **Towarzystwo Przyjaciół Marzysza** oraz Oddział Przedszkolny i Punkt Przedszkolny;
- **Szkoła Podstawowa im. Edmunda Niziurskiego w Słopcu** prowadzona przez **Towarzystwo Przyjaciół Słopca** oraz Oddział Przedszkolny i Punkt Przedszkolny;
- **Szkoła Podstawowa w Brzechowie** prowadzona przez **Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Brzechowa Kuźnia Talentów** oraz Oddział Przedszkolny i Punkt Przedszkolny;
- **Publiczna Szkoła Podstawowa im. Świętej Jadwigi Królowej w Borkowie** prowadzona przez **Stowarzyszenie Wspólne Dobro wsi Borków i Trzemosna** oraz Oddział Przedszkolny i Punkt Przedszkolny⁴⁵.

Rozwinięta baza edukacyjna została uznana za jedną z mocnych stron gminy w *Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030*⁴⁶.

Według statystyk Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 roku do tych szkół uczęszczało 1 247 uczniów – nieco mniej niż w latach wcześniejszych.

Wykres 29. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [os.]

⁴⁵ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 51-52.

⁴⁶ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030, s. 17.

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

O jakości edukacji na poziomie podstawowym, jak i średnim mówią statystyki dotyczące zdawalności egzaminów. Można zauważyć, że **wyniki ósmoklasistów z gminy Daleszyce z języka matematyki i języka angielskiego są rokrocznie niższe niż średnia powiatowa i wojewódzka. Korzystniej wypadają oni w egzaminach z języka polskiego.** Takie ukształtowanie statystyk może alarmować o niedoskonałościach edukacji w szkołach podstawowych w analizowanej gminie.

Tabela 12. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w gminie Daleszyce w relacji z całym województwem świętokrzyskim i powiatem kieleckim w latach 2022-2024

	J. polski			Matematyka			J. angielski		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Gmina Daleszyce	59,1%	66,9 %	56,9%	51,9%	51,6 %	49,8%	59,0%	63,2 %	59,0%
Powiat kielecki	58,9%	65,9%	63,4%	58,9%	55,0%	55,7%	63,7%	64,3%	65,4%
Województwo świętokrzyskie	59,4%	64,5%	59,2%	57,1%	53,2%	51,6%	65,1%	64,5%	64,4%

Źródło: www.mapa.wyniki.edu.pl.

Uczniom szkół podstawowych i ponadpodstawowych zamieszkałym na terenie gminy Daleszyce, do czasu ukończenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do ukończenia 24. roku życia przysługuje **stypendium szkolne**. Stypendium otrzymują uczniowie znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina była niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Z tego rodzaju pomocy skorzystało w 2023 roku 69 uczniów. Ponadto w celu wsparcia uczniów pobierających naukę na terenie gminy Daleszyce, osiągających znaczące wyniki w nauce lub zdobywających wysokie miejsca w konkursach, olimpiadach, turniejach, przeglądach i festiwalach został przyjęty w 2019 roku **Lokalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży**. Realizacja założeń programu pozwala motywować dzieci i młodzież

do systematycznego pogłębiania wiedzy i rozwijania swoich zainteresowań, zwiększać ich aspiracje edukacyjne i aktywność, zachęcać do współzawodnictwa, tworzyć odpowiednie warunki do rozwijania i kształtowania uzdolnień, a także promować pozytywne wzorce wśród społeczności uczniowskiej oraz w środowisku lokalnym. W roku szkolnym 2022/2023 programem objęto 32 uczniów, którym przyznano Nagrodę Burmistrza Miasta i Gminy Daleszyce⁴⁷.

Uzupełnieniem edukacji szkolnej jest działalność takich podmiotów jak **Centrum Edukacji Ekologicznej w Widelkach**, które przyciąga osoby zainteresowane zwiększaniem świadomości na temat pozyskiwania „zielonej” energii, ale w którym także realizuje się szereg plenerowych imprez integracyjnych. Oferta tego podmiotu skierowana jest do dzieci, uczniów, seniorów oraz uczestników półkolonii, a uwzględnia zielone szkoły, programy tematyczne i warsztaty czy programy dla seniorów⁴⁸.

⁴⁷ Raport o stanie gminy Daleszyce, s. 160.

⁴⁸ <https://ceewidelki.pl/>, dostęp: 17.03.2025.

3.8.3 Edukacja publiczna – ocena mieszkańców

Ankietowani mieszkańcy gminy Daleszyce dostali do oceny spektrum sytuacji w gminie – także dotyczące oferty edukacyjnej szkół - i oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Oferta edukacyjna szkół jest relatywnie dobrze oceniana przez mieszkańców, także przez osoby posiadające dzieci.**

Tabela 13. Średnia ocena oferty edukacyjnej szkół wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem	osoby, w których gospodarstwie domowym są dzieci
oferta edukacyjna szkół	3,22	3,20

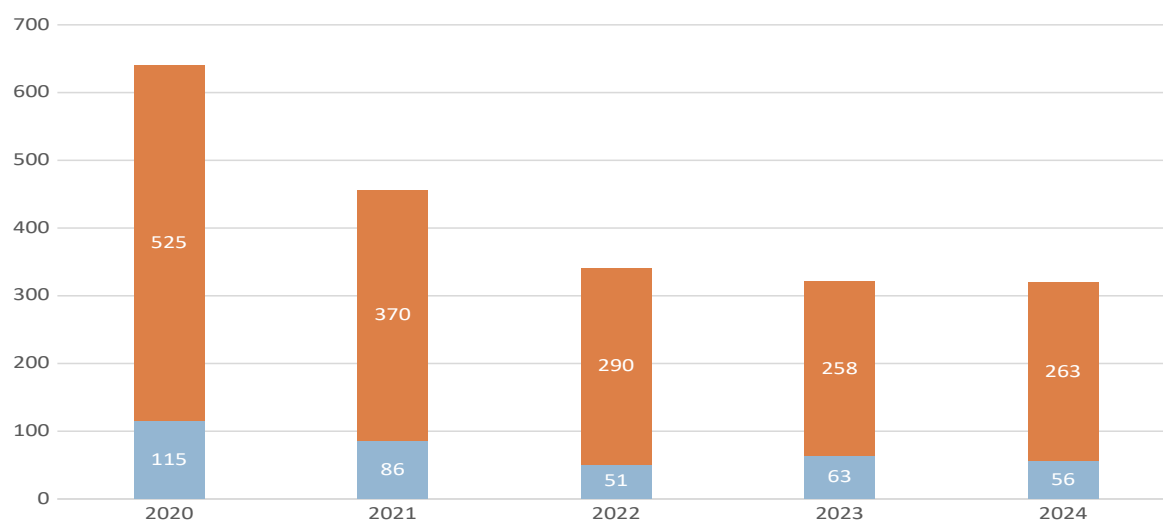
Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.9 Przeciwdziałanie bezrobociu

3.9.1 Bezrobocie i jego struktura

Na koniec 2024 roku w gminie Daleszyce zarejestrowanych było **321 osób bezrobotnych** – o 51,9% mniej niż w 2020 roku. 17,4% bezrobotnych gminy Daleszyce przypadało na miasto, a pozostałe 81,9% na tereny wiejskie gminy. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Daleszyce **od 2020 roku notowała tendencję spadkową**. Jest to także tendencja ogólnokrajowa.

Wykres 30. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Daleszyce w latach 2020-2024 [os.]

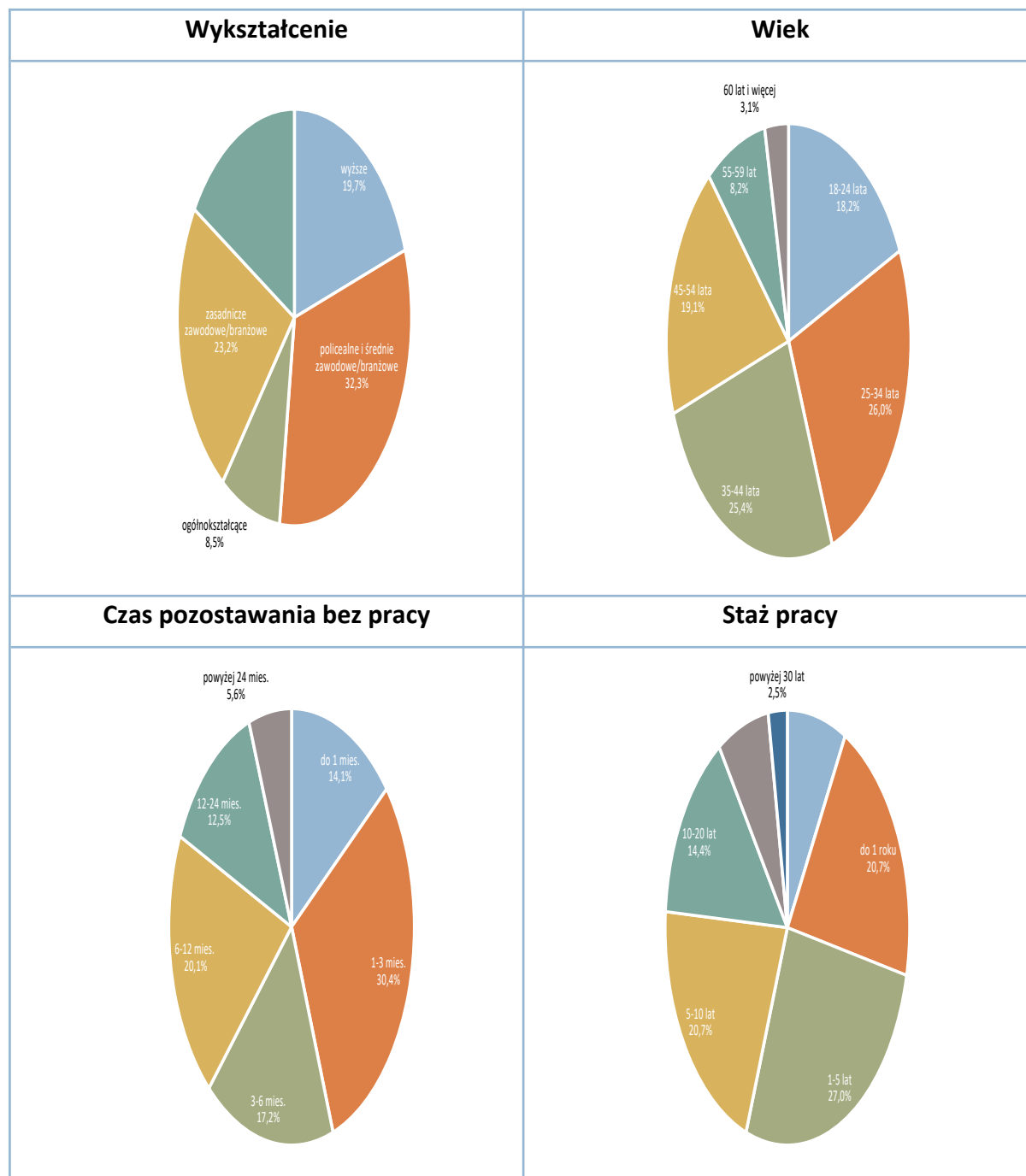
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Aby określić skalę bezrobocia w gminie Daleszyce odniesiono się do wskaźnika **udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym**. Udział ten w 2023 roku w analizowanej gminie wynosił 3,1% (3,7% w mieście Daleszyce i 3,0% na terenach wiejskich gminy). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest nieznacznie wyższy dla kobiet (3,3% w 2023 roku) niż dla mężczyzn (2,9%). Dla porównania w całym województwie świętokrzyskim było to 4,8%, a powiecie kieleckim – 3,2%. **Sytuację na rynku pracy w gminie Daleszyce można uznać za relatywnie korzystną.**

Poniżej – informacje na temat struktury bezrobotnych w gminie Daleszyce na koniec 2024 roku według wykształcenia, wieku, czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy. Alarmującym może być **znaczny udział w strukturze bezrobotnych osób o wykształceniu zawodowym/branżowym** – 23,2% bezrobotnych to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym, 32,3% - z policealnym i średnim zawodowym/branżowym. Może to znamionować **umiarkowane dopasowanie profilu kwalifikacji mieszkańców do lokalnego rynku pracy**. Co piąty bezrobotny w gminie ma z kolei wykształcenie wyższe (19,7%). **Największą część bezrobotnych – 26,0% stanowią osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata**, a zatem osoby młode. Na drugim miejscu jest grupa wiekowa 35-44 lata (25,4%), a na trzecim – 45-54 lata (19,1%). **Relatywnie niewielki odsetek bezrobotnych stanowią**

osoby bezrobotne dłużej niż rok (18,2%). 27,0% bezrobotnych w gminie Daleszyce legitymuje się stażem pracy od 1 do 5 lat. **23,8% bezrobotnych w analizowanej jednostce to osoby o stażu pracy powyżej 10 lat.**

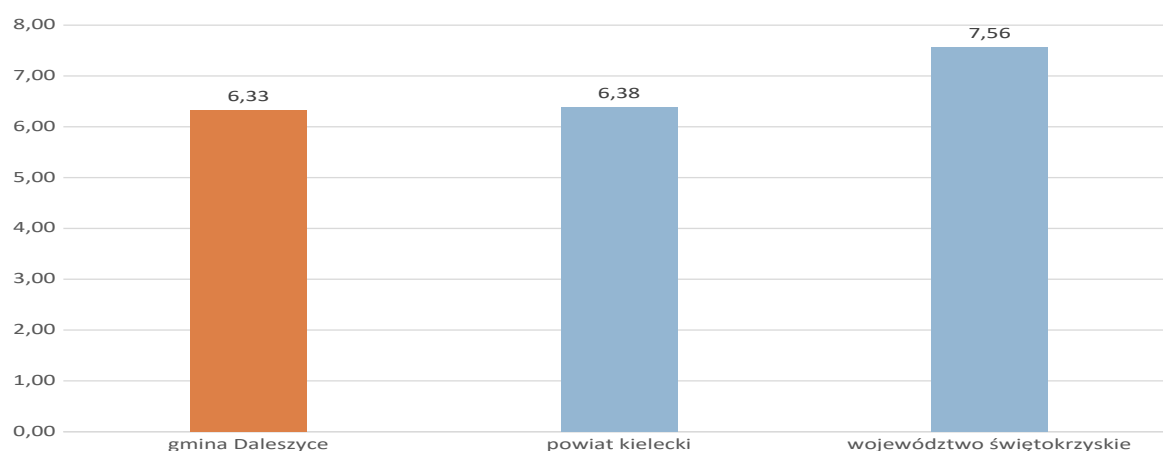
Wykres 31. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Daleszyce według wykształcenia, wieku, czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy na koniec 2024 roku [%]

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach.

W 2023 roku z wsparcie pomocy społecznej z powodu bezrobocia otrzymali 103 rodziny z 221 osobami w tych rodzinach⁴⁹. Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu bezrobocia jest mniejsza niż w całym powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim. Bezrobocie to czwarty najczęstszy powód udzielania pomocy społecznej w gminie Daleszyce.

Wykres 32. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

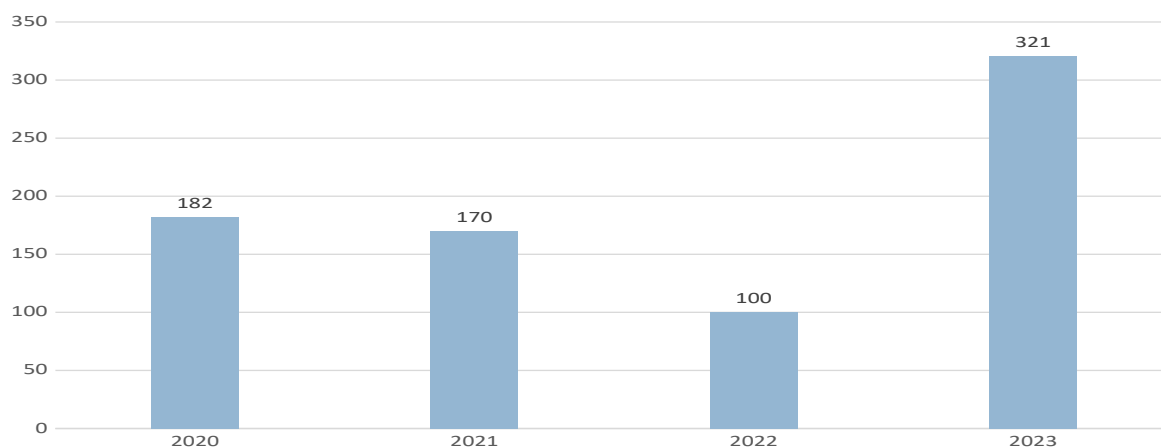

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach w 2023 roku wsparł 321 osób bezrobotnych z gminy Daleszyce – najwięcej w ostatnich latach, co pokazuje duże zaangażowanie w obszar przeciwdziałania bezrobociu w analizowanej gminie.

⁴⁹ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 7.

Wykres 33. Liczba mieszkańców gminy Daleszyce objętych wsparciem Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach w latach 2020-2023 [os.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 9.

W 2023 roku Powiatowy Urząd Pracy w Kielcach podpisał 18 umów z pracodawcami z terenu Miasta i Gminy Daleszyce na przeszkolenie 40 osób. Zakres tematyczny szkoleń, z których skorzystali pracodawcy z terenu gminy Daleszyce: szkolenie ciesielskie; prawo jazdy kat. C + kwalifikacja wstępna przyspieszona; serwisant elektroniki; obsługa wózków podnośnikowych z wysięgnikiem; robotnik budowlany z rusztowaniami; elektromonter inteligentnych systemów zarządzania energią⁵⁰.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach podejmuje działania na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej, w szczególności służące odciążeniu rodzin (dzieci, wnuków) od opieki nad osobami starszymi, co pozwala im na kontynuowanie pracy zawodowej. Programy służące aktywizacji zawodowej i społecznej to:

- Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej;
- Opieka Wytchnieniowa;
- Korpus Seniora;
- usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- transport osób z niepełnosprawnością do placówek opieki zdrowotnej⁵¹.

⁵⁰ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 76.

⁵¹ Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8.

Ponadto w 2023 roku **31 osób bezrobotnych podjęło pracę jako opiekun/opiekunka lub asystent osoby niepełnosprawnej**, co daje realne przełożenie na stopę bezrobocia w analizowanej gminie, dodatkowo zapewniając wsparcie osobom z niepełnosprawnościami. **12 nawiązało kontrakty społeczne**. Ponadto **kilka osób rocznie bierze udział w pracach społeczno-użytecznych oraz robotach publicznych**.

Tabela 14. Dane na temat działań służących przeciwdziałaniu bezrobociu realizowane przez gminę Daleszyce w latach 2020-2023

Działania	2020	2021	2022	2023
Liczba opracowanych i realizowanych projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej	2	3	2	5
Liczba osób objętych kontraktami społecznymi	5	3	0	12
Liczba osób bezrobotnych, które podjęły pracę jako opiekun/opiekunka lub asystent osoby niepełnosprawnej	16	26	44	31
Liczba osób biorących udział w pracach społeczno-użytecznych oraz w robotach publicznych	1	2	1	0

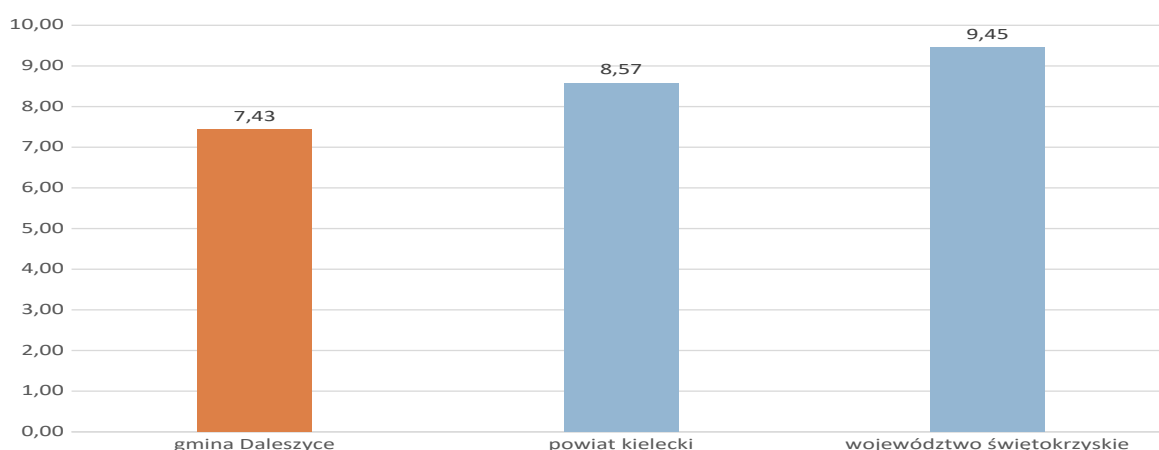
Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 9.

Aby poprawić sytuację na lokalnym rynku pracy, istotne może być usprawnienie dialogu pomiędzy samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami oraz zacieśnienie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach – na przykład poprzez organizowanie wizyt doradców zawodowych w starszych klasach szkół podstawowych.

3.9.2 Ubóstwo

Bezrobocie wiąże się często z zagrożeniem **ubóstwem**. W 2023 roku wsparciem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach w tej sytuacji objętych zostało **121 rodzin ze 192 członkami**⁵². Skala korzystania z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Daleszyce jest niższa niż w ogóle powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego. **Ubóstwo to trzeci najczęstszy powód udzielania pomocy społecznej w gminie Daleszyce.**

Wykres 34. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.]

Źródło: Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8., Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podczas badań jakościowym zaznaczono, że **ubóstwo dotyczy raczej osób starszych lub/i niepełnosprawnych**. Część osób pozostających bez pracy nie wykazuje gotowości do aktywności zawodowej, co nierzadko wynika z życiowej bezradności i braku odpowiedniego wsparcia. Jednocześnie wskazano, że dość często występuje sytuacja, gdy dorosły syn mieszka z matką/rodzicami i nie pracuje (bądź pracuje dorywczo) utrzymując się głównie z emerytury/renty rodzica, a dodatkowo przejawia problem alkoholowy. Kolejnym problemem jest **dziedziczenie bezradności życiowej i postawy roszczeniowej** (trudno przełamać ten zamknięty krąg) [FGI 2].

⁵² Raport z monitoringu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Daleszyce na lata 2021-2030 za rok 2023, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 8.

3.9.3 Sytuacja na lokalnym rynku pracy – ocena mieszkańców

Ankietowani mieszkańcy dostali do oceny spektrum sytuacji w gminie – także dotyczące pomocy dla osób i rodzin ubogich oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy – i oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Mimo relatywnie korzystnych danych statystycznych na temat bezrobocia w gminie Daleszyce, sytuacja na lokalnym rynku pracy jest jednym z trzech najgorzej ocenianych aspektów życia w gminie Daleszyce**, a respondenci w wieku produkcyjnym (18-59 lat) oceniają go jeszcze słabiej niż ogół mieszkańców. Kwestią, która może wpływać na tę ocenę może być fakt dojeżdżania z terenu gminy do pracy w Kielcach – co może być uciążliwe, a brakować może miejsc pracy w samej gminie Daleszyce. Mężczyźni oceniają ponadto ten aspekt gorzej niż kobiety. Z kolei **dobrze postrzegana jest pomoc dla osób i rodzin ubogich – to jeden z trzech najlepiej ocenianych aspektów życia w gminie Daleszyce**.

Tabela 15. Średnia ocena pomocy dla osób i rodzin ubogich oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

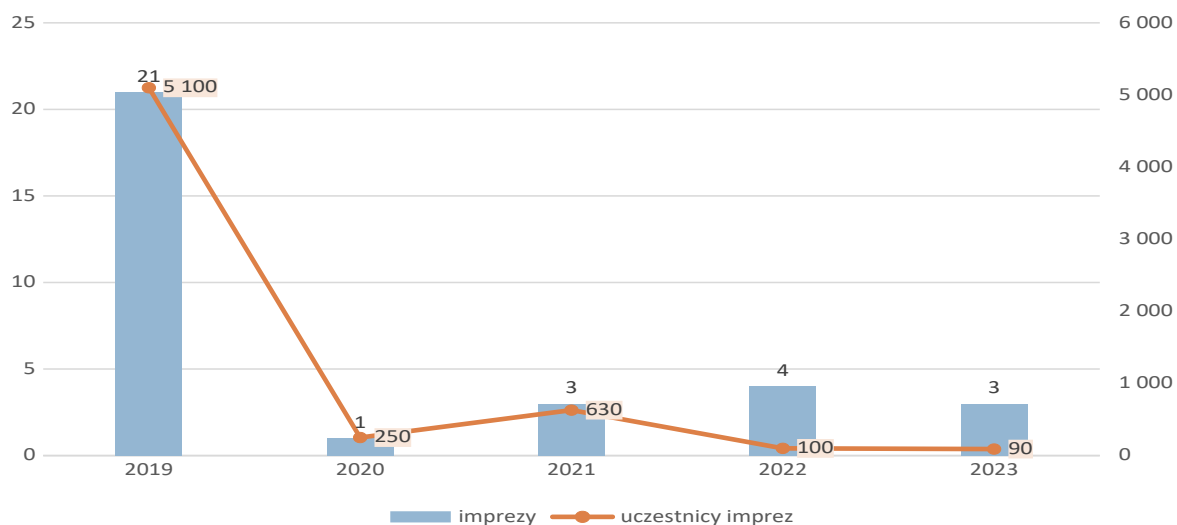
Wyszczególnienie	ogółem	osoby w wieku 18-59 lat	kobiety w wieku 18-59 lat	mężczyźni w wieku 18-59 lat
pomoc dla osób i rodzin ubogich	3,33	-	-	-
sytuacja na lokalnym rynku pracy	2,50	2,37	2,40	2,26

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

3.10 Kultura

Obszar kultury w gminie Daleszyce zagospodarowuje przede wszystkim **Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury**. Według statystyk Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego **liczba imprez kulturalnych organizowanych przez tę jednostkę jest niewielka** – zaledwie kilka w roku z liczbą uczestników nieprzekraczającą zwykle 500 osób. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców liczba uczestników imprez w gminie Daleszyce w 2023 roku wynosiła 5,5 osoby – dla porównania w powiecie kieleckim było to 680,6 osoby, a w województwie świętokrzyskim – 743,4 osoby.

Wykres 35. Liczba imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice [szt.] i ich uczestników [os.] w gminie Daleszyce w latach 2019-2023

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poniżej – dane na temat liczby imprez i liczby uczestników tych imprez w podziale na ich rodzaje w 2023 roku – ostatnim roku, dla którego dostępne są dane.

Tabela 16. Rodzaje imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w gminie Daleszyce w 2023 roku

Rodzaj imprezy	Liczba imprez [szt.]	Liczba uczestników [os.]
Festiwale i przeglądy artystyczne	1	45
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	1	25
Konkursy	1	20
OGÓŁEM	3	90

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Warto uzupełnić dane ze statystyk publicznych o informacje o realizowanych w gminie imprezach, takich jak:

- Jarmark św. Michała;
- Dożynki Gminne;
- Gminny Dzień Dziecka;
- koncert finansowy Festiwalu Wielkopostnego;
- finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

Można zatem wskazać, że oferta kulturalna w gminie jest szersza niż wskazują na to statystyki Głównego Urzędu Statystycznego.

W gminie Daleszyce – jak wskazuje GUS – w 2023 roku działało 10 **grup artystycznych** ze 192 członkami. Liczba grup artystycznych zmniejszyła się od czasu pandemii COVID-19 – w 2020 roku było to 13 grup artystycznych. Wśród zespołów folklorystycznych działających w gminie wymienić należy Zespół Pieśni Ludowej z Marzysza, Zespół Śpiewaczy „Marzyszanki” z Marzysza, Zespół Śpiewaczy „Dalmarjanki” z Daleszyc, Męski Zespół Śpiewaczy „Kumotry”, Zespół Śpiewaczy „Sukowianki znad Lubrzanki oraz Zespół „Wesołe Gospodie” z Widełek. Z kolei zespoły taneczne to Zespół Taneczny „KRYSZTAŁKI” i Zespół Taneczny „Mażoretki”. Warto wskazać także działalność Chóru „URATOWANI” oraz Chóru „MICHAEL” z Daleszyc oraz orkiestry dętej⁵³. Poniżej – podsumowanie informacji o grupach artystycznych działających w gminie Daleszyce i ich członkach, jakie udostępnia Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 17. Rodzaje grup artystycznych w gminie Daleszyce w 2023 roku

Rodzaj grup artystycznych	Liczba grup artystycznych [szt.]	Liczba członków [os.]
Muzyczne – instrumentalne	1	62
Folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele)	7	70
Taneczne	2	60
OGÓŁEM	10	192

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

W skład Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Daleszycach wchodzi budynek MGOK w Daleszycach, stadion sportowy w Daleszycach, boisko ze sztuczną nawierzchnią syntetyczną oraz świetlice: w Trzemośnie, Cisowie, Widełkach, Niwach, Kranowie, Komórkach, Smykowie, Mójczy a także plac zabaw w Widełkach. Świetlice poza Daleszycami są czynne od poniedziałku do piątku (jedynie świetlice w Smykowie oraz w Kranowie czynna od wtorku do soboty) w godzinach popołudniowych. Dla dzieci organizowane są zajęcia plastyczne, warsztaty kulinarne, gry oraz zabawy. Każda ze świetlic jest wyposażona w stół do tenisa stołowego, piłkarzyki stołowe, gry planszowe. W świetlicach jest stały dostęp

⁵³ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 166-167.

do Internetu, znajdują się stanowiska komputerowe, a także wyposażenie takie jak telewizor, kino domowe, DVD⁵⁴.

Podczas badań jakościowych wskazano, że **popyt na działalność świetlic jest duży, jednak gorzej z podażą – część świetlic „zbyt często” jest zamkniętych, brakuje zajęć profilowanych, prowadzonych przez wykwalifikowanego animatora** typu zajęcia z robotyki, szycia, botaniki, zajęcia sportowe, szachy, etc. [FGI 2]. Aktywizacja świetlic wiejskich jest konieczna, ale wsparcie powinno zostać kierowane przede wszystkim na **podnoszenie kompetencji kadr animatorów** (spotkania wspierające, szkolenia, zestaw np. procedur jak prowadzić zajęcia, jakie powinny być komponenty określonych zajęć itd.). Warto prowadzić **zajęcia tematycznie** - ciekawym (modelowym) przykładem jest świetlica wiejska w Szczetnie ukierunkowana na edukację ekologiczną. Na jej terenie znajduje się ogród deszczowy, dzieci sieją rośliny, opiekują się nimi, a potem gotują z nich potrawy. Z kolei nowa świetlica w Mójczy zaaranżowana jest tematycznie w obszarze straży pożarnej (mały strażak), zlokalizowana jest w sąsiedztwie Ochotniczej Straży Pożarnej. Warto zainwestować także w **zajęcia kompensacyjne** w świetlicach, ale koniecznie trzeba **do współpracy zaprosić szkoły** (dyrekcje, wychowawców, pedagogów). Wiejskie świetlice nie powinny być postrzegane jako konkurencja dla szkół, lecz jako ich cenne uzupełnienie. Istotne jest upowszechnianie tej idei poprzez **odpowiednią promocję oraz informowanie dzieci i rodziców, na przykład podczas zebrań szkolnych**. Korzystne mogłoby być **zatrudnienie nauczycieli w świetlicach wiejskich w obszarze „korepetycji przedmiotowych”** [IDI].

W 2016 roku pracownicy Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Daleszycach założyli **Lokalną Organizację Ochrony Kultury – LOOK**. Celem organizacji jest upowszechnianie wszechstronnego rozwoju kultury, zwłaszcza tradycji i walorów regionu. Podmiot posiada na swoim koncie realizację kilku kulturalnych projektów, np. „Słoneczny patrol” (we współpracy z Ochotniczą Strażą Pożarną w Daleszycach), w ramach którego dzieci ze szkół podstawowych z terenu gminy brały udział w szkoleniach na temat udzielenia pierwszej pomocy czy „Sprawa dla młodego reportera”, czyli utworzenie grupy redakcyjnej składającej się z uczniów szkół gminy Daleszyce⁵⁵.

⁵⁴ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 165-166.

⁵⁵ <https://www.mgok.pl/look/>, dostęp: 18.03.2025.

Działalność kulturalna na terenie gminy Daleszyce realizowane jest także przez **Miejsko-Gminną Bibliotekę Publiczną w Daleszycach z filiami w Sukowie i Szczecnie**. W 2023 roku odnotowała ona – według danych GUS – 501 czytelników (mniej niż w 2019 roku, gdy było to 722 czytelników).

Na rzecz aktywności kulturalnej i społecznej w gminie Daleszyce działają ponadto m.in.: **Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gminy Daleszyce, ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, Centrum Edukacji Ekologicznej w Widelkach, stowarzyszenie Bonum Publicum, Lokalna Grupa Działania Białe Ługi**.

Respondenci ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców dostali do oceny aspekt dotyczący kultury i spędzania czasu wolnego i oceniali swoje zadowolenie w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Oferta kulturalna została oceniona przez respondentów umiarkowanie, z kolei oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży to jeden z trzech najslabiej ocenianych aspektów życia w gminie Daleszyce, jeszcze słabiej oceniany przez osoby, w których gospodarstwie domowym są dzieci.**

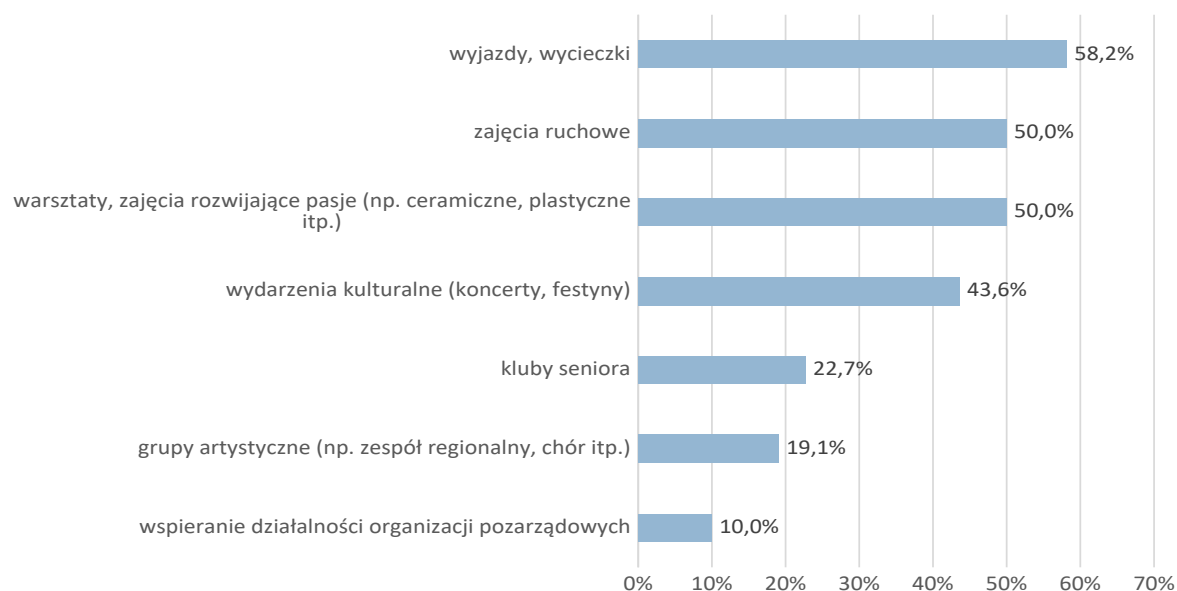
Tabela 18. Średnia ocena oferty kulturalnej oraz oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem	osoby, w których gospodarstwie domowym są dzieci
oferta kulturalna	2,76	-
oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	2,53	2,46

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Respondenci ankiety wśród dorosłych mieszkańców gminy są zdania, że rozwojowi kulturalnemu i aktywności społecznej w Gminie Daleszyce powinny sprzyjać w szczególności **wyjazdy i wycieczki** (wskazane przez 58,2% respondentów), **zajęcia ruchowe** (50,0%), **warsztaty i zajęcia rozwijające pasje** (50,0%) oraz **wydarzenia kulturalne takie jak koncerty czy festyny** (43,6%).

Wykres 36. Odpowiedzi na pytanie „Na Jakie działania powinny być realizowane w obszarze rozwoju kulturalnego i aktywności społecznej w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

*poproszono o zaznaczenie maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

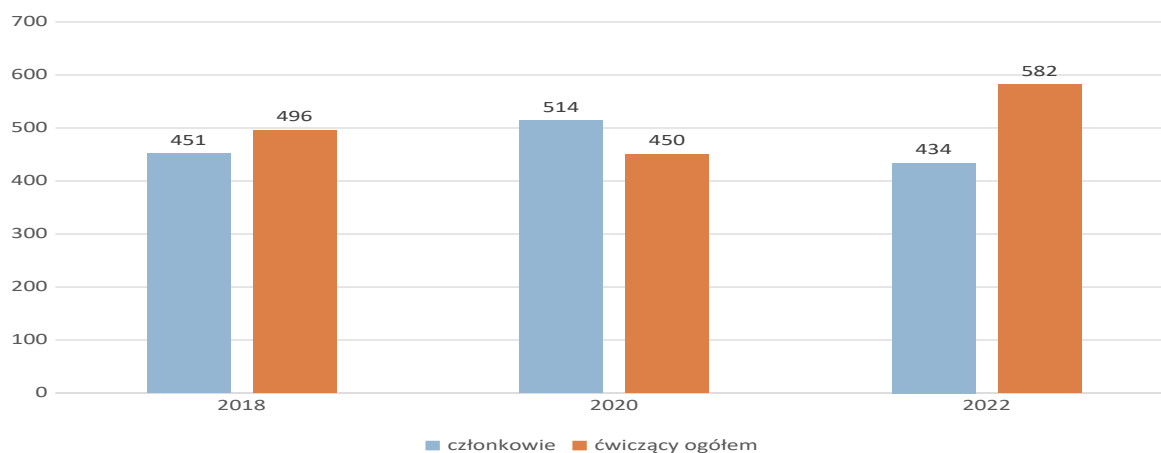
W odpowiedziach w pytaniu otwartym o możliwe działania, które należałoby podjąć, by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie gminy Daleszyce znalazła się kwestia **zwiększenia liczby miejsc rekreacyjnych** – placów zabaw, siłowni zewnętrznych oraz wykorzystania zbiorników wodnych w sezonie letnim. Podkreślano wagę **impresz kulturalnych, jak i istnienia miejsca spotkań dla mieszkańców**.

Kwestia ta była także podnoszona podczas badań jakościowych. Wskazano, że w gminie **brak jest bezpiecznych i atrakcyjnych miejsc integracji mieszkańców** (w tym przestrzeni publicznych, lokali gastronomicznych typu herbaciarnie, kawiarnie, brak wysokiej jakości placów zabaw dla rodzin z dziećmi - dzieci nie mają się gdzie socjalizować, a matki poznawać wzajemnie). Obecne miejsca typu np. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach wymagają także odpowiedniego zagospodarowania i organizacji pod kątem logistycznym [FGI 1]. Problemem jest także **brak zieleni w gminie** [IDI].

3.11 Kultura fizyczna i turystyka

Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego wskazuje, że w gminie Daleszyce w 2022 roku działało 5 **klubów sportowych** – 1 na terenie miasta Daleszyce i 4 na terenach wiejskich gminy. Oferowały one łącznie 8 sekcji sportowych, a zrzeszały 434 członków i ćwiczyły w nich 582 osoby. 82,0% ćwiczących stanowiły osoby w wieku do 18 lat. Liczba ćwiczących w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce wynosiła w 2023 roku 35,8 osób – to relatywnie dużo w relacji z wynikiem dla powiatu kieleckiego (18,0) oraz województwa świętokrzyskiego (17,7). **Aktywność sportową ludności w analizowanej gminie można zatem uznać za relatywnie dużą**.

Wykres 37. Liczba członków i ćwiczących w klubach sportowych w gminie Daleszyce w latach 2018, 2020 i 2022 [os.]

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego do dyspozycji mieszkańców na terenie gminy Daleszyce jest **stadion, 3 boiska piłkarskie i 1 wielozadaniowe, 2 sale sportowe oraz 1 siłownia zewnętrzna**. Stopień wykorzystania obiektów rekreacyjno-sportowych, wyrażony jako stosunek dni w roku, w których obiekt był wykorzystany w celach sportowo-rekreacyjnych do liczby dni w roku, w których obiekt był czynny wynosił w gminie Daleszyce w 2022 roku 93,2%.

Dobrze rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna została uznana za jedną z mocnych stron gminy w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030⁵⁶. Mieszkańcom oferowane są wysokiej jakości zajęcia sportowe m.in. w klubie **Spartakus Daleszyce**, który występuje w IV lidze piłkarskiej, **Uczniowskim Klubie Sportowym Sparta Daleszyce**, **szkółce kolarskiej KSKS Vento Bike Team** (klub przy **Świątokrzyskiej Fundacji Sportu⁵⁷**) czy **Klubie Karate Kyokushin Chikara⁵⁸**. W 2025 roku dwie organizacje – Miejsko-Gminny Klub Sportowy „SPARTAKUS” Daleszyce oraz Klub Karate Kyokushin Chikara otrzymały dotacje na realizację zadania publicznego w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu⁵⁹. W gminie funkcjonuje także **Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy "Haru"**,

⁵⁶ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030, s. 17.

⁵⁷ <https://www.fundacjasportu.pl/>, dostęp: 18.03.2025.

⁵⁸ Raport o stanie gminy Daleszyce 2023, s. 58-61.

⁵⁹ Zarządzenie Nr 35/2025 Burmistrza Miasta i Gminy Daleszyce z dnia 10 marca 2025 roku w sprawie ogłoszenia wyników otwartego konkursu ofert na wsparcie realizacji zadania publicznego w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu w 2025

Uczniowski Klub Sportowy "Rekord" , Ludowy Klub Sportowy "Amator" w Słopcu i Klub Jeździecki "Amazonka"⁶⁰.

3.12 Pobudzanie aktywności obywatelskiej

Najczęściej przytaczanym wskaźnikiem aktywności obywatelskiej jest liczba organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych). Statystyki Głównego Urzędu Statystycznego dla 2023 roku wskazują na **7 fundacji** (z czego 2 na terenie miasta Daleszyce) oraz **49 stowarzyszeń i organizacji społecznych** (z czego 14 na terenie miasta Daleszyce). W relacji z liczbą mieszkańców **aktywność w organizacjach pozarządowych w gminie Daleszyce jest na umiarkowanym poziomie** – 3,44 organizacji na 1 000 mieszkańców, gdy w powiecie kieleckim jest to 3,64, a w województwie świętokrzyskim - 4,53. Aktywność w mieście Daleszyce w relacji z terenami wiejskimi jest wyższa (odpowiednio 5,82 i 2,96 fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców). **W gminie Daleszyce nie ma organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego**⁶¹. Nie ma także podmiotów ekonomii społecznej – przedsiębiorstw społecznych, klubów i centrów integracji społecznej⁶², warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej czy spółdzielni socjalnych⁶³.

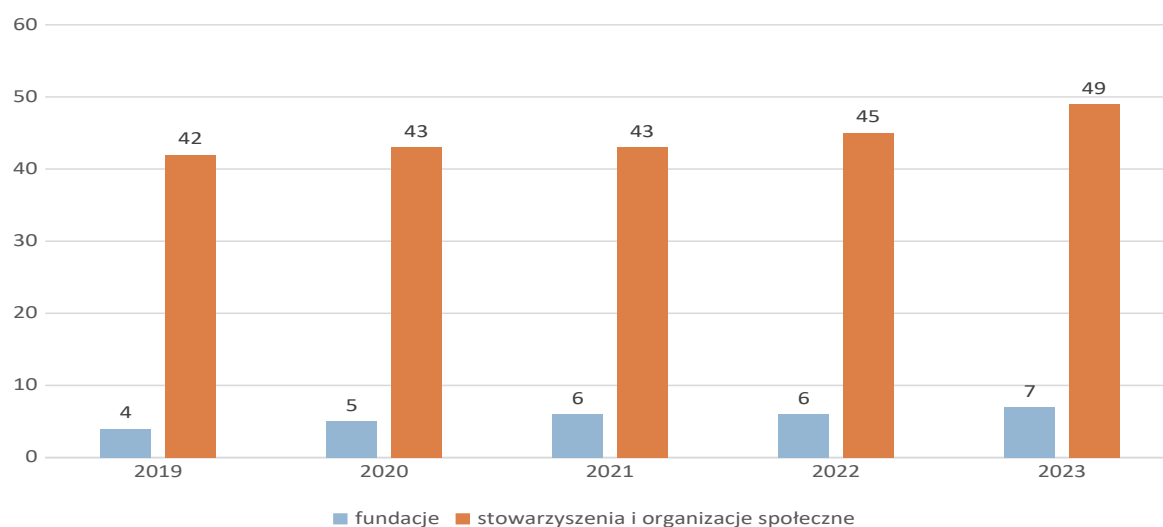
⁶⁰ <https://spis.ngo.pl>, dostęp: 18.03.2025.

⁶¹ <https://niw.gov.pl/opp/wykaz-opp/?oppcatalog%5Bkrs%5D=&oppcatalog%5Bnip%5D=&oppcatalog%5Bname%5D=&oppcatalog%5Bcity%5D=&oppcatalog%5Bcommune%5D=daleszyce&oppcatalog%5Bdistrict%5D=&oppcatalog%5Bvoivodeship%5D=&oppcatalog%5Bcatalog%5D=211>, dostęp: 17.03.2025.

⁶² https://rjps.mrips.gov.pl/RJPS/RU/start.do?id_menu=59, dostęp: 20.03.2025.

⁶³ <https://spis.ngo.pl/>, dostęp: 20.03.2025.

Wykres 38. Liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [szt.]

Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Poniżej – dane na temat wybranych organizacji pozarządowych z gminy Daleszyce, pochodzące z *Mapy aktywności społecznej organizacji pozarządowych działających na terenie Powiatu Kieleckiego*, tworzonej przez Starostwo Powiatowe w Kielcach. Tylko w tych wymienionych organizacjach udziela się – według podanych statystyk - prawie 250 osób.

Tabela 19. Dane na temat wybranych organizacji pozarządowych z gminy Daleszyce

Nazwa	Siedziba	Forma prawna	Liczba członków
Lokalna Grupa Działania „Białe Ługi”	Trzemosna	Stowarzyszenie rejestrowane	79
Towarzystwo Ekorozwoju Sierakowa i Smykowa	Sieraków	Stowarzyszenie rejestrowane	35
Stowarzyszenie na Rzecz Ekorozwoju Brzechowa „Kuźnia Talentów”	Brzechów	Stowarzyszenie rejestrowane	46
Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „HARU” w Sukowie	Suków	Stowarzyszenie	50
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Daleszyckiej	Daleszyce	Stowarzyszenie rejestrowane	37

Źródło: Mapa aktywności społecznej organizacji pozarządowych działających na terenie Powiatu Kieleckiego

Duża część organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy Daleszyce działa na rzecz rozwoju lokalnego, a wśród nich wymienić można:

- **Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Daleszyckiej**, organizujące imprezy kulturalne, opiekę i renowację nagrobków oraz działalność wydawniczą dotyczącą tematyki historyczno-regionalnej, a także akcje charytatywne lub wydawanie żywności⁶⁴;
- **Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Promocji Wsi "Razem Dla Widełek"**, promujące wieś Widełki z podkreśleniem jej ekologicznych walorów i realizujące zadania w zakresie dbania o ich zachowanie, a także działające na rzecz dzieci i młodzieży⁶⁵;
- **Stowarzyszenie "Dolina Belnianki"**, działające dla rozwoju i promocji wsi Smyków, położonej w dolinie rzeki Belnianki⁶⁶;
- **Sukowskie Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Promocji Miejscowości "Nasz Suków"**⁶⁷.

Ważną częścią środowiska organizacji pozarządowych w gminie Daleszyce są **Ochotnicze Straże Pożarne w: Cisowie, Daleszycach, Komórkach, Mójczy, Niestachowie, Smykowie, Sukowie i Szczecnie**. W gminie działa ponadto **13 kół gospodyń wiejskich**. Podczas badań jakościowych wskazano, że warto je wspierać, aktywizować, gdyż integrują one lokalną społeczność, a interesują się nimi również młode dziewczęta [IDI].

Od 2019 roku w gminie Daleszyce działa **Klub Wolontariatu w Daleszycach**. Zapisani są do niego podopieczni Świetlicy Integracyjno-Wspierającej „Promyczek”, którzy są chętni nieść pomoc innym oraz uczestnicy zakończonego projektu „Elastyczni na rynku pracy w Daleszycach”. Klub Wolontariatu liczy 58 osób⁶⁸. Rozwój tego podmiotu mógłby dać szansę na produktywnie zagospodarowanie czasu wolnego młodzieży.

⁶⁴ https://www.facebook.com/tpzd2/?locale=pl_PL, dostęp: 18.03.2025.

⁶⁵ https://www.facebook.com/razemdlawidelek/?locale=pl_PL, dostęp: 18.03.2025.

⁶⁶ https://www.facebook.com/stowarzyszeniedolinabelnianki/?locale=pl_PL, dostęp: 18.03.2025.

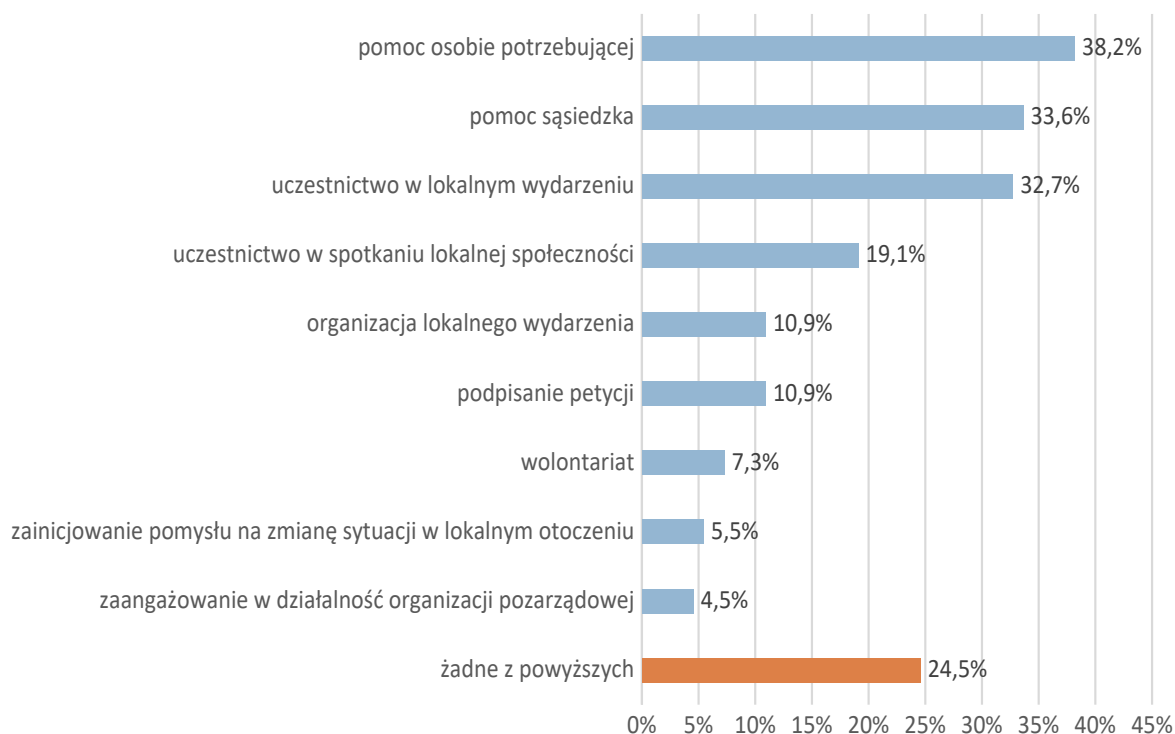
⁶⁷ https://www.facebook.com/naszsukow/?locale=pl_PL, dostęp: 18.03.2025.

⁶⁸ Sprawozdanie z działalności Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach za 2023 rok, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Daleszycach, s. 9.

Działalność licznych organizacji pozarządowych została uznana za jedną z mocnych stron gminy w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030. Jednocześnie jako słabą stronę wymieniono niski poziom współpracy samorządu z tymi organizacjami⁶⁹.

Liczba działających organizacji pozarządowych nie jest doskonałym miernikiem aktywności obywatelskiej, gdyż nie wskazuje, jak dużo osób jest zaangażowanych w daną działalność ani jaka jest skala funkcjonowania poszczególnych podmiotów. Dlatego kwestii aktywności obywatelskiej dotyczyły także pytania w ankiecie wśród mieszkańców. Według wyników tego badania **najczęstszym przejawem aktywności społecznej mieszkańców gminy Daleszyce jest pomoc osobie potrzebującej** (wskazana przez 38,2% respondentów), a w dalszej kolejności pomoc sąsiedzka (33,6%) i uczestnictwo w lokalnym wydarzeniu (32,7%). **Zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowej deklarowało jedynie 4,5% respondentów badania.** Ponadto **ok. ¼ badanych nie angażowała się w ostatnim roku w żadną z wymienionych form aktywności społecznej.**

Wykres 39. Odpowiedź na pytanie „Czy zdarzyło się Panu/Pani w ciągu ostatniego roku uczestniczyć w poniższych aktywnościach?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

⁶⁹ Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Daleszyce na lata 2021-2030, s. 16-17.

*poproszono o zaznaczenie dowolnej liczby odpowiedzi

Źródło: ankieta wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

Obrazem zaangażowania w życie polityczne, a pośrednio także społeczne jest frekwencja w wyborach. Zbadano, jak kształtowała się ona w gminie Daleszyce podczas ostatnich głosowań w relacji z wynikiem dla województwa świętokrzyskiego i powiatu kieleckiego. Na tle wskazanych jednostek **gminę Daleszyce cechuje relatywnie wysoka frekwencja w wyborach** – niemal zawsze była wyższa niż powiatowa niż wojewódzka. Wyjątek stanowiły ostatnie wybory samorządowe.

Tabela 20. Dane statystyczne na temat frekwencji wyborczej w gminie Daleszyce w relacji z całym powiatem kieleckim i województwem świętokrzyskim w latach 2020-2024

	2020 – prezydenckie (II tura)	2023 - parlamentarne	2024 – do parlamentu europejskiego	2024 – samorządowe
Gmina Daleszyce	70,3%	73,1%	37,8%	53,3%
Powiat kielecki	69,2%	72,8%	38,4%	59,0%
Województwo świętokrzyskie	66,4%	71,1%	37,8%	55,7%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza.

Mieszkańcy gminy Daleszyce w ankiecie dostali do oceny spektrum sytuacji w gminie – także dotyczące udziału mieszkańców w życiu publicznym i społecznym - i oceniali swoje zadowolenie na temat każdego z tych elementów w 5-stopniowej skali od „bardzo niezadowolony” do „bardzo zadowolony”. Poszczególnym ocenom przypisano wartości od 1 do 5. Tabela poniżej prezentuje średnią z ocen respondentów. **Udział mieszkańców w życiu publicznym i społecznym został oceniony przez mieszkańców w jako umiarkowanie korzystny.**

Tabela 21. Średnia ocena udziału mieszkańców w życiu publicznym i społecznym wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”)

Wyszczególnienie	ogółem
udział mieszkańców w życiu publicznym i społecznym	2,99

Źródło: ankietę wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.

W odpowiedziach w pytaniu otwartym ankiety o możliwe działania, które należałoby podjąć, by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie gminy Daleszyce znalazła się **potrzeba organizowania spotkań z mieszkańcami, przeprowadzania rozmów i wywiadów wśród lokalnej społeczności**. Z kolei podczas badań jakościowych wskazano, że **organizacje pozarządowe w gminie cierpią z powodu stagnacji**. Te, które otworzyły się 10 lat temu i więcej wciąż działają, ale w tym samym składzie. Te, które otwierają się jako nowe to głównie sportowe – np. kolarskie. Problem stanowi zatem **aktywizacja społeczna ludności** [IDI].

3.13 Mocne strony i zasoby

Podsumowując zrealizowane prace badawcze można wskazać, że gmina Daleszyce wyróżnia się bogatą ofertą w zakresie wsparcia społecznego, edukacji, aktywizacji seniorów, pomocy dla osób z niepełnosprawnościami, a także możliwościami rozwoju kulturalnego i sportowego.

Gmina sukcesywnie rozbudowuje system wsparcia społecznego, dostosowując ofertę do zmieniających się potrzeb mieszkańców. Wsparcie dla rodzin w kryzysie obejmuje zarówno asystenturę rodziny, jak i mediacje prowadzone przez wykwalifikowaną kadrę. Funkcjonuje także poradnictwo specjalistyczne oraz telefon zaufania. Gmina realizuje ponadto programy pomocowe, takie jak „Posiłek w szkole i w domu”. Mocną stroną wsparcia rodzin w kryzysach jest funkcjonująca w Daleszycach Świetlica Integracyjno-Wspierająca „Promyczek”, która cieszy się ogromnym zainteresowaniem, oferując zajęcia dla dzieci z różnych środowisk.

Gmina Daleszyce stawia na aktywizację i wsparcie seniorów, tworząc liczne miejsca spotkań i organizując programy pomocowe. Osoby starsze aktywizują przede wszystkim kluby seniora - liczba ich uczestników w przeciągu kilku lat wzrosła dwukrotnie – z 80 osób w 2020 roku do 160 w 2023 roku. Seniorzy mogą korzystać ponadto z programów takich jak „Korpus Wsparcia Seniorów”, zapewniający wsparcie w miejscu zamieszkania czy „Opieka 75+”, w ramach którego organizowane są usługi opiekuńcze. Na terenie gminy funkcjonuje ponadto prywatny „Dom Seniora Zielone Niwy”, który oferuje kompleksową opiekę dla osób starszych, przewlekle chorych i niepełnosprawnych.

Gmina Daleszyce kładzie duży nacisk na wsparcie osób z niepełnosprawnościami, umożliwiając im jak najpełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym. Dynamiczny rozwój usługi asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej sprawił, że w 2023 roku korzystało z niej ponad dwa razy więcej osób niż w 2020 roku (46 osób w 2020 roku, 102 osoby w 2023 roku). Program Opieka wytchnieniowa, przeznaczony dla rodzin osób z niepełnosprawnościami, również rozwija się intensywnie – w 2023 roku wsparcie otrzymało 55 rodzin. Dodatkowym ułatwieniem dla osób z niepełnosprawnością jest wprowadzona w 2023 roku usługa transportowa, co znacząco poprawia ich mobilność. Warto wspomnieć o działalności trzeciego sektora dla osób z niepełnosprawnością - na terenie gminy działa Grupa Wsparcia dla Rodzin Osób Niepełnosprawnych „TACY SAMI”, której celem jest wzmacnianie więzi i wymiana doświadczeń pomiędzy rodzinami.

Mieszkańcy dobrze oceniają system edukacji w gminie. Na terenie gminy funkcjonuje 10 szkół podstawowych, z czego 6 prowadzonych jest przez organizacje pozarządowe. W ramach wsparcia uczniów gmina oferuje stypendia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej oraz dla tych, którzy osiągają wybitne wyniki w nauce i konkursach. Dodatkowym elementem systemu edukacji w gminie jest Centrum Edukacji Ekologicznej w Widełkach, które organizuje warsztaty i programy tematyczne z zakresu ekologii i zrównoważonego rozwoju.

Gmina Daleszyce stawia na rozwój aktywności fizycznej i rekreacji. Na jej terenie działa kilka klubów sportowych. Popularnością cieszą się m.in. Klub Sportowy Spartakus Daleszyce, szkołka kolarska KSKS Vento Bike Team oraz Klub Karate Kyokushin Chikara. Wysoka aktywność sportowa mieszkańców znajduje odzwierciedlenie w statystykach – liczba ćwiczących w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców wyniosła – według statystyk GUS z 2022 roku - 35,8, co jest znacznie powyżej średniej województwa świętokrzyskiego.

Na jej terenie funkcjonuje 7 fundacji i 49 stowarzyszeń, które składają się na sektor organizacji pozarządowych. Wśród nich są organizacje działające na rzecz rozwoju lokalnego jak np. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Daleszyckiej, Stowarzyszenie „Dolina Belnianki” czy Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju i Promocji Wsi "Razem Dla Widełek". Funkcjonujące w gminie Ochotnicze Straże Pożarne i Koła Gospodyń Wiejskich odgrywają istotną rolę w integracji społeczności lokalnej. Ponadto od 2019 roku w Daleszycach działa Klub Wolontariatu.

Gmina Daleszyce posiada solidne podstawy do dalszego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Dzięki zaangażowaniu samorządu, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców, Daleszyce stają się miejscem, które oferuje kompleksowe wsparcie dla różnych grup społecznych.

3.14 Bariery w dostępie do usług społecznych

Dostęp do usług społecznych w gminie Daleszyce stanowi istotny element wsparcia dla mieszkańców. Pomimo funkcjonowania różnorodnych inicjatyw, wiele osób napotyka na przeszkody utrudniające korzystanie z oferowanych możliwości.

Na pierwszy plan wysuwa się kwestia **wykluczenia komunikacyjnego**. Gmina Daleszyce to duża powierzchniowo jednostka, z dużą liczbą sołectw. Mimo licznych inicjatyw realizowanych na terenach wiejskich gminy, nadal duża część usług dostępna jest jedynie w Daleszycach, co wymaga dojazdu by z nich skorzystać. Jest to szczególnie dotkliwa bariera dla osób niesamodzielnych, nieposiadających samochodu – dzieci, młodzieży, starszych, z niepełnosprawnością. Wsparciem dla tych ostatnich są wdrożone usługi transportowe. Ograniczone połączenia autobusowe oraz brak alternatywnych rozwiązań transportowych sprawiają, że mieszkańcy gminy, zwłaszcza ci mieszkający na jej obrzeżach, mają trudności w dostępie do niektórych usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych.

Bariery dla uczestnictwa w inicjatywach pomocowych zidentyfikowano w odniesieniu do najmłodszej części społeczeństwa gminy. **Dzieci** niejednokrotnie spotykają się z ograniczeniami wynikającymi z sytuacji domowej, gdzie rodzice lub opiekunowie nie pozwalają im otwarcie mówić o problemach, z jakimi się borykają. Brak przestrzeni do dzielenia się swoimi przeżyciami może prowadzić do izolacji i pogłębiać trudne emocje. Kolejnym wyzwaniem jest brak organizowanego transportu w godzinach popołudniowych, co dla wielu dzieci z peryferyjnych części gminy oznacza niemożność skorzystania z oferowanej pomocy czy oferty spędzania czasu wolnego w jej centrum. Ponadto współczesna młodzież coraz więcej czasu spędza w przestrzeni wirtualnej, co dodatkowo utrudnia angażowanie ich w zajęcia odbywające się poza domem.

Podczas badań wyraźnie zarysowała się potrzeba wsparcia **rodziców** w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Zwracano uwagę na trudności, z jakimi mierzą się opiekunowie – wielu z nich nie radzi sobie z wyzwaniami, jakie niesie współczesność. Brakuje im narzędzi do skutecznego stawiania granic, inspirowania dzieci do nauki oraz motywowania do samodzielnego i wartościowego spędzania czasu – zarówno w domu, jak i poza nim. W związku z tym wskazuje się na konieczność podejmowania działań edukacyjnych i wspierających także wobec rodziców.

Osoby starsze, mimo szerokiej oferty integracyjnej, często doświadczają poczucia samotności i wykluczenia. Aktywne uczestnictwo w życiu społecznym wymaga otwartości i chęci zaangażowania, jednak dla wielu seniorów staje się to wyzwaniem. Istnieje wśród nich głęboko zakorzenione poczucie wstydu związane z koniecznością korzystania z pomocy instytucji, a także brak świadomości, że niektóre oferowane przez instytucje gminne usługi są bezpłatne. Czasami seniorzy obawiają się również wpuszczenia do domu osób spoza swojego najbliższego otoczenia. Niekiedy barierą jest również brak motywacji do wyjścia z domu i uczestnictwa w spotkaniach integracyjnych.

Pomimo istniejących barier, istotne jest podejmowanie działań mających na celu ich przewyższenie. Kluczowe wydaje się **prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych**, które pomogą mieszkańcom w zrozumieniu, jakie wsparcie jest dla nich dostępne. Promowanie inicjatyw integracyjnych, rozwój nowych form wsparcia oraz budowanie lokalnej solidarności mogą przyczynić się do ograniczenia poczucia wykluczenia i zwiększenia uczestnictwa w życiu społeczności.

3.15 Najważniejsze problemy

Najważniejsze problemy i potrzeby gminy Daleszyce wynikają z analizy sytuacji społecznej, ekonomicznej i demograficznej mieszkańców.

Wśród kluczowych kwestii należy wskazać **niekorzystne zjawiska demograficzne**, takie jak ujemny przyrost naturalny i stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. **Coraz większa liczba seniorów** wiąże się z koniecznością dostosowania polityki społecznej do ich potrzeb, w tym przeciwdziałania samotności i niskiej aktywności społecznej. Podczas zrealizowanych badań unaoczniono problem mniejszej aktywności w dostępnych miejscach integracji (kluby seniora) mężczyzn, a także pewną hermetyczność powstałych grup – ważne, by zawsze mogli dołączyć do nich nowi uczestnicy, którzy aktualnie jeszcze są przed przełamaniem barier wstydu czy obaw przed wyjściem z domu.

Jednym z najpoważniejszych wyzwań pozostaje **dostępność usług opieki zdrowotnej**, która jest najgorzej ocenianym aspektem życia w gminie Daleszyce. Problemy ochrony zdrowia obejmują nie tylko niedobory placówek i specjalistów, ale także utrudniony dostęp do leczenia dla osób z niepełnosprawnością oraz seniorów. Wśród głównych przyczyn

udzielania pomocy społecznej znajdują się długotrwała choroba oraz niepełnosprawność, co dodatkowo potwierdza wagę tej kwestii. W gminie brak jest warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej czy mieszkań chronionych i wspomaganych, które mogłyby wspierać osoby potrzebujące w codziennym funkcjonowaniu.

Kolejnym istotnym problemem jest **wykluczenie komunikacyjne**, które zajmuje czwarte miejsce na liście najczęściej wskazywanych problemów w gminie Daleszyce przez mieszkańców, którzy udzielili odpowiedzi w ankiecie realizowanej na potrzeby diagnozy. Brak transportu skutkuje mniejszymi możliwościami edukacyjnymi i zawodowymi mieszkańców, prowadzi do marginalizacji niektórych grup społecznych oraz utrudnia codzienne funkcjonowanie osób starszych i z niepełnosprawnością.

Wśród **problemów dzieci i młodzieży** dominują uzależnienie od komputera i internetu, korzystanie z alkoholu, papierosów i narkotyków oraz bezproduktywne spędzanie czasu wolnego. Zjawiska te wskazali zarówno dorośli respondenci badania ankietowego, jak i uczniowie klas V-VIII w ankiecie, którą przeprowadzono w szkołach podstawowych na terenie gminy, którzy dodatkowo zwrócili uwagę na trudności w nauce, chuligaństwo, stres i presję społeczną. Młodzież boryka się z brakiem atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu, co sprzyja zachowaniom ryzykownym. Brakuje zajęć organizowanych przez animatorów, a świetlice są często oferującą ograniczoną ofertę aktywności.

Kolejną ważną kwestią jest problem **uzależnień i dostępności substancji psychoaktywnych**. Respondenci przeprowadzonych badań zwracają uwagę na obecność osób z problemem alkoholowym w przestrzeni publicznej, które dodatkowo pośredniczą w zakupie alkoholu i papierosów dla nieletnich. Wskazuje się również na nielegalny handel narkotykami i dopalaczami. Konsekwencją tej sytuacji jest wzrost liczby uzależnień wśród młodzieży oraz pogorszenie bezpieczeństwa publicznego.

Stan lokalnego rynku pracy – mimo relatywnie korzystnych statystyk w tym obszarze – nie jest oceniany pozytywnie przez mieszkańców. Zauważalne są trudności ze znalezieniem zatrudnienia u osób o wykształceniu zawodowym/branżowym oraz młodych dorosłych. Konsekwencjami tego problemu są uzależnienie od pomocy społecznej, wzrost zjawiska pracy nierejestrowanej oraz obciążenie budżetu gminy wydatkami na wsparcie bezrobotnych.

Stan edukacji w gminie Daleszyce jest relatywnie dobrze oceniany przez mieszkańców, jednak statystyki dotyczące wyników egzaminów ósmoklasistów w relacji ze średnią powiatową czy wojewódzką wskazują, że ważne jest dalsze polepszanie jakości gminnego systemu edukacji.

Zauważalne jest **ograniczenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej** w gminie. Brakuje atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych, a także bezpiecznych i atrakcyjnych miejsc integracji mieszkańców. Konsekwencją tego może być niska integracja społeczna mieszkańców, ograniczone możliwości rozwoju talentów czy mniejsza atrakcyjność gminy jako miejsca do życia.

Zauważa się, że **sektor pozarządowy w gminie Daleszyce cierpi na stagnację**. W gminie nie ma organizacji posiadających status organizacji pożytku publicznego. Nie ma także podmiotów ekonomii społecznej. Zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowej deklarowało jedynie 4,5% respondentów zrealizowanego na potrzeby diagnozy badania ankietowego. Ponadto ok. ¼ badanych nie angażowała się w ostatnim roku w żadną z form aktywności społecznej. Problemem jest także niski poziom współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, co ogranicza potencjalne możliwości wsparcia mieszkańców. Konsekwencją tej sytuacji jest niewykorzystanie potencjału lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju gminy.

3.16 Kluczowe potrzeby społeczności

Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych oraz jakościowych wskazują na szereg kluczowych potrzeb społeczności gminy Daleszyce, obejmujących wsparcie psychologiczne, organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, rozwój usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami, a także poprawę jakości komunikacji społecznej i integrację mieszkańców.

W zakresie wsparcia rodzin największe zapotrzebowanie dotyczy **pomocy psychologicznej**. Aż 67,3% dorosłych respondentów wskazało na konieczność rozwinięcia usług w tym zakresie, co znajduje także potwierdzenie w badaniach jakościowych, gdzie podkreślano otwartość mieszkańców na korzystanie z pomocy psychologicznej, zwłaszcza świadczonej w miejscu zamieszkania. Wskazano również na potrzebę organizacji **warsztatów dla rodzin i rodziców**, najlepiej z **udziałem autorytetów zewnętrznych**, takich jak terapeuci. Wprowadzenie

mediacji pozasądowych jako uzupełnienia działań nieformalnych realizowanych przez pracowników społecznych również spotkało się z pozytywną oceną – ważne jest odpowiednie przeszkolenie osób realizujących mediacje oraz promocja tej usługi w społeczności lokalnej. Warto rozwijać także **opiekę żłobkową** czy obecną usługę **daleszyckiego telefonu zaufania**.

Z kolei **dzieci i młodzież** najczęściej wskazywały na potrzebę **organizacji zajęć w czasie wolnym**. Wyjazdy i wycieczki okazały się najatrakcyjniejszą formą aktywności dla 76,6% uczniów klas V-VIII szkół podstawowych, a następnie zajęcia sportowe (50,1%), warsztaty rozwijające pasje (37,2%) i wydarzenia kulturalne (32,8%). **Indywidualne wsparcie psychologiczne**, choć ważne dla dorosłych respondentów, cieszyło się mniejszym zainteresowaniem wśród uczniów (16,0%). Badania jakościowe wykazały także duże zapotrzebowanie na **zajęcia kompensacyjne**, szczególnie w świetlicach, korzystnie z uwzględnieniem zaangażowania nauczycieli ze szkół podstawowych. Warto rozważyć także **zajęcia terapeutyczne** dostosowane do wieku i płci uczestników, organizowane w różnych miejscowościach gminy. Dla rozwoju możliwości wsparcia dzieci i młodzieży ze strony **pedagogów ulicznych** konieczne jest zapewnienie osób z odpowiednimi kwalifikacjami i cechami charakteru do tej pracy. Warto wspierać także **inicjatywy lokalnych pedagogów szkolnych (Klub Pedagoga)**.

Kolejnym kluczowym obszarem wymagającym uwagi są **usługi dla osób starszych i z niepełnosprawnościami**. Respondenci badania ankietowego realizowanego na potrzeby diagnozy wskazali przede wszystkim na konieczność zwiększenia dostępu do **usług rehabilitacyjnych** (74,5%), **opiekuńczych w miejscu zamieszkania** (52,7%) oraz **transportowych**, np. do lekarza (40,9%). Podkreślano również korzyści z wprowadzania **usług sąsiedzkich**, np. pomocy w zakupach, z jednoczesnym nadzorem nad ich funkcjonowaniem, aby uniknąć nadużyć.

Problemem wymagającym rozwiązania jest także **funkcjonowanie świetlic wiejskich**, które cieszą się dużym popytem, lecz borykają się z **ograniczoną ofertą zajęć i zbyt częstą niedostępnością**. Brakuje zajęć prowadzonych przez **wykwalifikowanych animatorów**, takich jak robotyka, szycie, botanika, zajęcia sportowe czy szachy. Istnieje **potrzeba**

podnoszenia kompetencji kadr animatorów poprzez szkolenia i spotkania wspierające. Wskazywano na konieczność **promocji świetlic** jako uzupełnienia działań edukacyjnych szkół.

Rozwój kulturalny i aktywność społeczna mieszkańców gminy Daleszyce powinny być wspierane poprzez **organizację wyjazdów i wycieczek, zajęć ruchowych, warsztatów rozwijających pasje oraz wydarzeń kulturalnych, takich jak koncerty i festyny**. Wśród propozycji mieszkańców pojawiła się **potrzeba zwiększenia liczby miejsc rekreacyjnych**, w tym placów zabaw, siłowni zewnętrznych oraz zagospodarowania zbiorników wodnych. Zwrócono również uwagę na **brak przestrzeni publicznych do spotkań**, np. kawiarni czy herbaciarni, co utrudnia integrację społeczną.

Podkreślano **potrzebę aktywizacji społecznej poprzez organizację spotkań i rozmów z mieszkańcami oraz angażowanie nowych osób w działalność organizacji pozarządowych**. Szczególną uwagę zwrócono na problem **klubów seniora**, w których **hermetyczność grup może prowadzić do wykluczania nowych członków**. Wskazano na **konieczność wsparcia opiekunów klubów poprzez szkolenia z zakresu pracy z grupą i procesów grupowych**.

W zakresie bezpieczeństwa społecznego istotnym zagadnieniem jest **przeciwdziałanie uzależnieniom wśród młodzieży**. W badaniach jakościowych wskazywano na **potrzebę aktywności pedagogów ulicznych i terapeutów**, którzy mogliby pracować z osobami zagrożonymi uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i nikotyny. Konieczne jest także **większe zaangażowanie Policji**, m.in. poprzez częstsze patrole i kontrolowanie miejsc, gdzie gromadzi się młodzież.

W kontekście rynku pracy ważna jest poprawa **komunikacji między samorządem a przedsiębiorcami**, a także intensyfikacja **współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach** (np. wizyty doradców zawodowych w starszych klasach szkół podstawowych).

Warto również podkreślić znaczenie **poprawy jakości komunikacji** w gminie. W badaniach podnoszono potrzebę **zwiększenia dostępności informacji o dostępnych usługach i działaniach** oraz **lepszego dialogu między mieszkańcami a instytucjami publicznymi**. Warto także zaktywizować w większym stopniu funkcjonujący **Klub Wolontariusza**, stanowiący duży potencjał na proponowanie młodzieży wartościowego sposobu spędzania czasu wolnego.

4. Rekomendacje

4.1 Potencjalne kierunki działania

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę rekomenduje się następujące kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu wsparcia społecznego, w tym wsparcia dla rodzin:

- a. Rozszerzenie oferty pomocy psychologicznej dla mieszkańców, w tym usług świadczonych w miejscu zamieszkania.
- b. Realizacja mediacji pozasądowych jako uzupełnienia działań pracowników społecznych – zapewnienie szkoleń dla mediatorów oraz odpowiedniej promocji usługi w społeczności lokalnej.
- c. Popularyzacja daleszyckiego telefonu zaufania.
- d. Dalszy rozwój programów wsparcia dla rodzin w kryzysie, w tym organizacja warsztatów podnoszących kompetencje rodzicielskie i wychowawcze.
- e. Tworzenie grup wsparcia dla rodziców.
- f. Rozwój oferty opieki na dziećmi do lat 3.
- g. Kontynuacja dotychczasowych programów społecznych oraz dołączenie do nowych programów, w tym wojewódzkich czy rządowych.

2. Przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu:

- a. Rozwój inicjatyw transportowych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzieży.
- b. Zwiększenie świadomości na temat dostępnych rozwiązań transportowych, w tym usług przewozowych dla osób z niepełnosprawnościami.

3. Wsparcie dla dzieci i młodzieży:

- a. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych i świetlic wiejskich, w tym rozwój kompetencji opiekunów świetlic poprzez np. szkolenia.
- b. Organizacja zajęć kompensacyjnych dla dzieci i młodzieży, korzystnie we współpracy z nauczycielami ze szkół podstawowych w świetlicach.
- c. Indywidualne i grupowe wsparcie psychologiczne dla dzieci i młodzieży.
- d. Realizacja dla dzieci i młodzieży warsztatów z zakresu umiejętności psychospołecznych, umiejętności współpracy w grupie, rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z wyzwaniami.

- e. Działalność pedagogów ulicznych – zapewnienie odpowiednich pod względem kompetencyjnym i osobowościowym kadr do tego zadania.
- f. Rozważenie możliwości wdrożenia aplikacji anonimowego zgłaszania problemów przez dzieci i młodzież.
- g. Organizacja wycieczek i wydarzeń kulturalnych dla dzieci i młodzieży.
- h. Wspieranie rozwoju kompetencji rodziców za pośrednictwem szkół.
- i. Wsparcie działalności Klubu Pedagoga.
- j. Realizacja szkoleń dla pracowników szkół z zakresu pisania wniosków o dofinansowanie projektów na rzecz dzieci i młodzieży.

4. Integracja i aktywizacja seniorów oraz osób z niepełnosprawnością:

- a. Organizacja spotkań integracyjnych, promowanie klubów seniora jako otwartych przestrzeni dla nowych uczestników.
- b. Wsparcie opiekunów klubów seniora poprzez szkolenia.
- c. Zwiększenie świadomości seniorów na temat bezpłatnych usług dostępnych w gminie.
- d. Poprawa dostępności usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.
- e. Zwiększenie dostępności usług sąsiedzkich, np. pomocy w zakupach, z nadzorem nad ich jakością.

5. Rozwój usług zdrowotnych:

- a. Rozbudowa infrastruktury ochrony zdrowia w gminie.
- b. Realizacja programów profilaktycznych dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami.
- c. Zapewnienie mieszkańcom bezpłatnych usług rehabilitacyjnych.
- d. Organizacja transportu do placówek zdrowotnych.
- e. Rozważenie możliwości stworzenia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.

6. Aktywizacja zawodowa i przeciwdziałanie bezrobociu:

- a. Aktywna współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kielcach, także pod kątem wspierania młodzieży w wyborze ścieżki kształcenia (wizyty doradców zawodowych w szkołach)

- b. Promowanie współpracy między samorządem a lokalnymi przedsiębiorcami w celu tworzenia nowych miejsc pracy.

7. Przeciwdziałanie uzależnieniom i problemom społecznym:

- a. Aktywność pedagogów ulicznych i terapeutów pracujących z młodzieżą zagrożoną uzależnieniami.
- b. Organizacja kampanii edukacyjnych dotyczących zagrożeń związanych z narkotykami, alkoholem i uzależnieniem od Internetu.
- c. Rozwój programów wsparcia dla osób uzależnionych oraz ich rodzin.

8. Poprawa bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej:

- a. Intensyfikacja współpracy z Policją i Strażą Miejską.
- b. Działania skierowane na zwiększenie liczby patroli policyjnych i Straży Miejskiej.

9. Poprawa oferty kulturalnej i rekreacyjnej:

- a. Organizacja regularnych wydarzeń kulturalnych, koncertów, festynów.
- b. Tworzenie nowych przestrzeni publicznych do spotkań mieszkańców, w tym terenów zielonych.
- c. Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- d. Aktywizacja młodzieży poprzez warsztaty rozwijające pasje oraz organizację zajęć tematycznych.
- e. Intensyfikacja działalności Klubu Wolontariatu.

10. Wsparcie dla pracowników Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach:

- a. Podnoszenie kompetencji pracowników poprzez szkolenia np. w zakresie skutecznej komunikacji z klientem.
- b. Korzystanie z dobrych praktyk i pozytywnych przykładów działalności centrów usług społecznych np. przez wizytę studyjną w funkcjonującym CUS.

4.2 Propozycje działań na rzecz poprawy jakości usług społecznych

W celu podniesienia standardów świadczonych usług społecznych rekomenduje się:

1. **Podnoszenie kompetencji kadry** poprzez:
 - a. organizację regularnych szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje;
 - b. wprowadzenie systemów motywacyjnych, np. awansów i premii za efektywność;
 - c. zastosowanie superwizji jako metody wsparcia i refleksji nad pracą zawodową.
2. **Rozwój infrastruktury i zasobów** poprzez:
 - a. modernizację placówek świadczących usługi społeczne;
 - b. poprawę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - c. rozbudowę infrastruktury cyfrowej umożliwiającej zdalną obsługę klientów.
3. **Rozwój cyfryzacji i nowoczesnych technologii** poprzez:
 - a. wdrożenie systemów elektronicznych do obsługi beneficjentów;
 - b. rozwój aplikacji mobilnych ułatwiających kontakt z instytucjami;
 - c. automatyzację procesów administracyjnych w celu skrócenia czasu oczekiwania na decyzje.
4. **Zwiększenie współpracy międzysektorowej** poprzez:
 - a. tworzenie partnerstw z organizacjami pozarządowymi;
 - b. wspieranie inicjatyw społecznych i wolontariatu;
 - c. organizację spotkań sieciujących;
 - d. usprawnienie wymiany informacji między instytucjami.
5. **Monitorowanie i ewaluację** poprzez:
 - a. regularne badania satysfakcji odbiorców usług;
 - b. system wskaźników efektywności działań,
 - c. zapewnienie mechanizmów składania skarg i propozycji przez beneficjentów.
6. **Zwiększenie finansowania i efektywności wykorzystania środków** poprzez:
 - a. efektywniejsze zarządzanie zasobami;
 - b. pozyskiwanie funduszy unijnych i innych źródeł finansowania.
7. **Edukację społeczeństwa i promocję usług społecznych** poprzez:
 - a. kampanie informacyjne na temat przysługujących usług;
 - b. organizację spotkań i warsztatów dla mieszkańców.

4.3 Zalecenia dotyczące współpracy międzysektorowej i zaangażowania mieszkańców

Współpraca międzysektorowa oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców stanowią kluczowe elementy skutecznego zarządzania lokalnymi zasobami oraz realizacji projektów rozwojowych. Skuteczne partnerstwo pomiędzy sektorem publicznym i organizacjami pozarządowymi pozwala na efektywne wykorzystanie potencjału społeczności lokalnych oraz podnosi jakość życia mieszkańców.

Podstawowe **zasady współpracy międzysektorowej** to:

- **transparentność i otwartość** – każdy etap współpracy powinien być przejrzysty i dostępny dla wszystkich stron;
- **wzajemne zaufanie** – budowanie długoterminowych relacji opartych na zaufaniu jest kluczowe dla efektywnej współpracy;
- **działanie oparte na danych** – decyzje powinny być podejmowane na podstawie rzetelnych analiz i konsultacji społecznych;
- **elastyczność i dostosowanie do potrzeb** – współpraca powinna być dopasowana do specyfiki lokalnych problemów i możliwości partnerów;
- **długofalowa perspektywa** – partnerstwa powinny być budowane w sposób zapewniający trwałość efektów współpracy.

Zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne i realizacyjne projektów rozwojowych wzmacnia ich poczucie wspólnoty oraz podnosi skuteczność działań. **Kluczowe elementy angażowania mieszkańców** to:

- **konsultacje społeczne** – regularne spotkania, debaty oraz ankiety pozwalają na poznanie opinii mieszkańców;
- **budżet obywatelski** – mechanizm, który umożliwia mieszkańcom współdecydowanie o przeznaczeniu części budżetu gminnego;
- **wolontariat i inicjatywy lokalne** – tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa mieszkańców w realizacji projektów;
- **edukacja i świadomość obywatelska** – organizowanie warsztatów i kampanii informacyjnych podnoszących świadomość na temat współpracy międzysektorowej.

Mechanizmy wspierające współpracę międzysektorową to:

- **forum współpracy** – regularne spotkania przedstawicieli sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w celu wymiany doświadczeń i koordynacji działań;
- **centra aktywności społecznej** – miejsca integrujące mieszkańców, organizacje i instytucje w celu wspierania współpracy i aktywności lokalnej;
- **finansowanie projektów międzysektorowych** – dotacje, granty oraz fundusze wspierające współpracę międzysektorową i inicjatywy obywatelskie.

Skuteczna współpraca międzysektorowa oraz aktywne zaangażowanie mieszkańców stanowi fundament zintegrowanego rozwoju lokalnego. Opracowanie systematycznych mechanizmów współpracy i włączania społeczności w procesy decyzyjne pozwala na budowanie trwałych i odpornych wspólnot. Kluczowe znaczenie mają tutaj transparentność, dialog oraz wspólna odpowiedzialność za przyszłość lokalnych społeczności.

5. Spis tabel

Tabela 1. Struktura respondentów ankiety przeprowadzonej wśród dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	10
Tabela 2. Struktura respondentów ankiety przeprowadzonej wśród uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce.....	11
Tabela 3. Dane statystyczne na temat diety w gminie Daleszyce w latach 2019-2023..	13
Tabela 4. Dane statystyczne na temat opieki nad dziećmi do lat 3 w gminie Daleszyce w latach 2019-2023.....	14
Tabela 5. Średnia ocena dostępności żłobków i przedszkoli wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	15
Tabela 6. Liczba dzieci i młodzieży w gminie Daleszyce [os.].....	24
Tabela 7. Średnia ocena dostępności doradztwa psychologicznego, bezpieczeństwa publicznego i dostępności komunikacyjnej wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	30
Tabela 8. Średnia ocena wsparcia dla osób starszych wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	38
Tabela 9. Dane na temat korzystania z usług wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin w gminie Daleszyce w latach 2020-2023.....	47
Tabela 10. Średnia ocena oferty pomocy dla osób uzależnionych, dostępu do placówek i specjalistów opieki zdrowotnej oraz wsparcia dla osób z niepełnosprawnością wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	49
Tabela 11. Dane na temat korzystania z usług wsparcia dla osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych w gminie Daleszyce w latach 2020-2023.....	52
Tabela 12. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w gminie Daleszyce w relacji z całym województwem świętokrzyskim i powiatem kieleckim w latach 2022-2024.....	58

Tabela 13. Średnia ocena oferty edukacyjnej szkół wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	60
Tabela 14. Dane na temat działań służących przeciwdziałaniu bezrobociu realizowane przez gminę Daleszyce w latach 2020-2023.....	65
Tabela 15. Średnia ocena pomocy dla osób i rodzin ubogich oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	67
Tabela 16. Rodzaje imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w gminie Daleszyce w 2023 roku.....	68
Tabela 17. Rodzaje grup artystycznych w gminie Daleszyce w 2023 roku.....	69
Tabela 18. Średnia ocena oferty kulturalnej oraz oferty spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	72
Tabela 19. Dane na temat wybranych organizacji pozarządowych z gminy Daleszyce.....	76
Tabela 20. Dane statystyczne na temat frekwencji wyborczej w gminie Daleszyce w relacji z całym powiatem kieleckim i województwem świętokrzyskim w latach 2020-2024.....	80
Tabela 21. Średnia ocena udziału mieszkańców w życiu publicznym i społecznym wśród respondentów badania ankietowego dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce (1 – „bardzo niezadowolony”, 5 – „bardzo zadowolony”).....	80

6. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności gminy Daleszyce w latach 2019-2023 w podziale na miasto Daleszyce i tereny wiejskie gminy [os.].....	7
Wykres 2. Struktura rodzin w gminie Daleszyce w 2021 roku według typów [%].....	16
Wykres 3. Struktura rodzin w gminie Daleszyce w 2021 roku według liczby dzieci [%].....	17
Wykres 4. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [szt.].....	18
Wykres 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	19
Wykres 6. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych RODZINOM jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	21
Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	22
Wykres 8. Liczba Niebieskich Kart zakładanych przez Policję i inne służby w gminie Daleszyce w latach 2020-2023 [szt.].....	23
Wykres 9. Odpowiedzi na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży są w Pana/Pani opinii najczęstsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	25
Wykres 10. Odpowiedzi na pytanie „Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży są w Pana/Pani opinii najczęstsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce.....	26
Wykres 11. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych DZIECIOM I MŁODZIEŻY jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	27
Wykres 12. Odpowiedzi na pytanie „Którymi z wymienionych usług byłbyś/abyś zainteresowana?” w ankiecie dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce. .	28

Wykres 13. Miejsce wykluczenia komunikacyjnego wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	31
Wykres 14. Struktura gospodarstw domowych w gminie Daleszyce w 2021 roku według składu rodzinnego [%].....	33
Wykres 15. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [os.].....	33
Wykres 16. Struktura ludności ze względu na wiek w gminie Daleszyce w 2019 i 2023 roku [%]	34
Wykres 17. Liczba uczestników klubów seniora w gminie Daleszyce w latach 2020-2023 [os.]	35
Wykres 18. Miejsce problemów osób starszych wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	36
Wykres 19. Liczba gospodarstw domowych [szt.] i osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej [os.] oraz udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie mieszkańców [%] w gminie Daleszyce w latach 2019-2023.....	39
Wykres 20. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	40
Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	41
Wykres 22. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	43
Wykres 23. Miejsce dostępu do ochrony zdrowia, uzależnień oraz niepełnosprawności i długotrwałej choroby wśród odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce	44
Wykres 24. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023	

roku [szt.].....	45
Wykres 25. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu narkomanii na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	46
Wykres 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z niepełnosprawności na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	50
Wykres 27. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	54
Wykres 28. Odpowiedzi na pytanie „Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce – odpowiedzi osób w wieku 60 lat i więcej oraz osób, które mają w gospodarstwie domowym osobę w tym wieku i/lub osobę z niepełnosprawnością.....	55
Wykres 29. Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [os.]	58
Wykres 30. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Daleszyce w latach 2020-2024 [os.].....	61
Wykres 31. Struktura bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Daleszyce według wykształcenia, wieku, czasu pozostawania bez pracy i stażu pracy na koniec 2024 roku [%].....	62
Wykres 32. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	63
Wykres 33. Liczba mieszkańców gminy Daleszyce objętych wsparciem Powiatowego Urzędu Pracy w Kielcach w latach 2020-2023 [os.].....	64
Wykres 34. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 1 000 mieszkańców w gminie Daleszyce, powiecie kieleckim i województwie świętokrzyskim w 2023 roku [szt.].....	66

Wykres 35. Liczba imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice [szt.] i ich uczestników [os.] w gminie Daleszyce w latach 2019-2023.....	68
Wykres 36. Odpowiedzi na pytanie „Na Jakie działania powinny być realizowane w obszarze rozwoju kulturalnego i aktywności społecznej w gminie Daleszyce?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	72
Wykres 37. Liczba członków i ćwiczących w klubach sportowych w gminie Daleszyce w latach 2018, 2020 i 2022 [os.].....	74
Wykres 38. Liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w gminie Daleszyce w latach 2019-2023 [szt.].....	76
Wykres 39. Odpowiedź na pytanie „Czy zdarzyło się Panu/Pani w ciągu ostatniego roku uczestniczyć w poniższych aktywnościach?” w ankiecie dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce.....	79

Aneks

Formularz ankiety dla dorosłych mieszkańców gminy Daleszyce

ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW GMINY DALESZYCE

Szanowni Państwo,

W związku z opracowywaniem diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej gminy Daleszyce w zakresie usług społecznych zwracamy się z prośbą do mieszkańców o wypełnienie ankiety. Jej celem jest diagnoza potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych i działań wspierających.

Ankieta jest anonimowa i dobrowolna. Z góry dziękujemy za udział w badaniu.

Badanie realizowane jest przez przedsiębiorstwo Izabela Wikar Konsulting (kontakt: biuro@izabelawikar.pl) na zlecenie Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach.

METRYCZKA

1. Płeć

(pytanie jednokrotnego wyboru)

☐	kobieta
☐	mężczyzna

2. Wiek

(pytanie jednokrotnego wyboru)

☐	poniżej 17 lat
☐	18-25 lat
☐	26-40 lat
☐	41-59 lat
☐	powyżej 60 lat

3. Które z wymienionych osób znajdują się w Pana/i gospodarstwie domowym?

(pytanie wielokrotnego wyboru)

☐	dziecko w wieku do 6 lat
☐	dziecko w wieku szkolnym
☐	osoba powyżej 60 lat
☐	osoba z niepełnosprawnością
☐	żadne z powyższych

OCENA WARUNKÓW ŻYCIA

4. W jakim stopniu jest Pan/Pani zadowolony/a z poniższych warunków życia w gminie Daleszyce?

(1 odpowiedź w każdym wersie)

Wyszczególnienie	Bardzo niezadowolony/a	Niezadowolony/a	Niezdecydowany/a	Zadowolony/a	Bardzo zadowolony/a
oferta pomocy dla osób uzależnionych					
oferta wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy					
pomoc dla osób i rodzin ubogich					
dostępność doradztwa psychologicznego					
wsparcie osób z niepełnosprawnością					
wsparcie dla osób starszych					
dostępność żłobków i przedszkoli					
oferta edukacyjna szkół					
dostęp do placówek i specjalistów opieki zdrowotnej					
oferta kulturalna					
oferta spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży					
sytuacja na lokalnym rynku pracy					
bezpieczeństwo publiczne					
dostępność komunikacyjna					
udział mieszkańców w życiu publicznym i społecznym					

5. Jakie problemy uważa Pan/Pani za najważniejsze w gminie Daleszyce?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

☐	uzależnienia (alkoholizm, narkomania i in.)
☐	przemoc domowa
☐	problemy opiekuńczo-wychowawcze, w tym rodzin wielodzietnych i niepełnych
☐	ubóstwo, zła sytuacja finansowa rodzin
☐	złe warunki mieszkaniowe
☐	niepełnosprawność i długotrwała choroba

	problemy osób starszych
	dostęp i jakość edukacji
	dostęp do ochrony zdrowia
	jakość oferty spędzania czasu wolnego
	bezrobocie
	przestępczość
	bezdomność
	migracja osób młodych
	wykluczenie komunikacyjne
	brak aktywności obywatelskiej
	inne (jakie?).....

6. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży są w Pana/Pani opinii najczęstsze w gminie Daleszyce?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

	alkohol, papierosy, narkomania
	problemy i zaburzenia psychiczne, depresja
	uzależnienie od komputera, internetu
	bezpłodny spędzanie czasu
	chuligaństwo
	doświadczanie przemocy domowej
	problemy w nauce
	ubóstwo, niedożywienie
	niezdrowy tryb życia i odżywiania
	inne (jakie?).....

USŁUGI DLA MIESZKAŃCÓW

7. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych RODZINOM jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

	warsztaty i zajęcia podnoszące kompetencje rodzicielskie
	grupy wsparcia
	pomoc psychologiczna

	oferta mediacji w kryzysach
	wsparcie asystenta rodziny
	usługi w formie mobilnej (np. psycholog, prawnik, pracownik socjalny)
	wsparcie specjalistyczne dla dzieci (logopeda itp.)
	organizacja czasu wolnego
	inne (jakie?).....

8. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych OSOBOM STARSZYM I Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?
(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

	usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania
	pomoc sąsiedzka
	usługi rehabilitacyjne
	organizacja czasu wolnego
	organizacja transportu np. do lekarza
	usługi mobilne (np. fryzjer, kosmetyczka)
	złota ręczka/mobilny konserwator
	pomoc w obowiązkach domowych (sprząatanie, zakupy)
	asystent osoby z niepełnosprawnością
	inne (jakie?).....

9. Na które z wymienionych poniżej usług dedykowanych DZIECIOM I MŁODZIEŻY jest największe zapotrzebowanie w gminie Daleszyce?
(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

	indywidualne wsparcie psychologiczne
	działalność pedagogów ulicznych
	pomoc w odrabianiu prac domowych
	organizacja czasu wolnego
	rozwój pozaszkolnej oferty edukacyjnej (np. warsztaty, kursy)
	udostępnienie przestrzeni na spotkania dla dzieci i młodzieży (np. klub dziecięcy, klub młodzieżowy)
	inne (jakie?)

10. Jakie działania powinny być realizowane w obszarze rozwoju kulturalnego i aktywności społecznej w gminie Daleszyce?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

☐	wyjazdy, wycieczki
☐	wydarzenia kulturalne (koncerty, festyny)
☐	warsztaty, zajęcia rozwijające pasje (np. ceramiczne, plastyczne itp.)
☐	zajęcia ruchowe
☐	grupy artystyczne (np. zespół regionalny, chór itp.)
☐	kluby seniora
☐	wspieranie działalności organizacji pozarządowych
☐	inne (jakie?).....

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

11. Czy zdarzyło się Panu/Pani w ciągu ostatniego roku uczestniczyć w poniższych aktywnościach?

(pytanie wielokrotnego wyboru)

☐	zaangażowanie w działalność organizacji pozarządowej
☐	wolontariat
☐	pomoc sąsiedzka
☐	pomoc osobie potrzebującej
☐	zainicjowanie pomysłu na zmianę sytuacji w lokalnym otoczeniu
☐	podpisanie petycji
☐	organizacja lokalnego wydarzenia
☐	uczestnictwo w lokalnym wydarzeniu
☐	uczestnictwo w spotkaniu lokalnej społeczności
☐	żadne z powyższych

12. Jakiego Pana/Pani zdaniem inne działania należy podjąć by przeciwdziałać negatywnym zjawiskom i wprowadzić pozytywne zmiany społeczne w gminie Daleszyce?

.....

.....

.....

.....

Formularz ankiety dla uczniów klas V-VIII szkół podstawowych z terenu gminy Daleszyce

ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW GMINY DALESZYCE

Szanowni Państwo,

W związku z opracowywaniem diagnozy potrzeb i potencjału społeczności lokalnej gminy Daleszyce w zakresie usług społecznych zwracamy się z prośbą do uczniów o wypełnienie ankiety.

Ankieta jest anonimowa i dobrowolna. Z góry dziękujemy za udział w badaniu.

Badanie realizowane jest przez przedsiębiorstwo Izabela Wikar Consulting (kontakt: biuro@izabelawikar.pl) na zlecenie Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Daleszycach.

METRYCZKA

1. Płeć

(pytanie jednokrotnego wyboru)

☐	kobieta
☐	mężczyzna

2. Klasa

(proszę jednokrotnego wyboru)

☐	V
☐	VI
☐	VII
☐	VIII

3. Z jakimi problemami najczęściej borykają się dzieci i młodzież w gminie Daleszyce?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

☐	alkohol, papierosy, narkomania
☐	problemy i zaburzenia psychiczne, depresja
☐	uzależnienie od komputera, internetu
☐	bezproduktywne spędzanie czasu
☐	chuligaństwo
☐	doświadczenie przemocy domowej

	problemy w nauce
	ubóstwo, niedożywienie
	niezdrowy tryb życia i odżywiania
	inne (jakie?).....

4. Którymi z wymienionych usług byłbyś/abyś zainteresowana?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maksymalnie 3 odpowiedzi)

	wsparcie psychologiczne
	pomoc w odrabianiu prac domowych
	warsztaty, zajęcia rozwijające pasje (np. ceramiczne, plastyczne itp.)
	wydarzenia kulturalne (np. koncerty, festyny)
	wyjazdy, wycieczki
	zajęcia sportowe
	klub dziecięcy, klub młodzieżowy
	inne (jakie?)